

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

број | 36

НОТАРИУС

CHAMBRE DES NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE DE MACÉDOINE DU NORD

Издавач:
НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Главен и одговорен уредник:
нотар Виолета Ангеловска

Редакциски одбор (по азбучен ред):
нотар Агрон Арслани,
д-р Арсен Јаневски, професор во пензија
нотар Оливера Пешиќ,
нотар Лидија Рибарева,
нотар Лидија Смиљаноска,
Зулфиќар Сејфулаи, нотар во пензија

Адреса:
НОТАРСКА КОМОРА НА РСМ
бул. „8 Септември“ бр. 2/2, 1000 Скопје,
Тел.: 02 3115 816; 02 3214 448
Секретар: 078 219 867
е-mail: contact@nkrm.mk
www.nkrm.org.mk
Даночен број: МК 4030998346127
Жиро сметка: 240010000006382
УНИ БАНКА АД Скопје

Лектор:
ЈАСМИНА МИЛЕНКОВИЌ

Графички дизајн и техничко уредување:
СТУДИО КРУГ Скопје

Печати: МАРИНГ Скопје

Тираж: 350 примероци

Изнесените ставови и мислења и презентираните факти во трудовите објавени во Нотариус се на авторите и не секогаш ги одразуваат ставовите и мислењата на издавачот.

Дел од терминологијата која се користи во текстовите, специфична за проблематиката на темите во весникот, е оставена онака како што мислеа авторите, без поголема лекторска анализа.

Од лекторот

НОТАРИУС

број | 36

СОДРЖИНА

ГЛАВА I АКТУЕЛНО	5
ПОТПИШАН МЕМОРАНДУМ ЗА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ АГЕНЦИЈАТА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ И НОТАРСКАТА КОМОРА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	7
ИЗВЕШТАЈ ОД ГЕНЕРАЛНО СОБРАНИЕ НА КНУЕ	12
ГЛАВА II СТРУЧНИ ТЕМИ	17
НОТАРСКИ ДЕНОВИ одржани на 19 и 20 октомври 2019г., х. Изгрев, Струга	19
ОБРАЌАЊЕ НА Г. М-Р ФАТОН СЕЉАМИ, државен секретар на Министерството за правда на РСМ	25
ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА И ДИЛЕМИ ВО ВРСКА СО НОТАРСКИТЕ ИСПРАВИ СО ИЗВРШНА КЛАУЗУЛА, НИШТОВНОСТ НА НОТАРСКИ АКТИ И УКИНУВАЊЕ НА ПОТВРДА НА ИЗВРШНОСТ, Александар Шопов, судија во Основен суд Велес	27
РЕФОРМИ ВО НАСЛЕДНОТО ПРАВО И ПОСЕБЕН ОСВРТ НА НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ, ОДДЕЛУВАЊЕ НА ИМОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ, ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО ТЕСТАМЕНТАЛНО НАСЛЕДУВАЊЕ И НАСЛЕДУВАЊЕ НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ д-р Ангел Ристов - редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје	47
СУДСКА ПРАКТИКА И ПРОБЛЕМИ ВО ОСТАВИНСКАТА ПОСТАПКА СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ, ОДДЕЛУВАЊЕ НА ИМОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ, ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО ТЕСТАМЕНТАЛНО НАСЛЕДУВАЊЕ И НАСЛЕДУВАЊЕ НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ Ирена Костадинова Ангелова, судија на Основен граѓански суд Скопје	78

ГЛАВА III МАТЕРИЈАЛИ УТВРДЕНИ ОД СТРУЧЕН СОВЕТ И УСВОЕНИ ОД УПРАВЕН ОДБОР	99
ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА ОД НОТАРСКИТЕ ДЕНОВИ одржани на 21 и 22 април 2018г., х. Метропол и Белви – Охрид	101
ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА ОД НОТАРСКИТЕ ДЕНОВИ одржани на 11 и 12 мај 2019г., х. Изгрев – Струга	106
ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА ВО ВРСКА СО ПРИМЕНАТА НА ОДРЕДБИ ОД ЗАКОНОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ (Сл. весник на РМ бр. 120/2018)	116
ГЛАВА IV ЈАВНИ ОПОМЕНИ	125
ГЛАВА V ИНФОРМАЦИИ ЗА НОТАРИ	131
ИМЕНИК НА НОТАРИ	133
ИМЕНИК НА ПОМОШНИЦИ НОТАРИ	160
СПИСОК НА ПЕНЗИОНИРАНИ НОТАРИ во 2019 година	164

Глава I

АКТУЕЛНО

ПОТПИШАН МЕМОРАНДУМ ЗА СОРАБОТКА МЕЃУ АГЕНЦИЈАТА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА И НОТАРСКАТА КОМОРА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

На ден 11 ноември 2019 година, во просториите на Нотарската комора на РСМ се потпиша Меморандум за соработка меѓу Агенцијата за катастар на недвижности и Нотарската комора на Република Северна Македонија, со цел уредување на досегашната и на идната меѓуинституционална соработка, која ќе придонесува за организирана меѓусебна поддршка во исполнување на надлежностите на страните која, пред сè, е од интерес и во служба на граѓаните и полесно и поефикасно остварување на нивните права и интереси.

На свеченото потпишување присуствуваше делегација на Агенцијата за катастар на недвижности предводена од директорот, г. м-р Борис Тунцев, и делегација на Нотарската комора на РСМ, предводена од претседателот, г. Васил Кузманоски.

Нотарската комора на Република Северна Македонија и Агенцијата за катастар на недвижности соработуваат повеќе години наназад и

тоа се изразува во повеќе форми на соработка, особено преку учество на семинари, работилници, состаноци и други форми на средби организирани од двете страни, па оттука произлезе и фактот дека потпишување меморандум за соработка меѓу овие две институции ќе претставува логичен чекор во насока на продлабочување и конкретизирање на досегашната заедничка соработка. Дефинирањето на една нормативна рамка, како што е овој Меморандум за соработка, е нужност од која корист ќе имаат и двете страни, а најголемиот ефект и придобивки ќе ги почувствуваат граѓаните.

Меморандумот за соработка е склучен во согласност со надлежностите утврдени во Законот за катастар на недвижности и во Законот за нотаријатот, во духот на заемната меѓуинституционална соработка, која ќе придонесува за организирана и дефинирана меѓусебна поддршка во исполнување на надлежностите на двете страни, преку размена на знаење, искуства, меѓусебна техничка поддршка, одржување редовни работни состаноци и обуки. Овој Меморандум, кој се склучува врз основа на принципите на законитост, професионалност, транспарентност, стручност, ефикасност и сервисна ориентација, уре-

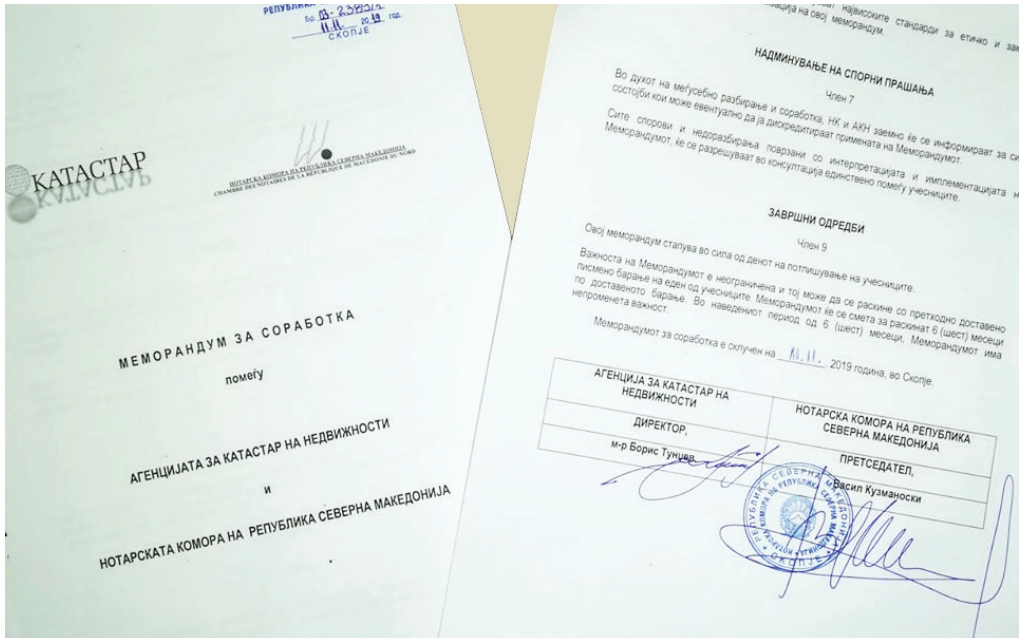

дува мошне позитивни аспекти во насока на подобрување на професионализмот, стручноста и ефикасноста во работењето на страните.

Почнувајќи од 2010 година, кога започна процесот на дигитализација на Катастарот, нотарите, како главни чинители, беа активно вклучени во процесот на градење на електронскиот систем на Катастарот. Иако на почетокот не беа вклучени сите нотари, сепак, со измените на Законот за катастар на недвижности од 2014 година, се вовеле законска обврска за задолжително поврзување на нотарите со е-кат шалтерот на Катастарот, па до денес, во улога на професионални корисници нотарите имаат значаен придонес во одржување и надоградување на овој електронски систем преку електронско доставување на податоците за правните основи на сопственоста, како и други правни исправи кои се основа за полнење на воспоставените регистри на катастарот (посебно регистарот на цени и закупнини). Се вовеле и привилегијата за издавање имотни листови од страна на нотарите, со што нотаријатот даде значаен придонес во растоварувањето на катастарските шалтери.

Во своето обраќање по повод потпишувањето на Меморандумот, претседателот на Нотарската комора, г. Васил Кузманоски, го истакна следното: „Со моментално воспоставениот Катастар, сметам дека, денес, Република Северна Македонија, може да се пофали со мошне напреден и современ катастарски систем, во кој нотарите се неминовен и се еден од главните чинители во неговото постоење и одржување. Сето ова е резултат на одличната институционална соработка, која се надеваме дека ќе продолжи и во иднина и дека на некој начин ќе допринесе за остварување на залагањата на Република Северна Македонија за спроведување на стандардите на европските земји, а со тоа и приближување и влез во европското семејство“. Истовремено, тој изрази посебна благодарност и почит до директорот на Агенцијата за неговата поддршка и подготвеност за заедничко дејствување на двете институции во секој сегмент што ја оп-

фаќа оваа материја, а непосредно се однесува на нотарите, затоа што само на ваков начин и преку ваква соработка може да се изгради функционален систем, кој е и ќе биде во служба на граѓаните.

Потоа се обрати и директорот на Агенцијата за катастар на недвижности, г. м-р Борис Тунцев, кој го истакна следното: „Денешниот мо-

мент е доказ дека добрата соработка меѓу Агенцијата и нотарите ќе биде продолжена. Нотарите како професионални корисници на услугите на Агенцијата за катастар на недвижности преставуваат клучна алка за спроведување на сите оние промени по однос на сопственоста, запишување хипотеки и сè она што е во делокруг на нотарите. Битен сегмент и од исклучителна важност за Катастарот е мислењето на професионалните корисници, а посебно на нотарите, затоа што граѓаните преку нотаријатот ги остваруваат своите права во однос на своите имоти“. Тој нагласи дека Република Северна Македонија по однос на соработката меѓу нотаријатот и Агенцијата за катастар не предничи само во регионот, туку и во цела Европа. „Целта е во иднина преку потпишување на денешниот Меморандум да ги унапредуваме нашите односи затоа што и нотарите и Агенцијата работат во интерес на граѓаните.”

По свеченото потпишување на Меморандумот, се разменија пригодни подароци меѓу Агенцијата и Комората.

ИНФОРМАЦИЈА ЗА ОДРЖАНОТО ГЕНЕРАЛНО СОБРАНИЕ НА СОВЕТОТ НА НОТАРИЈАТИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА (КНУЕ)

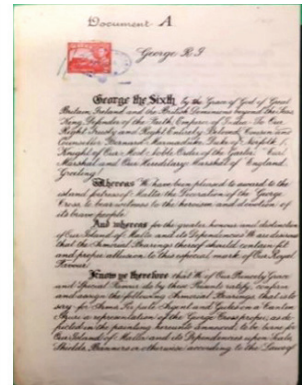
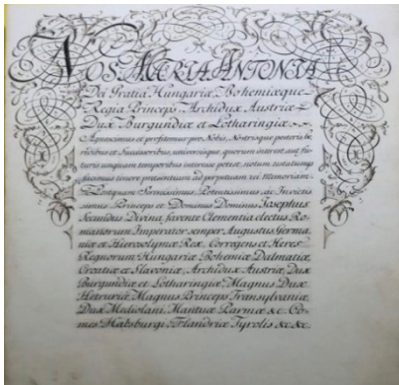
13-14 ноември 2019 година, Брисел, Белгија

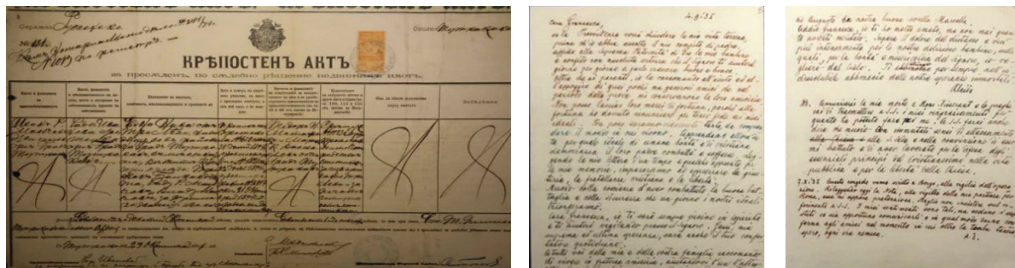
13 ноември 2019 година

Во организација на Советот на нотаријатите на Европска унија (КНУЕ) на 13 ноември, првиот ден од одржувањето на редовното Генерално собрание, во зградата на Европскиот парламент се одржа изложбата „Европа активирана“.

Во рамките на оваа изложба беа презентирани голем број нотарски акти, кои имаат значајна историска вредност и се дел од европското

(Видови на нотарски акти составувани во различни временски периоди низ историјата)

културно наследство. Исто така, беа презентирани и дигитални алатки креирани од нотаријатите, со цел да се обезбеди модерна и ефикасна заштита на нивните клиенти и на државата.

Церемонијата ја отвори покровителот на самиот настан, европратеничката Ангелика Ниблер, заедно со г. Јенс Борман, претседател на Федералната германска нотарска комора, Тјери Томас, изложбен куратор, и г. Пјер Лук Вогел, претседател на Советот на нотаријатите на Европската унија (КНУЕ). Во рамките на церемонијата беа поделени награди на Нотарските комори за најиновативни проекти.

Во своето обраќање, европратеничката Ангелика Ниблер, меѓу другото, истакна дека во еден, сè повеќе дигитално поврзан свет, довербата и квалитетот се исклучително значајни карактеристики и дека е убедена дека нотарите ќе го зачуваат својот уникатен статус доколку се отворени за новите технологии и доколку се подготвени истите да ги применат во своите работни активности.

Претседателот на Советот на нотаријатите на Европската унија (КНУЕ), г. Пјер Лук Вогел, нагласи дека целта на изложбата не е само да се истакне културното и историското наследство, туку и да се демонстрира способност да се погледне во иднината со употреба на модерната технологија и, токму затоа, за првпат, се доделуваат награди за технолошки најразвиените нотаријати.

14 ноември 2019 година

Редовното собрание на Советот на нотаријатите на Европската унија (КНУЕ) се одржа следниот ден, на 14 ноември. На Собранието учестваше и македонскиот нотаријат, преку присуството на претседателот на Нотарската комора на Република Северна Македонија, г. Васил Кузманоски.

По одобрувањето на агендата, се усвои записникот од претходното Генерално собрание, одржано на 21 јуни 2019 година. Следуваше извештај од присутните за состојбата на нотаријатот во нивните земји, како и за евентуални промени. **Во извештајот на Нотарската комора на Република Северна Македонија, меѓу другото, беше нагласена очекуваната поддршка од КНУЕ во поглед на враќање на нотарскиот акт како нотарска исправа со највисоко правно значење и бришење на одредбите за задолжително учество на адвокат во постапките пред нотар. Од страна на претседателот на Советот на нотаријатите на Европската унија (КНУЕ), г. Пјер-Лук Вогел, беше потенцирано дека ваквото решение во македонскиот нотаријат е неприфатливо и тој даде безрезервна поддршка за решавање на**

овој проблем, за кој, пак, тие се во контакт со Владата на Република Северна Македонија и со Министерството за правда на Република Северна Македонија. Покрај ова, од претседателот на Нотарската комора на Република Северна Македонија, г. Васил Кузманоски, беше дадена информација за започнувањето со примена на позначајните реформи во дигитализацијата на нотарското работење, односно со електронското водење на нотарските уписници како единствена форма и електронското водење на Регистарот на тестаменти, со што македонскиот нотаријат се приклучи во редот на европските земји кои веќе со години наназад го имаат овој битен регистар.

Во рамките на следната точка од дневниот ред, едногласно се избра нов претседател на Советот на нотаријатите на Европската унија

(КНУЕ), г. Георгиос Рускас, нотар во Атина и претседател на грчкиот нотаријат, а за потпретседател е избран г. Адам Тот од Унгарија, претседател на унгарскиот нотаријат.

(Претседателот на НКРСМ, г. Васил Кузманоски со новиот претседател на КНУЕ, г. Георгиос Рускас)

Понатаму, се дискутираше за активностите и за приоритетите за следната календарска година. Генералниот секретар на КНУЕ, г. Раул Радои, презентираше извештај за буџетските и административните аспекти, а исто така се основа и фонд за солидарност за нотаријатите кои не можат да ги подмират своите финансиски обврски.

Претседателот на НКРСМ, г. Васил Кузманоски, со генералниот секретар на КНУЕ, г. Раул Радои

Претседателот на НКРСМ, г. Васил Кузманоски, со претседателот на Српската јавнобележничка комора, г. Србислав Цвејиќ

На одржаното Собрание се дискутираа и повеќе теми од законодавно-правен и од економски карактер од областа на делокругот на работењето на нотарите, при што беше особен аспект ставен на дигитализацијата. Предмет на анализа беше и електронскиот сервис е-правда, сервис создаден од страна на Европската комисија во соработка со нотаријатите, со кој на граѓаните на Европската унија им се овозможува лесен и ефикасен пристап до нотарите во Европската унија.

На Собранието беше усвоен документот за подигање на свеста за медијацијата и за обуката на нотарите, подготвен во соработка на КНУЕ и ГТ-МЕД на Европската комисија за ефикасност на правдата при Советот на Европа (ЦЕПЕЈ), со осврт на состанокот на работната група за медијација на КНУЕ на 29 ноември 2019 година. Исто така, беше дискутирано за работата на УНЦИТРАЛ- работната група и за Законот за претпријатијата со ограничена одговорност и ефектите коиистиот ги има врз работата на нотарите.

На крај, беа разгледани проектите на КНУЕ, кои беа оценети како успешни, и беше објавен распоредот на активностите за 2020 година.

Глава II

СТРУЧНИ ТЕМИ

НОТАРСКИ ДЕНОВИ

19-20 ОКТОМВРИ 2019 Г., Х. „ИЗГРЕВ“, СТРУГА

Согласно законската обврска за редовно стручно усовршување и едукација на нотарите, на 19 и 20 октомври 2019 година во хотелот „Изгрев“ во Струга се одржаа редовните есенски Нотарски денови во организација на Нотарската комора на Република Северна Македонија.

Покрај задолжителното присуство на сите нотари и на дел од вработените во нотарските канцеларии, овие *Нотарски денови* беа збогатени со присуството на државниот секретар при Министерството за правда, г. Фатон Сељами, претседателот на Основниот граѓански суд - Скопје, г. Илир Сулејмани, и заменик-претседателот, судијата Наталија Донева, судиите од Основниот граѓански суд, Скопје – Ирена Костадинова Ангелова, Љубица Колиќ и Софија Спасова Медарска, судијата од Основниот суд од Велес, Александар Шопов, професорите од Правниот факултет Јустинијан Први, Скопје, проф. д-р Никола Тупанчески и проф. д-р Ангел Ристов, извршителот Владе Милевски, член на Управниот одбор, претседателот на Комората на медијатори, г. Славе Младеновски и медијаторите Милева Младеновска, Билјана Азеска Толеска и Дејан Белевски, претставникот од Агенцијата за катастар на недвижности, г-ѓа Татјана Ценова Митревска, членот на Комисијата за полагање нотарски испит – Златко Николовски, нотар во пензија, како и надворешните соработници на Комората – судиите во пензија Ранко Максимовски и Фиданчо Стоев, како и Зулфиќар Сејфулаи, нотар во пензија.

Нотарскиите денови ги отвори претседателот на Нотарската комора, г. Васил Кузманоски, со упатување поздрав до излагачите и до гости-

те, и, по краткиот осврт кон темите, го промовираше и даде кратка информација за воведувањето и значењето на Регистарот на тестаменти, кој Нотарската комора почна да го води во електронска форма од 1 јули 2019 година. Во неговото обраќање истакна дека законската основа за овој регистар е дадена во Законот за нотаријатот од 2016 година, а содржината, формата и начинот на упис се уредени со Правилникот донесен од страна на министерот за правда. Нагласи дека со воведувањето на оваа новина, Република Северна Македонија се приклучи во редот на европските земји кои веќе години наназад го имаат овој битен регистар.

Во неговото обраќање, посебно беше нагласено следното:

„Во споредбеното право постојат законодавства кои го уредуваат Регистарот на тестаменти како систем кој овозможува наследничите и надлежните органи да бидат запознаени со тоа дали оставителот имал оставено тестамент и каде тој се наоѓа. Тенденцијата за воведување регистар на тестаменти е присутна и во рамките на Европската унија како дел од процесот на хармонизација на наследното право. Во таа насока, Европската комисија смета дека е потребно да се овозможи регистирање на тестаменти во сите држави-членки, со цел да се олесни нивното барање и да се избегнат можните злоупотреби, особено во случај кога тестаменти се направени во друга држава. Регистарот на тестаменти е една од позначајните новини, кои беа воведени со реформите на наследните права на државите од регионот и која, конечно, се воведо и во Република Северна Македонија“.

По обраќањето на претседателот на Нотарската комора, од името на министерот за правда, г-ѓа Рената Дескоска, пред присутните со поздравен говор се обрати г. Фатон Сељами, државен секретар во Министерството за правда, кој го нагласи значењето и потребата од орга-

низирање едукација на нотарите од ваков вид, како што се Нотарските денови.

Со поздравен говор пред присутните се обрати и претседателот на Комората на медијатори на Република Северна Македонија, г. Славе Младеновски.

Нотарските денови продолжија со излагањата од предвидената програма, при што беше ставен акцент на теми во врска со оставинската постапка, којашто нотарите ја вршат како доверена работа од судот, но на и други теми што се од интерес и потреба за нотарското работење.

- **Прва тема: „Отворени прашања и дилема во врска со нотарските исправи со извршна клаузула, ништовност на нотарски акти и**

укинување на потврдата на извршност“, која беше образложена од страна на судијата Александар Шопов, кој се осврна на утврдување ништовност на нотарска исправа, поништување нотарска исправа и укинување на потврдата на извршност на нотарска исправа.

Со донесувањето на Законот за нотаријатот од 2007 година и Законот за вонпарнична постапка од јануари 2008 година, се создаде правна основа и законска можност нотарите, како повереници на судовите, да ја водат и да расправаат за оставината според правилата на тој закон. Единствена цел на оваа новина беше растоварување на судовите, односно намалување на бројот на предмети кои не се спорни, која денес доследно се применува во практика. Сублимирано, по 10 години постапување, улогата на нотарот во наследното право во нашиот правен систем се покажа и докажа како мошне значајна и се оправда реформата оваа надлежност да им се довери на нотарите. Но, и покрај совладаната материја, сепак, во секојдневното работење се јавува одредена дилема во постапувањето, којашто заслужува да биде разработена и презентирана, особено ако во тоа се вклучени и професори, како најдобри познавачи на теоријата, и судии, како најдобри познавачи на практиката. За таа цел се избрани следните две теми:

- **Втора тема: „Реформа во наследното право и посебен осврт на наследните права на чуваник и хранител, одделување на имотот од наследникот, примената на институтот легат во тестаментално наследување и наследување земјоделско земјиште“,** која беше образложена од страна на проф. д-р Ангел Ристов од Правниот факултет „Јустинијан Први“, Скопје.

Во своето излагање тој се осврна на реформата којашто треба да се направи во наследното право следејќи ги европските стандарди, како и на новите овластувања и надлежност што нотарите треба да ги добијат како резултат на таа реформа. Исто така, од теориска гледна точка, професорот даде посебен осврт и на наследните права на чуваник и хранител, одделување на имот од наследникот, примената на институтот легат во тестаментално наследување и на наследување земјоделско земјиште.

- **Трета тема: „Судска практика и проблеми во оставинската постапка со посебен осврт на наследните права на чуваник и хранител, одделување на имот од наследникот, примената на институтот легат во тестаментално наследување и наследување земјоделско земјиште“,** која беше образложена од страна на судијата Ирена Костадинова Ангелова од Основниот граѓански суд, Скопје.

Во нејзиното излагање, од практична гледна точка, беше изложена судската практика кога станува збор за наследните права на чуваник и хранител, одделување на имот од наследникот, примената на институтот легат во тестаментално наследување и наследување земјоделско земјиште, прашања кои не се доволно обработени и застапени во досегашното нотарско постапување.

Вториот ден од *Нотарскиите денови* беше посветен на разгледување прашања и дилема во нотарското постапување од страна на Стручниот совет на Нотарската комора.

Како и претходните, така и овие *Нотарски денови* се покажаа како најдобро избран механизам за стручно усовршување и надоградување на нотаријатот во Република Северна Македонија.

НОТАРСКИ ДЕНОВИ

ГОВОР НА ДРЖАВНИОТ СЕКРЕТАР ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

г. м-р Фатон Сељами

Почитуван претседателе, почитувани гости, дами и господа нотари,
Ви благодарам на поканата и како државен секретар во Министерството за правда на Република Северна Македонија ми претставува особена чест и задоволство да присуствувам на овие Нотарски денови.

Ја користам оваа прилика да ве поздравам и да ви напоменам дека како Министерство за правда и понатаму ќе го поддржуваме развојот на нотаријатот во функција на постигнување уште поголема ефикасност во остварувањето на правата, слободата и интересот на граѓаните во правниот промет, заради тоа што од големо значење е функцијата што ја вршат сите нотари во секојдневното ангажирање во примената на законските прописи.

Нотаријатот во Република Северна Македонија е востановен во 1996 година како самостојна, независна јавна служба, во која се вршат работи од видот на јавни овластувања врз основа на закон по барање на граѓаните, државните органи, правните лица и по барање на други заинтересирани институции, кој позитивно се одрази врз целокупното функционирање на правниот систем, а особено влијаеше врз унапредувањето и зголемувањето на правната сигурност.

Како резултат на заложбата на Република Северна Македонија за следење на современите европски текови со цел унапредување на нотаријатот, Законот за вршење на нотарските работи неколкупати беше изменуван и дополнуван, по што во 2007 година се донесе нов Закон за нотаријатот, чие спроведување предизвика различно толкување кај нотарите и остави можност за различно постапување.

Во 2016 година се донесе третиот Закон за нотаријатот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 72/16 и 142/16), кој во декември 2018 година („Службен весник на РМ“ бр. 233/18) беше изменет согласно определбите во Стратегијата за реформа во правосудниот сектор 2017-2021, а чијашто цел беше надминување на констатираните слаби страни на примената на законот. Притоа, содржински се преуредија и

се допрецизираа законските одредби кои, поради нивната недореченост, во практиката, оставаа простор за различно толкување.

Поаѓајќи од цврстата определба на Република Северна Македонија за целосна интеграција во европските структури, свесни сме за големото значење и за улогата на нотаријатот како сегмент кој има огромно општествено значење и елементарна функција во изградбата на правната држава.

За развојот на нотаријатот, за неговата улога во целокупниот правен систем придонесувате вие како нотари, како и Нотарската комора на Република Северна Македонија.

Соработката на Министерството за правда со Нотарската комора се согледува и во тоа што претставници од Министерството за правда учествуваат на работните состаноци во Нотарската комора на Република Северна Македонија, како и на стручните советувања, регионалните средби, кои се одржуваат во организација на Нотарската комора.

Со гледувајќи ја важноста на нотаријатот како јавна служба, би сакал уште еднаш да ви посакам успешна работа, при што го истакнувам своето уверување дека Министерството за правда и Нотарската комора на Република Северна Македонија и понатаму ќе соработуваат во насока на развој на нотаријатот како значаен сегмент во правниот систем, кој прерасна во нужен и неодминлив дел од правниот живот во кој нотарите имаат значајно место.

Ви Благодарам за вниманието и ви посакувам успешна работа.

ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА И ДИЛЕМА ВО ВРСКА СО НИШТОВНОСТА НА НОТАРСКИТЕ АКТИ И НОТАРСКИТЕ ИСПРАВИ СО ИЗВРШНА КЛАУЗУЛА

м-р Александар Шопов
Судија во Основен суд Велес

Вовед

Со воведувањето на нотаријатот во македонскиот правен систем, беше направен значаен исчекор кон олеснување на остварувањето на правата на граѓаните и на правните субјекти и поедноставување на правниот живот во државата. Нотаријатот, како јавна служба, повеќе од две децении успешно ги остварува своите значајни функции и цели како што се: зголемување на степенот на ефикасност и економичност во правниот промет, избегнување спорови и долго и скапи судски постапки, обезбедување легалитет во правниот сообраќај, зголемување на правната сигурност и остварување на начелото на владеење на правото.

Како значајна алка на правосудниот систем, во поширока смисла на зборот, работата на нотаријатот, сепак, подлежи на проверка и контрола од страна на судската власт. Ова е во склад со уставните гаранции, врз основа на кои секој граѓанин може да се повика на заштита на слободата и правата утврдени во Уставот, пред судовите и пред Уставниот суд на РСМ во постапка заснована врз начелата на приоритет и итност, како и со уставно гарантираната судска заштита на законитоста на поединечните акти на државната управа и на другите институции што вршат јавни овластувања¹. Нотарите, како самостојни и независни носители на јавни овластувања, се должни својата служба да ја вршат слободно, независно, самостојно, стручно и непристрасно врз основа на Уставот, законите, меѓународните договори, коишто се ратификувани во согласност со Уставот, и врз основа на други прописи и општи акти засновани врз закон².

Во рамките на своите законски надлежности, при составување нотарски акти или потврдување (солемнизација) на приватни исправи, нотарите имаат право, но и обврска, во определени случаи да прет-

¹ чл.50 од Уставот на РСМ

² чл.3 ст.3 од Законот за нотаријатот („Сл. весник на РМ“ бр.72/16, 142/16, 233/18)

ставуваат „чувари на јавниот правен поредок“ поставувајќи се како коректив на слободата на волјата на договорните страни во правниот промет, со оглед на тоа што таквата слобода не е неограничена и мора секогаш да се движи во рамките на дозволените граници утврдени со Уставот и со законите. Од друга страна, нотарите се овластени и за составување нотарски акти или за потврдување приватни исправи, кои содржат извршна клаузула врз основа на која се овозможува непосредно извршување на определени обврски во правниот промет, без притоа странките да мора да бараат судска или друг вид правна заштита за присилно исполнување на тие обврски.

Со оглед на тоа што практичната реализација на овие значајни овластувања во секојдневниот правен живот за нотарите често претставува предизвик за правилно препознавање на т.н. „проблематични“ правни дела, трудот се осврнува на поважните правни аспекти поврзани со ништовноста на нотарските акти и на актуелните правни прашања, дилема и судска практика во врска со нотарските исправи со извршна клаузула.

I НИШТОВНОСТ НА НОТАРСКИТЕ АКТИ

Ништовноста на правните работи како граѓанско-правен институт има исклучителна важност во правниот поредок. Од аспект на нејзиното поимно определување, ништовноста претставува општа правна санкција за сите правни работи кои се во колизија со условите содржани во јавниот поредок. Според својот правен карактер, ништовноста има апсолутно правно дејство и на неа судот и сите други државни органи и носители на јавни овластувања во правниот систем се должни да внимаваат по службена должност.

Кога станува збор за ништовност на нотарските акти, првенствено треба да се направи дистинкција меѓу ништовност на правната работа (договорот), која е склучена во форма на нотарски акт во согласност со одредбите од Законот за облигационите односи³ (ништовност од материјално-правна природа) наспроти ништовноста на нотарскиот акт поради недостатоци пропишани во Законот за нотаријатот (процесно-правна ништовност). И во едниот и во другиот случај ништовноста се утврдува со пресуда донесена од надлежен суд во парнична постапка, со тоа што постои суштинска разлика во поглед на решителните факти и околности кои доведуваат до ништовност на нотарскиот акт.

Во случај кога договорните страни пристапиле пред нотар заради склучување правна работа во форма на нотарски акт, нотарот е

³ „Сл.весник на РМ“ бр.18/01, 4/02, 5/03, 84/08, 81/09, 166/09, 123/13

должен особено да внимава на ништовноста на самата правна работа од материјално-правен аспект, покрај тоа што задолжително треба да внимава на строгите правни правила од Законот за нотаријатот, со чијашто повреда би се довел во ситуација да состави ништовен нотарски акт. Одовде е и потребата да се направи одделна анализа на правните основи кои доведуваат до ништовност на нотарскиот акт од причини пропишани во Законот за облигационите односи, за разлика од правните основи за ништовност на нотарски акт, предвидени во Законот за нотаријатот.

Ништовност според Законот за облигационите односи

Според општите правила на облигационото право, договорите претставуваат правни работи коишто се одликуваат со еден посебен белег, а тоа е нивниот волјев карактер. Од аспект на настанувањето на договорот, волјевиот карактер се изразува во постигнатата согласност на договорните страни за неговите суштествени состојки. Но, покрај согласноста на волјата за настанување и полноважност на договорот, потребно е да бидат исполнети определени општи услови и тоа: да постои деловна способност на договорните страни, дозволен предмет на договорот и да постои подобна основа (кауза). Покрај овие општи услови, во некои случаи е потребно да постои и дополнителен услов за полноважност на договорот (на пример форма на договорот, определен услов или рок). Доколку некој од општите услови не постои, договорот нема правна важност. Истото важи и во случај кога отсуствува некој од посебните услови, доколку таков услов е потребен за полноважно склучување на договорот.

Општото правило за ништовност предвидува дека договорот е ништовен доколку е спротивен со Уставот, со законите и со добрите обичаи⁴. Тоа значи дека секој договор што е во спротивност со стандардите на јавниот поредок и излегува од границите на слободата на договарањето, кои нормативно се определени во правните прописи, е ништовен и не произведува правно дејство. Ништовноста, всушност, претставува „вродена мана“ на договорот.

Сепак, од општото правило за ништовност, постојат два исклучока и тоа: 1. ако целта на повреденото правило не упатува на некоја друга санкција (на пример кривично-правна санкција) и 2. доколку со Законот во определениот случај не е предвидено нешто друго (на пример справедливо намалување обврска кај лихварски договор). Доколку, пак, склучувањето на договорот е забрането само на едната страна, до-

⁴ чл.95 ст.1 од Законот за облигационите односи

говорот останува во сила, а страната што ја повредила забраната ќе ги сноси соодветните последици⁵.

Покрај овие општи правила, Законот за облигационите односи пропишува и посебни основи за ништовност на договорите. Така, ништовност на договорот постои во случај кога предметот на договорот е невозможен, недозволен, неопределен или неопределив⁶, кога основата на договорот не постои или е недозволена⁷, ако договорот е склучен од деловно неспособно лице⁸, кога договорот содржи недозволен или невозможен услов⁹, доколку се работи за привиден (фиктивен, симулиран) договор¹⁰, доколку се работи за лихварски договор¹¹ или ако на договорот му отсуствува потребната форма (законски пропишана или договорно определена)¹².

Во поглед на обемот на ништовноста, Законот прави разлика меѓу целосна и делумна ништовност на договорот. Во оваа смисла, целиот договор е ништовен во случај кога некоја негова суштествена одредба е спротивна на Уставот, на законот или на добри обичаи. Во ваков случај договорот не може да опстои во правниот поредок со оглед дека фактички отсуствува битен елемент, кој е услов за конкретниот договор воопшто и полноважно да настане. Доколку, пак, некоја од несуштествените одредби на договорот е спротивна на Уставот, законот или на добри обичаи, договорот не е целосно ништовен ако тој може да опстане без ништовната одредба и ако таа не била услов или не била решавачка побуда на договорот. Договорот може да остане во сила дури и ако ништовната одредба била услов или решавачка побуда, ако ништовноста е установена токму за договорот да биде ослободен од таа одредба и да важи без неа¹³.

Во определен случај, ништовните договори можат да се конвертираат во полноважни договори. Конверзијата претставува одржување на некое правно дело кое ги нема сите претпоставки на полноважно правно дело и поради тоа не може да опстои и да се одржи во конкретната форма, во форма на друго правно дело за кое постојат сите потребни претпоставки за негова полноважност. Во оваа насока, ако ништовниот договор ги исполнува условите за полноважност на некој друг договор, Законот дозволува тогаш меѓу договорните страни да

⁵ чл. 95 ст. 2 од Законот за облигационите односи

⁶ чл. 39 од Законот за облигационите односи

⁷ чл. 50 од Уставот на РСМ

⁸ чл. 3 ст. 3 од Законот за нотаријатот („Сл. весник на РМ“ бр.72/16, 142/16, 233/18)

⁹ чл. 67 од Законот за облигационите односи

¹⁰ чл. 58 од Законот за облигационите односи

¹¹ чл. 129 од Законот за облигационите односи

¹² чл. 62 од Законот за облигационите односи

¹³ чл. 97 од Законот за облигационите односи

важи тој друг договор, но само ако тоа би е во согласност со целта што ја имале предвид договорните страни кога го склучиле договорот и ако може да се констатира дека тие би го склучиле тој договор и да знаеле за ништовноста на својот договор¹⁴.

Ништовноста претставува правна пречка за полноважно склучување на договорот. Но забраната, или друга причина што го прави договорот ништовен, треба да постои во моментот на негово склучување. Во случај кога забраната или некоја друга причина за ништовноста дополнително ќе исчезне, ништовниот договор не станува полноважен. Исклучок од ова правило постои само во случај ако забраната била од помало значење, а договорот е извршен. Во таков случај, ништовноста не може да се истакнува¹⁵.

Инаку, правото да се истакнува ништовноста е неограничено и никогаш не згаснува¹⁶. За истакнување ништовност не постои законски преклузивен рок, ниту правото да се бара ништовност некогаш може да застари. На ништовноста судот внимава по службена должност и на неа, покрај странките, може да се повикува и трето лице кое има правен интерес, вклучително и јавниот обвинител¹⁷.

Од аспект на постапувањето на нотарот при составување нотарски акт, постои должност на нотарот да внимава на постоење забрани или други причини кои правната работа што се склучува во форма на нотарски акт ја прават ништовна, во смисла на гореизнесените материјално-правни правила. Ова е од причина што нотарот како вршител на јавна служба е должен службата да ја врши во согласност со Уставот, со законите и со меѓународните договори кои се ратификувани во согласност со Уставот¹⁸ и тој е должен да одбие преземање службено дејство ако тоа не се спојува со неговата службена должност, а особено ако странките одат кон постигнување недозволени цели, или ако странките немаат овластување во согласност со прописите со коишто е уредено преземањето на таквото дејство. Нотарот не смее да презема ниту службено дејство во кое учествува лице за кое знае, или мора да знае, дека е неспособно да презема или да склучи определена правна работа¹⁹.

Во рамките на своите законски обврски пред составување нотарскиот акт, нотарот е должен да испита дали странките се способни и овластени за преземање на работите, да им ја објасни целта, да ги по-

¹⁴ чл.98 од Законот за облигационите односи

¹⁵ чл.39 од Законот за облигационите односи

¹⁶ чл.102 од Законот за облигационите односи

¹⁷ чл.101 од Законот за облигационите односи

¹⁸ чл.29 ст.1 од Законот за нотаријатот

¹⁹ чл.30 ст.2, 3 и 4 од Законот за нотаријатот

учи за правните последици и да се увери во нивната вистинска и сериозна волја²⁰. Во оваа смисла нотарот е должен, меѓу другото, да изврши и правна анализа на сите суштествени состојки и други елементи на правната работа која произлегува од изразената волја на странките, од аспект на усогласеноста на правната работа со позитивните прописи и постоењето евентуални забрани, ограничувања и други причини, кои, според Законот, доведуваат до ништовност.

Истото важи и во поглед на постапувањето на нотарот при потврдување (солемнизација) на приватна исправа, со оглед дека при солемнизација нотарот е должен приватната исправа да ја испита според истите правила што важат и за составување нотарски акт²¹.

Ништовност на нотарски акт според Законот за нотаријатот

Законот за нотаријатот во своите одредби ги уредува прашањата поврзани со делокругот на работа и службените дејства на нотарите, нивните овластувања и особено, прашањата поврзани со составувањето на сите видови нотарски исправи, каде се вбројуваат и нотарските акти. Ништовноста на нотарски акт, според овој Закон, произлегува од конкретни фактички или правни недостатоци при составување нотарскиот акт, кои се од таква процесно-правна природа што доведуваат до негова ништовност. Оваа ништовност суштински се разликува од ништовноста на самото правно дело кое е содржано во нотарскиот акт поради неговата спротивност на Уставот, со законот и со добрите обичаи, со оглед дека ништовноста според Законот за нотаријатот не е поврзана со волјата на странките, елементите на правната работа и со други материјално-правни аспекти за кои досега стана збор, туку исклучително со постапувањето на нотарот во склад со правилата на нотарската служба.

Кога станува збор за овој вид ништовност, треба да се направи разлика меѓу апсолутна и релативна ништовност на правните работи и нотарските акти, во согласност со правилата на Законот за нотаријатот.

Така, апсолутно ништовна е секоја правна работа чијашто вредност надминува 5.000 евра во денарска противвредност, според средниот курс на НБРСМ, на денот на плаќањето за преземеното дејство, доколку истата не е склучена во форма на нотарски акт и тоа во случај кога правната работа е лично преземена од глуво лице кое не знае да чита, или немо лице кое не знае да пишува, или во случај кога се работи за договор за располагање со имот на малолетни лица и лица на кои им е

²⁰ чл.52 од Законот за нотаријатот

²¹ чл.55 од Законот за нотаријатот

одземена или ограничена деловната способност, како и во случај кога се работи за правна работа или за изјава за која со Законот е предвидено дека мора да биде составена во форма на нотарски акт²².

Апсолутно е ништовен и секој нотарски акт доколку е составен од нотар кој не е запишан во Именикот на нотари кој го води Нотарската Комора, или од нотар на кого му престанала службата, односно е разрешен. Ништовен е и нотарскиот акт кој нотарот го изработил надвор од своето службено подрачје, освен при постоење исклучоци предвидени во Законот за нотаријатот. Апсолутно е ништовен и нотарскиот акт кој нотарот го изработил во спротивност со правилата за пишување на нотарските исправи во поглед на употребата на македонскиот јазик и неговото кирилично писмо и во поглед на употребата на штембили и заверки. Исто така, ништовен е и нотарскиот акт кој нотарот го составил без да ги почитува одредбите за неписмени, глуви и неми учесници пропишани во Законот за нотаријатот, како и нотарскиот акт кој е изработен без да содржи податоци за нотарот, за начинот на утврдување на идентитетот на учесниците, без потпис на учесниците и без потпис и печат на нотарот. Апсолутно е ништовен и нотарскиот акт составен од нотар кој е привремено оддалечен од вршењето на нотарската служба²³.

Во сите овие случаи, нотарскиот акт нема својство на јавна исправа, со оглед дека постои негова ништовност по сила на закон. Заради тоа, во случај кога судот расправа по тужба за утврдување ништовност на нотарски акт и истиот утврди дека нотарот сторил повреда, односно направил пропуст по однос на која било од горетаксативно наброените правни ситуации, ќе донесе пресуда со која ќе утврди ништовност на нотарскиот акт.

За разлика од тоа, постојат одредени случаи кога ништовноста не настапува *ex lege*, што му дава правна основа на судот, на барање на учесникот во правната работа да се впушти во слободна судиска оценка на значењето на повредата направена при составувањето на нотарскиот акт. Оваа т.н. релативна ништовност постои во случај кога нотарскиот акт содржи недостатоци во поглед на датумот на составување на нотарскиот акт и седиштето на нотарот кој го составил актот, во случај кога нотарскиот акт не им бил прочитан на учесниците и во ситуација кога актот не содржи целосни податоци за учесниците и за нивните полномошници, не содржи детален опис на предметот на актот, не се назначени броеви на листовите и страниците и не содржи податок за часот на потпишување тестамент²⁴.

²² чл.55 од Законот за нотаријатот

²³ чл.66 ст.1 од Законот за нотаријатот

²⁴ чл.66 ст.2 од Законот за нотаријатот

Во овие случаи, судот може да го одбие тужбеното барање за ништовност на нотарски акт, доколку оцени дека повредата и недостатоците при составувањето на нотарскиот акт не се од суштинско значење во поглед на волјата на странките и нивната вистинска намера за склучување на правната работа, имајќи ги предвид видот и природата на правната работа содржана во актот и останатите важни елементи на целокупниот правен однос, а во зависност од околностите на секој конкретен случај.

Утврдување ништовност на потврдена – солемнизирана приватна исправа

Меѓу правните практичари, но и во теоријата, сè уште постоиј одредена правна дилема во поглед на прашањето дали правилата и условите за ништовност на нотарски акт пропишани со Законот за нотаријатот можат соодветно да се аплицираат и во случај кога постојат пропусти и недостатоци при потврдување (солемнизација) на приватна исправа од страна на нотар.

При анализата на ова прашање, треба да се тргне од фактот дека солемнизираната(потврдената) приватна исправа не претставува нотарски акт, туку посебен вид нотарска исправа. Иако е неспорно дека и приватната исправа формално треба да ги исполнува условите за составување нотарски акт, сепак, законодавецот не предвидел основи за ништовност на солемнизираната приватна исправа поради причините кои се таксативно предвидени за ништовност на нотарски акт. Еден од аспектите кои го оправдуваат ваквото законско решение претставува фактот дека приватната исправа, сама по себе постоела меѓу странките во правниот промет и пред нотарот да ја солемнизира(да ја потврди), а со потврдувањето нотарот само ѝ дал својство на јавна исправа. Оттука, се чини правилно резонирањето дека поради процесно-правни пропусти и недостатоци во вршење на службата на нотарот не може да се утврди ништовност на целата солемнизирана исправа (која *de jure* и *de facto* постои меѓу договорните страни како приватна исправа), туку, евентуално, може да стане збор само за ништовност на дејството (актот) со кое нотарот извршил солемнизација(потврдување) на приватната исправа. Меѓутоа, во отсуство на законски одредби, кои ќе пропишат основа и причини за ништовност на солемнизацијата на приватната исправа, останува заклучокот дека одредбите за ништовност на нотарски акт пропишани со Законот за нотаријатот не можат да најдат примена во ситуација кога постојат пропусти и недостатоци во постапувањето на нотарот при потврдување (солемнизација) на приватна исправа. Ваквото правно мислење е изразено и во конкрет-

на одлука на Апелациониот суд Гостивар, кој во своето образложение прифатил дека Законот за нотаријатот утврдува причини за ништовност само на нотарски акт, но не предвидува ништовност и на нотарската исправа – солемнизација на приватна исправа, која има поинаква правна природа и функција од нотарскиот акт²⁵.

Останати аспекти во врска со ништовноста на нотарските акти

Од досега изнесеното, може да се направи јасна разлика меѓу ништовноста која произлегува од материјалната содржина на правната работа и својството на учесниците во истата наспроти ништовноста како последица на формални пропусти и недостатоци при составување нотарскиот акт.

Во практика, во една иста тужба нотарскиот акт може да се „напаѓа“ и по двата правни основа, со тоа што судот ќе се впушти во утврдување на решителните факти, како по однос на постоење услови на ништовност на правната работа од материјално-правен аспект, така и по однос на постоење недостатоци на нотарскиот акт во процесно-правна смисла. Без оглед на тоа по која основа судот ќе утврди ништовност, пресудата треба да содржи идентична изрека, која е од декларативно-правна правна природа, и со која судот ќе утврди дека нотарскиот акт е ништовен и не произведува правно дејство. Ова е од причина што ништовноста настапила *ex tunc*, односно уште во моментот на составување на нотарскиот акт, што значи дека нотарскиот акт никогаш полноважно не стапил на правна сила. Во ваков случај, секоја страна е должна да ѝ го врати на другата сето она што го примила врз основа на правната работа, а ако тоа не е можно, или ако природата на она што е исполнето му се спротивставува на враќањето, ќе се даде соодветен паричен надомест според цените во времето на донесувањето на судската одлука, доколку Законот не определува ништо друго²⁶.

Со оглед дека ништовноста е граѓанско-правна санкција од апсолутен карактер, ништовноста на нотарскиот акт може да доведе и до одговорност за штета. Така, во случај кога договорот е огласен за ништовен, според правилата на Законот за облигационите односи, за договарачот кој е виновен за склучувањето ништовен договор постои одговорност на содоговарачот за штетата што ја трпи поради ништовноста на договорот, ако овој не знаел или, според околностите, не морал да знае за постоењето на причината за ништовност²⁷.

Меѓутоа, со оглед на должноста, нотарот *ex officio* да внимава на ништовноста при составување на нотарскиот акт, секако дека не е ис-

²⁵ Пресуда ГЖ.бр.378/15 од 01.12.2015 година на Апелационен суд Гостивар

²⁶ чл.96 ст.1 од Законот за облигационите односи

²⁷ чл.96 од Законот за облигационите односи

клучен ризикот и нотарот да биде повикан на одговорност за штета во согласност со општите правила за надомест на штета предизвикана во вршење на службата²⁸, доколку прифати да состави ништовно правно дело во форма на нотарски акт или доколку направи пропуст при составување на актот, кои се основа за утврдување ништовност на актот во согласност со Законот.

Во практиката, често може да се сретнат спорови каде нотари се опфатени во тужби за утврдување ништовност на нотарски акт, како една од тужените странки. Ваквото постапување на тужителите е погрешно, бидејќи нотарот нема пасивна легитимација во спор од ваков вид. Имено, нотарот е лице кое врши јавно овластување во рамките на нотарската служба, чиишто надлежности се доверени од државата. Нотарот не е во материјално-правна релација со ниту еден од учесниците во правната работа од нотарскиот акт, што значи, вклучително и со тужителот. Затоа, во вакви случаи судот треба тужбеното барање спрема нотарот да го одбие како неосновано, и во образложението на пресудата да го аргументира недостигот на пасивна легитимација на страна на нотарот, без оглед на исходот на спорот спрема останатите тужени. Исклучок од ова претставува само ситуацијата кога тужителот со тужбата упатена кон нотарот претендира на надомест на штета, бидејќи во тој случај спорот произлегува од материјално-правен однос меѓу нотарот, како штетник, и тужителот како оштетен, во согласност со општите правила за надомест на штета.

II НОТАРСКИ ИСПРАВИ СО ИЗВРШНА КЛАУЗУЛА

Во македонскиот правен поредок извршната исправа претставува основа за присилно извршување на побарувањата во согласност со одредбите од Законот за извршување²⁹. Поаѓајќи од фактот дека правото и правните норми се спроведуваат преку присилниот апарат на државата (каде се вбројува и системот на присилно извршување од надлежен извршител), може да се каже дека извршноста претставува „круна“ на граѓанското процесно право. Во правната практика, извршноста, всушност, претставува конечна цел на граѓаните и на правните лица кои бараат правна заштита во судска и друг вид постапка заради остварување на нивните права пропишани со закон.

Во функција на остварување на дел од целите на нотаријатот, меѓу другото, да обезбеди ефикасност и економичност во правниот промет, зголемување на правната сигурност и избегнување судски спорови, Законот за нотаријатот предвидува можност договорните страни уште

²⁸ Во смисла на чл.38 од Законот за нотаријатот

²⁹ „Сл.весник на РМ“ бр.72/16, 142/16, 233/18

при утврдувањето на меѓусебните права и обврски во рамките на определен правен однос, спогодбено да определат дека конкретни обврски може да бидат предмет на присилно извршување и без претходно за тие обврски да се води судска или друг вид постапка пред надлежен орган. Затоа, едно од позначајните овластувања на нотарите е инкорпорирано (вткано) во законската можност за составување нотарски исправи со својство на извршни исправи.

Постојат два вида нотарски исправи кои, по сила на договорни одредби содржани во нив можат да добијат својство на извршни исправи врз основа на кои непосредно може да се спроведе присилно извршување. Тоа се: нотарскиот акт со својство на извршна исправа и потврдената (солемнизирана) приватна исправа со својство на извршна исправа. За разлика од другите видови исправи кои ги донесува нотарот и кои врз основа на закон може, исто така, да стекнат својство на извршна исправа како што се, на пример, решенијата за издавање нотарски платен налог и решенијата во оставинска постапка, каде нотарите постапуваат како повереници на судот, нотарскиот акт и солемнизираната приватна исправа можат да добијат својство на извршна исправа единствено врз основа на волјата на договорните страни изразена при нивното склучување, содржана во т.н. извршна клаузула.

Услови за извршност на нотарска исправа

За една нотарска исправа да може да стекне својство на извршна исправа, кумулативно е потребно да бидат исполнети два основни услови. Првиот услов е во исправата да биде утврдена определена обврска за чинење за која странките можат да се договорат. Вториот, во исправата да е содржана изјава на обврзникот (должникот на обврската) дека е согласен врз основа на таа исправа, заради остварување на чинењето по доспеаноста на обврската непосредно да се спроведе присилно извршување³⁰.

Во определени случаи, за извршност на нотарската исправа потребен е и дополнителен услов. Така, доколку обврската содржана во нотарската исправа се однесува на засновање, пренос, ограничување или престанок на некое стварно право за кое може да се изврши упис во јавна книга, потребна е изречна согласност на должникот за таквиот упис. Доколку, пак, врз основа на нотарската исправа со која е запишан залог во јавна книга може непосредно да се бара извршување врз предметот на залогот заради наплата на обезбеденото побарување по доспеаноста на обврската, изречната согласност на должникот за вакво извршување, исто така претставува дополнителен услов за нотар-

³⁰ Види чл.53 ст.1 од Законот за нотаријатот

ската исправа да стекне својство на извршна исправа³¹.

Ако се тргне од општото правило на облигационото право, според кое договорната обврска може да биде определена или определлива³², во практиката основано се поставува прашањето: дали во нотарската исправа може да се договори извршна клаузула за обврска која во моментот на склучување на договорот не е определена, туку е определлива?

Одговорот на ова правно прашање првенствено упатува на едноставна номотехничка анализа на одредбата од чл.53 ст.1 од Законот за нотаријатот. Од содржината на оваа одредба може да се констатира дека овој закон, како *lex specialis*, ги ограничува договорните страни само на можноста да договорот (а нотарот да прифати) извршна клаузула за конкретна и „определена“ обврска за чинење, но не и за обврска која во договорот е „определлива“. Ваквото законско решение се чини сосема оправдано, ако се земе предвид дека договорот во форма на нотарски акт со својство на извршна исправа или солемнизираната приватна исправа со својство на извршна исправа, на доверителот треба да му овозможи непосреден пристап до надлежен извршител заради присилно извршување на конкретната обврска за којашто е договорена извршната клаузула. Според правилата на извршувањето, тоа значи дека нотарската исправа, како извршна исправа, треба да ги содржи сите елементи кои се кумулативно потребни за исправата да биде „подобна за извршување“.

Така, според одредбите од Законот за извршување, извршната исправа е подобна за извршување ако во неа се назначени доверителот и должникот, како и предметот, видот, обемот и времето на исполнување на обврската³³. Притоа, Законот допушта во извршната исправа да не биде определен само рокот за доброволно исполнување на обврската (т.н. париционен рок). Во таков случај, извршителот има овластување да го повика должникот да ја исполни обврската утврдена во извршната исправа во рок од 8 дена од приемот на поканата³⁴.

Поаѓајќи од овие правила, кога станува збор за нотарска извршна исправа - нотарски акт или солемнизирана приватна исправа, сите елементи кои исправата ја чинат подобна за извршување мора кумулативно да бидат содржани во самата нотарска исправа. Тоа значи дека уште при составување на нотарската исправа, обврската на која се однесува извршната клаузула мора да биде јасно определена според нејзиниот предмет, вид, обем и време на доспеаност. Во спротивно, нотарската извршна исправа нема да биде подобна за присил-

³¹ чл.53 ст.2 и 3 од Законот за нотаријатот

³² чл.38 ст.2 од Законот за облигационите односи

³³ чл.17 ст.1 од Законот за извршување

³⁴ чл.17 ст. 2 од Законот за извршување

но извршување, што значи дека нема да се оствари целта заради која извршната клаузула била склучена меѓу договорните страни. На пример, кога станува збор за парична обврска, нотарската исправа мора да содржи конкретен паричен износ кој должникот се обврзува да го исплати на доверителот, точно определен по вид (валута), обем (износ) и време на доспевање. Доколку, пак, се работи за некаква друга чинидба, нотарската исправа мора да содржи опис на предметот и видот на чинидбата, обемот на она што должникот треба да го стори, да трпи и слично, како и времето на доспеаност на обврската за чинидба.

Веќе е кажано дека при составување нотарски акт или солемнизација на приватна исправа, нотарот по службена должност внимава дали правната работа е во согласност со Уставот, законите и со меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот, и должен е да испита дали учесниците се способни и овластени за преземање на работите, да им ја објасни целта, да ги поучи за последиците и да се увери во нивната вистинска и сериозна волја. Во контекст на наведеното, кога се работи за склучување правна работа во вид на нотарска извршна исправа нотарот, меѓу другото, треба да внимава дали се исполнети законските претпоставки од чл.17 од Законот за извршување и да утврди дали нотарската исправа ќе биде подобна за извршување и дали договорните страни ја определе обврската според предметот, видот и обемот, имајќи предвид дека целта и последиците на склучување на извршната клаузула се содржани токму во можноста за непосредно присилно извршување на обврската. Доколку нотарот утврди дека договорните страни утврдиле обврска која не е „определена“, произлегува дека не се исполнети законските услови за извршност на нотарската исправа од чл.53 ст.1 од Законот за нотаријатот в.в. чл.17 ст.1 од Законот за извршување и, во таков случај, нотарот е овластен да го одбие составувањето на нотарскиот акт или солемнизацијата на приватната исправа со својство на извршна исправа³⁵.

Потврдување на извршност на нотарска исправа

Нотарот кој го составил нотарскиот акт или ја потврдил (солемнизирал) приватната исправа е овластен да стави потврда на извршност на исправата. Законот пропишува два услова за ставање потврда на извршност, кои мора кумулативно да бидат исполнети. Првиот услов е доверителот да поднесе писмено барање, во кое ќе побара нотарот да стави потврда на извршност на нотарската исправа. Вториот услов е доверителот кон ова барање да приложи писмена изјава во која под потполна морална, материјална и кривична одговорност изјавува дека

³⁵ Види чл.30 од Законот за нотаријатот

побарувањето, или дел од него, доспеало. Оваа изјава мора да биде заверена од нотар³⁶.

По приемот на писменото барање заедно со нотарски заверената изјава од доверителот, нотарот е должен да изработи посебна потврда, во која ќе констатира целосна или делумна извршност на нотарската исправа и, врз основа на тоа, ќе ја потврди извршноста на нотарската исправа со ставање соодветен штембил, пропишан со посебен Правилник³⁷. Особено е важно да се напомене дека нотарот не е овластен да се впушта во оценка на вистинитоста на изјавата на доверителот, да изведува докази, ниту да испитува дали се исполнети условите за доспеаност на побарувањето кои договорните страни ги утврдиле во исправата. Во случај ако обврската од нотарската извршна исправа зависи од настапувањето на некој услов или рок кој во исправата не е одреден календарски, доверителот е должен на нотарот да му достави доказ дека настапил условот, односно настапил рокот. Ова доверителот може да го стори само на два начина – или да приложи јавна исправа со која се докажува настапувањето на условот, односно рокот, или да даде нотарски заверена изјава со која самиот ќе изјави дека условот односно рокот настапиле³⁸. И во овој случај нотарот е „врзан“ за ваквата изјава на доверителот и нема овластување да се впушта во оценка на нејзината вистинитост, или на кој било друг начин да испитува дали условот или рокот настапиле.

Важно е да се напомене дека во посебната потврда за извршност врз основа на која нотарот ќе го стави штембилот за извршност на нотарската исправа, треба да се потврди дека врз основа на барање и нотарски заверена изјава на доверителот, нотарската исправа е во целост или делумно извршна. Во случај кога предмет на обврската е плаќање одреден паричен износ за кој исправата е извршна во целост, оваа потврда може, но и не мора да го содржи износот на побарувањето на доверителот, со оглед дека тој износ задолжително треба да биде содржан во самата нотарска исправа каде паричната обврска мора да биде „определена“. Доколку исправата е извршна само за дел од паричната обврска, во тој случај потврдата треба да го содржи износот за кој се става потврда на делумна извршност.

Во практиката често се случува нотарската извршна исправа да биде изменета со еден или со повеќе анекси склучени меѓу договорните страни во истата форма. Доколку станува збор за потврдување извршност на нотарски акт или на солемнизирана приватна исправа кои

³⁶ чл.53 ст.5 од Законот за нотаријатот

³⁷ Правилник за формата и содржината на службениот печат, сувиот жиг, жигот за восок и штембилите на нотарот, како и начинот на нивното издавање, замена, одземање и поништување („Сл.Весник на РМ“ бр.226/16 и 171/19)

³⁸ чл.53 ст.4 од Законот за нотаријатот

биле изменети со анекси, штембилот за потврда на извршност треба да се стави само на последниот склучен анекс, но не и на основниот акт или на друг анекс кој претходел. Ова е од причина што сите анекси последователно претставуваат составен дел на основната нотарска исправа и со потврдување на извршноста на последниот анекс, всушност, се потврдува извршноста на целокупната правна работа содржана во сите правни акти што претходеа на последниот анекс. Доколку штембилот за потврда на извршност се стави на основниот акт, или на некој анекс кој не е хронолошки последен, од една страна неосновано се потврдува извршност на исправа која претрпела измени, а од друга страна може да дојде и до злоупотреба на таквата исправа во правниот промет на начин што може самостојно да се презентира заради извршување, без притоа извршителот да знае дека постои и друг анекс кој може да биде од значење во однос на обврската којашто е предмет на извршување.

Укинување на потврда на извршност на нотарска исправа

Откако нотарот ќе ја потврди извршноста на нотарската исправа, оваа потврда може да се укине само врз основа на судска одлука донесена во парнична постапка, или врз основа на писмена изјава на доверителот, заверена од нотар, дека тој е согласен да се укине потврдата на извршност. Нотарот ја укинува потврдата со изработување посебен записник³⁹.

Во практиката се поставува прашањето дали нотарот може сам, по службена должност, да ја укине потврдата на извршност на нотарската исправа? Ако се земе предвид општото правило од Законот за извршување кое вели дека „неоснованата потврда на извршност со решение ќе ја укине истиот орган кој ја ставил, по предлог или по службена должност“⁴⁰, произлегува дека и нотарот би имал законска можност да ја укине потврдата на извршност, по службена должност или по предлог (од должникот, бидејќи, рековме дека доверителот во секој случај може да побара укинување само врз основа на негова изјава). Но, со оглед на тоа што Законот за нотаријатот претставува *lex specialis* во однос на сите прашања уредени со него, треба да се има предвид дека овој закон децидно пропишува овластување на нотарот да ја укине потврдата на извршност на нотарски акт или солемнизирана приватна исправа само врз основа на судска одлука или врз основа на заверена изјава на доверителот, но не и по предлог или по службена должност. За споредба, во Законот за нотаријатот е пропишано овластување на

³⁹ чл.53 ст.7 од Законот за нотаријатот

⁴⁰ чл.12 ст.3 од Законот за извршување

нотарот на предлог или по службена должност да ги укине потврдата на правосилност и потврдата на извршност на решение за издавање нотарски платен налог ако утврди дека се неосновано ставени⁴¹, што не е случај кај укинувањето потврда на извршност на нотарски акт или на солемнизирана приватна исправа. Ваквата дистинкција во Законот е сосема прифатлива, ако се има предвид дека кај потврдите на нотарскиот платен налог нотарот, врз основа на факти поврзани со доставката на решението и неподнесувањето приговор од должникот, самиот утврдува дали платниот налог станал правосилен и извршен, додека кај извршноста на нотарските извршни исправи, нотарот става потврда на извршност само врз основа на еднострана изјава на доверителот. Фактите дали е исполнет условот или дали настапил рокот за извршноста на нотарската исправа можат да се преиспитуваат само од надлежен суд во парнична постапка, освен ако самиот доверител со еднострана изјава не побара нотарот да ја укине потврдата на извршност.

Актуелни правни прашања од судската практика во врска со нотарските исправи со извршна клаузула

Веќе е кажано дека во нотарските исправи договорните страни можат да договорат извршна клаузула само за обврска која мора да биде „определена“ и јасно утврдена во самата нотарска извршна исправа. Сепак, анализата на судската практика покажува дека во практиката често се случува нотарите да прифатат да состават нотарски акт, или да потврдат приватна исправа која содржи клаузула на извршност за обврска, која во исправата (договорот) не е определена по обем, односно по висина.

Имено, најчест е случајот кога нотарската исправа се однесува на правна работа во врска со засновање договорен однос (продажба на стоки, давање услуги, друг вид деловна соработка итн.) меѓу доверителот и должникот, на начин што договорните страни утврдиле дека должникот ќе има обврска да врши плаќање на долг по фактури по истекот на валутниот рок за плаќање содржан во нив, со тоа што е договорена клаузула на извршност, која го овластува доверителот да може непосредно, врз основа на нотарската исправа, да бара присилно извршување долг по неплатени фактури. Притоа, во самата нотарска исправа не е децидно определен износот за кој должникот и доверителот ја склучиле извршната клаузула (што значи дека исправата не содржи „определена обврска“). Вообичаено, во ваквите случаи, откако должникот навлегува во задоцнување со плаќањето фактури, до-

⁴¹ Види чл.74 ст.1 од Законот за нотаријатот

верителот поднесува барање до нотарот за ставање потврда на извршност, и во прилог доставува нотарски заверена изјава, во која изјавува колку точно изнесува долгот на должникот по фактурите, а како доказ кон изјавата ги приложува неплатените фактури. Нотарот врз основа на барањето и изјавата составува потврда за извршност, во која потврдува дека нотарската исправа е извршна за конкретниот износ на долгот, а на исправата става штембил на извршност. Врз основа на ваквата нотарска извршна исправа, доверителот бара од извршителот да се спроведе присилно извршување за износот содржан во потврдата на извршност издадена од нотарот.

Меѓутоа, треба да се знае дека ваквата нотарска исправа не е подобна за извршување. Од таа причина, во наведената ситуација потребно е нотарот уште при утврдувањето на волјата на договорните страни, во фазата на составување на нотарскиот акт или при потврдување на приватната исправа, да укаже на законските услови за договарање на извршна клаузула само за обврска која во исправата ќе биде јасно утврдена според предметот, видот и обемот. Во горенаведениот случај, формалниот недостаток на нотарската исправа во поглед на отсуство на податок за точен износ на долгот за кој била склучена извршна клаузула, не може да се отстрани со дополнително давање изјава на доверителот, приложување фактури и внесување на износ на долгот во потврдата на извршност, која ја составува нотарот. Ова е повеќе од причина што при потврдување на извршност, нотарот нема законско овластување да изведува докази и да утврдува факти од увид во фактури или другвид документација на доверителот, туку потврдува извршност само врз основа на изјавата на доверителот. Од друга страна, доверителот е овластен да даде изјава само по однос на тоа дали долгот (кој во нотарската исправа мора да биде утврден според висината) е целосно или делумно доспеан, но не и со еднострана изјава дополнително да го утврдува долгот според висината, а притоа таков износ да не произлегува од нотарската исправа.

Во оваа насока, ќе издвоиме неколку судски одлуки со кои судот утврдил дека постојат незаконитости при извршувањето доколку се работи за парично побарување од нотарска извршна исправа во која не е содржан износот на долгот.

Случај бр.1

Договорните страни склучиле, а нотарот солемнизира, Договор за уредување на меѓусебни односи при градба, со својство на извршна исправа. Во договорот е содржана одредба со која должникот се обврзал дека ќе плати договорна казна за секој ден задоцнување, утврдена во процент од вредноста на недвижниот имот кој треба да се гради, без

притоа воопшто да се прецизира која е вредноста на недвижниот имот врз основа на што ќе се пресметува процентот на договорна казна.

Со оглед на тоа дека настапиле услови за наплата на договорната казна за задоцнување, доверителот самиот пресметал и на должникот му го фактурирал износот на договорната казна, па побарал од нотарот на договорот да стави потврда на извршност, приложувајќи ја фактурата, заедно со нотарски заверената изјава за висината на долгот.

Нотарот ги ценел сите овие факти, составил потврда на извршност и во неа го внел износот на паричната обврска според фактурата, а на договорот ставил штембил за извршност.

Извршителот, врз основа на ваквата извршна исправа, издал налог за извршување против кој должникот поднел приговор до судот.

Судот утврдил дека извршителот сторил незаконитост при извршувањето и налогот за извршување го ставил вон сила. Во образложение то на одлуката⁴², судот застанал на следното становиште:

„... во предметната извршна исправа не бил точно наведен износот кој должникот требало да му го плати на доверителот, како и рокот во кој требало да биде платен. Предмет на извршување не може да биде фактура, туку само извршна исправа во смисла на чл.12 од ЗИ. Извршната исправа врз основа на која се спроведува извршување не е подобна за извршување во смисла на чл.17 од ЗИ, бидејќи во истата точно не е определен видот и обемот на обврската што треба да се изврши.“

Случај бр.2

Меѓу адвокат и трговско друштво склучен е Договор за давање правна помош, солемнизиран од страна на нотар, со својство на извршна исправа. Со договорот адвокатот се обврзал да дава правна помош според потребите на друштвото и да наплаќа за услугите согласно со Адвокатската тарифа, по фактури со определен валутен рок. Договорот содржи извршна клаузула за присилна наплата на долг по неплатени фактури, но не содржи износ за кој друштвото-должник се согласува врз основа на договорот непосредно да трпи присилно извршување.

Адвокатот-доверител побарал од нотарот да стави потврда на извршност и дал нотарски заверена изјава за висината на долгот по доспеани, а неплатени фактури, доставувајќи ги и фактурите во прилог.

Нотарот составил потврда на извршност во која ги цитирал поединечно неплатените фактури и вкупниот долг на должникот, по што ставил штембил на извршност на договорот - нотарската исправа.

⁴² Решение ГЖ.бр.2692/19 од 20.6.2019 година на Апелационен суд Скопје

Врз основа на ваквата извршна исправа издаден е налог за извршување, против кој должникот поднел приговор до судот.

Судот утврдил дека се сторени незаконитости при извршувањето и налогот за извршување го ставил вон сила. Во својата одлука⁴³, Судот го навел следното:

„... Предметната извршна исправа не е подобна за извршување. Договорот содржи само општи одредби врз основа на кои извршителот не би можел да утврди колкав е долгот за давање правна помош. Не е јасно врз основа на што извршителот издал налог на износ од 2.699.469,00 денари, во услови кога солемнизираниот договор претставува неподобна извршна исправа од која не може да се утврди ниту како се настанати обврските кои доверителот бара да му бидат исполнети, ниту како е пресметан нивниот износ.“

Случај бр.3

Договорните страни склучиле, а нотарот солемнизира, Договор за изведување работи, со својство на извршна исправа. Договорот содржи извршна клаузула врз основа на која изведувачот-доверител е овластен да бара присилна наплата на неплатени идни долгови од нарачателот-должник, врз основа на времени ситуации.

Доверителот доставил нотарски заверена изјава за висината на неплатениот долг по времени ситуации и побарал нотарот да стави потврда на извршност за конкретниот износ на долгот.

Нотарот ја потврдил извршноста на договорот и составил потврда на извршност, во која ги навел обврските по времените ситуации и вкупниот износ на долгот.

Врз основа на Договорот, како извршна исправа, издаден е налог за извршување, против кој должникот поднел приговор до судот.

Судот утврдил дека извршителот сторил незаконитости при извршувањето и налогот за извршување го ставил вон сила. Судот во својата одлука⁴⁴ го образложил следното:

„... Извршната исправа не е подобна за извршување бидејќи во неа не е содржан износот на паричното побарување. Во конкретниот случај, доверителот располага само со сопствена изјава дека должникот нема платено конкретен долг и врз основа на изјавата не може да се дозволи ниту, пак, да се спроведе извршување. Во овој случај нотарската исправа не содржи износ, ниту време на доспевање на побарувањето, па поради тоа доверителот нема право да бара да се спроведе извршување спрема должникот.“

⁴³ ТСЖ.бр.329/19 од 19.2.2019 година на Апелационен суд Скопје

⁴⁴ ТСЖ.бр.626/19 од 27.3.2019 година на Апелационен суд Скопје

Место заклучок...

Иако сите наведени случаи од судската практика произлегуваат од постапки во кои судот ја оценувал законитоста при преземањето на извршните дејства од страна на извршителите, неспорен е фактот дека судот, во сите случаи, конзистентно стои на ставот дека во отсуство на конкретно определена обврска, која мора да биде утврдена во самата исправа во поглед на предметот, видот, обемот и времето на доспевање, нотарската извршна исправа е неподобна за извршување. Тоа значи дека „проблемот“ во врска со ваквата извршна исправа настанал уште при составувањето на нотарскиот акт или при потврдувањето на приватната исправа, односно во фазата во која нотарот бил овластен, но и должен, да ја испита законитоста на правната работа од аспект на нејзината усогласеност со суштинските законски одредби коишто ги уредуваат прашањата поврзани со извршноста на нотарските исправи.

Со цел да се надмине ваквата состојба, потребно е нотарите при составувањето на нотарските исправи со својство на извршни исправи, посебно да внимаваат на подобноста на исправата за присилно извршување, земајќи ги предвид сите правни аспекти на кои е погоре укажано. На тој начин нотаријатот ќе застане на ниво на својата функција и должност да придонесе кон обезбедување на легалитет во правниот сообраќај, зголемување на правната сигурност и остварување на начелото на владеење на правото.

АКТУЕЛНИ ПРАШАЊА ОД НАСЛЕДНОТО ПРАВО ПОВРЗАНИ СО РАБОТЕЊЕТО НА НОТАРИТЕ: РЕФОРМИ ВО НАСЛЕДНОТО ПРАВО СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ, ОДДЕЛУВАЊЕ НА ИМОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ, ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО ТЕСТАМЕНТАЛНО НАСЛЕДУВАЊЕ И ВО НАСЛЕДУВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ

Проф. д-р Ангел Ристов*

Апстракт: Македонското наследно право нема претрпено позначајна реформа повеќе од седум децении. Тоа е причината поради што постојното наследно право, во голема мера, се базира на принципите и на решенијата од поранешниот социјалистички правен поредок, и покрај промените во општествениот, економскиот, правниот и во политичкиот систем. Во услови на пазарна економија кога приватната сопственост има сè поголемо значење, ваквите застарени решенија создаваат големи проблеми во практиката во сферата на наследувањето. Тоа дојолку повеќе се однесува и на драматичните промени кои се случуваат во последните неколку децении во сферата на брачните и на семејните односи, кои посредно имаат влијание и на наследноправните односи. Во 2011 година зайочна најголема реформа во македонското право преку изготвување на Граѓанскиот законик на Република Македонија, во кој составен дел ќе биде книга 4 – Наследноправни односи. Дали ќе биде направена реформата во наследното право, дали ќе биде донесен Граѓанскиот законик, или, пак, ќе биде донесен нов закон за наследувањето, останува илустрира да покаже! Во ирвудот авторот констатира дека се неопходни темелни реформи во наследното право како резултат на потребата да се надминат постојните проблеми во практиката, да се усогласат законските решенија со општествените прилики, со современите тенденции во наследното право и со потребата на граѓаните за поголема слобода во планирањето на наследството. Во ирвудот, со оглед на ограниченоста на просторот, авторот се задржува на спорните прашања поврзани со наследувањето, кои произлегуваат од работењето на нотарите.

Клучни зборови: Граѓански законик, наследување, реформи, чуваник, хранител, леѓај, земјоделско земјиште.

Од донесувањето на првиот Сојузен закон за наследувањето во 1955 година,¹ па до денес, македонското наследно право нема претрпено позначајни промени.² Мали измени беа направени во Републичкиот закон за наследувањето на СРМ од 1973 година³, кој се базираше на решенијата од поранешниот закон.⁴ Со осамостојувањето на Република Македонија и со донесувањето на Уставот⁵ од 1991 година, беа востановени значајни промени во правното,⁶ економското и во политичкото уредување, кои се одразија и на наследувањето.⁷ Во новиот либерално-демократски поредок повеќе немаше место за ограничување на слободата на пазарот, претприемништвото и на приватната сопственост, како што тоа беше случај во минатото.⁸ И покрај овие промени, во Законот за наследувањето⁹ од 1996 година законодавецот, во голема мера, ги презеде решенијата од поранешните наследноправни прописи од времето на социјализмот.¹⁰ Духот на овие решенија не соодветствува на воспоставените капиталистички односи, ниту пак на драматичните промени кои настанаа во брачните и во семејните односи во последните неколку децении.¹¹

Поминааа речиси девет години откако во декември 2010 година, со одлука на Владата на Република Македонија, беше формирана Комисијата за изготвување Граѓански законик на Република Македо-

* Вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Република Македонија. Авторот е член на Комисијата за семејно право и наследно право на Граѓанскиот законик на Република Македонија.

¹ „Службен лист на ФНРЈ“ бр. 20/55, 12/65 и 42/65.

² Повеќе за ова види: Љиљана Спировиќ Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, „Дали се потребни промени во наследното право на Република Македонија“, Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Ганзовски, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, 2011; Спировиќ Трпеновска Љиљана, Мицковиќ Дејан, Ристов Ангел, Наследното право во Република Македонија, „Блесок“, Скопје, 2010 стр. 15-16.

³ „Службен весник на СРМ“ бр. 35/73 и 27/78.

⁴ Повеќе види: Миле Хаџи Василев - Вардарски, Наследно право, „Култура“, Скопје, 1983.

⁵ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 3/09 и 13/09.

⁶ За промените во општеството и нивното влијание на наследните односи повеќе види: Љиљана Спировиќ Трпеновска, Мицковиќ Дејан, Ристов Ангел, „Современите тенденции во наследното право, Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Никола Матовски, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2010.

⁷ За ова поопширно види: Светомир Шкариќ, Уставно право, осмо издание, „Култура“, Скопје, 2015, стр. 359-392.

⁸ За целите и правците на ограничувањето на приватната сопственост повеќе види: Асен Групче, Граѓанско право втор дел – Стварно право, „Култура“ Скопје, 1976, стр.125-149. Исто види и кај Родна Живковска, Стварно право, книга I, „Европа 92“, Скопје, 2005, стр. 55-62; Групче Асен, „Кон физиономијата на новиот Закон за сопственост и други стварни права“, Зборник во чест на Асен Групче, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет, Скопје, 2001; Дабовиќ Анастасовска Јадранка, „Правото на сопственост како гарантирано економско и социјално право на човекот и граѓанинот на Република Македонија“, „Слободата и правата на човекот и граѓанинот во Република Македонија, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет – Скопје, Скопје, 1996.

⁹ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/96.

¹⁰ Види: Ангел Ристов, „Правната не/сигурност во македонското семејно и наследно право“, Охридска школа на правото, Јуридика Прима, том 3, Скопје, 2016.

¹¹ Dejan Mickovik, Angel Ristov, „Les changements dans les rapports conjugaux et familiaux dans les pays européens et dans la République de la Macédoine“, Facta Universitatis, Pravni fakultet, Nis, 2013.

нија.¹² Во својата повеќегодишна работа Комисијата за наследно право, континуирано, изготви шест работни верзии на нацртот на книга 4 – Наследноправни односи, предвидувајќи бројни реформи во насока на подобрување на законската регулатива за надминување на постојните проблеми. Беа организирани многубројни јавни дебати и дискусии со пошироката правна јавност, којашто ги посочи проблемите со кои се соочува во практиката. Нивните ставови и мислења, како и мислењата на нотаријатот, Комисијата ги имплементира во предложените решенија.

Сепак, и покрај овие напори, летаргијата на законодавецот во сферата на приватното право и понатаму продолжува. Дали ќе биде донесен Граѓанскиот законик или нов Закон за наследувањето, останува да покаже иднината и заложбите на државата која сè уште, барем формално-правно, не се откажува од овој значаен кодификациски проект.¹³ Сè дотогаш, старите решенија и правните празнини во наследното законодавство и понатаму остануваат да ја усложнуваат постапката расправање на оставината, остварувањето на наследните права и намирувањето на доверителите. Во бројните реформи кои се предлагат, како позначајни се истакнуваат предлог-решенијата: воведување на договорот за наследување; законското наследување на вонбрачните партнери; дефинирање на оставината и нејзиниот состав; издвојување на делот од заедничкиот имот на брачниот или на вонбрачниот партнер; предвидување посебен режим на наследување за земјоделското земјиште и за фармите; уредување на наследувањето на акции и удели во друштва; предвидување право на продоуживање на заедничкиот дом на брачниот партнер; воведување субјективни критериуми за остварување на правото на нужен дел; уредување на правото на нужен дел како облигационо право; регулирање на нотарскиот тестамент; воведување нови форми тестамент; определување законски рок за откажување од наследство и др.¹⁴ Предлозите произлегуваат како резултат на современите тенденции во наследувањето, решенијата од споредбеното право, како и на проблемите во практиката.¹⁵ Во понатамошниот дел од текстот, поради ограниченоста на просторот, ќе се осврнеме само на прашањата посочени од Нотарската комора, како актуелни и проблематични во работењето на нотарите.

¹² „Службен весник на Република Македонија“ бр. 4/2011.

¹³ Повеќе за кодификација на граѓанското право во Република Бугарија види: Владимир Петров, „Дали постои во бугарското право идејата за создавање граѓански кодекс“, Кодификација на граѓанското и трговското право во Република Македонија, МАНУ, Скопје, 2008.

¹⁴ Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Наследно право, „Стоби Трејд“, Скопје, 2016, стр. 51-73.

¹⁵ Поопширно за ова да се види: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Реформата на наследното право во Република Македонија, „Стоби Трејд“, Скопје, 2016.

НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ

Семејните односи не настануваат само меѓу лица кои се поврзани со сродство, туку и меѓу лица кои не се во сродство. Станува збор за установата хранителство и сместување на едно лице во дом, со помош на кои се обезбедува семејна и социјална заштита на лица кои останале без родителска грижа и не се во можност да се грижат самите за себе.¹⁶ Хранителството претставува однос меѓу хранителот (полнолетно деловно способно лице) и чуваникот (малолетно лице), кој настанува врз основа на обичајот да се земе, чува и да се одгледува туѓо малолетно дете како свое, без каков било формален акт на државата.¹⁷ Во таа смисла, хранителството претставува фактички семеен однос, кој настанува заради чување и одгледување малолетно лице за негово оспособување за самостоен живот како свое родено дете. Најчесто хранителството се засновува од страна на двајцата брачни партнери кои прифаќаат да земат туѓо малолетно дете доведувајќи го во својот дом, со цел да се грижат за него.

Во минатото, хранителството било многу практикувано, пред сè, заради бројните елементарни непогоди (војни, болести и сл.), кога голем број деца останувале без своите родители.¹⁸ Тоа било еден вид фактички начин на посвојување дете.¹⁹ Освен фактичкото засновување, хранителството можело да настане и со договор меѓу хранителот и родителите, или, пак, со старателот на детето.

Во нашето наследно право можноста да се наследува врз основа на живеење во трајна заедница за одреден круг лица, меѓу кои спаѓаат и чуваникот и хранителот, за првпат беше воведена со Законот за наследување од 1973 година.²⁰ Ваквата можност, исклучително ретка во споредбеното право, ја презеде и Законот за наследување од 1996 година.²¹ Согласно Законот, чуваник е „дете што некое лице (хранител) го довело кај себе да го чува и да го одгледува како свое, а не го посвоило“ (чл. 29, ст. 4). Хранителството како установа со која се обезбедува висок степен на родителска грижа над малолетно дете не беше уредена и со Законот за семејството од 1992 година, и покрај тоа што неспорен е неговиот семеен карактер!²²

¹⁶ Повеќе види: Миле Хаџивасилев, Семејно право, „Студентски збор“, 1990, стр. 323-324.

¹⁷ *Ibid*, стр. 323.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Види: Миле Хаџивасилев-Вардарски, Наследно право, „Култура“, Скопје, 1983, стр. 114-118.

²¹ Во наследните права на Русија, Украина и на Шпанија, посебна правна заштита е предвидена на лицата со посебни потреби доколку живееле одреден период со оставителот пред неговата смрт.

²² За ова види: Дејан Мицковик, Ангел Ристов, Закон за семејството, „Стоби Трејд“, Скопје, 2015; Дејан Мицковик,

Нашето наследно право е едно од ретките во кое, покрај брачната врска и крвното сродство, како клучен фактор за определување на наследниците го предвидува и живеењето во трајна заедница во рамките на вториот законски наследен ред. Кога оставителот не оставил потомци, на наследство се повикуваат наследниците од вториот наследен ред. Во вториот наследен ред влегуваат родителите и брачниот партнер на оставителот (чл. 16 ст. 1 од ЗН). Врз основа на правото на претставување во овој наследен ред на наследство се повикуваат браќата и сестрите на оставителот и нивните потомци, на местото на едниот или на двајцата родители.

Во вториот наследен ред влегуваат и лицата кои живееле во трајна заедница со оставителот: чуваникот и хранителот, посинокот и паштерката и очувот и маќеата, снаата, свекорот и свекрвата, зетот и тестот и тештата, како и и лица кои се крвни роднини кои живееле во трајна заедница (чл. 29 ст. 1 од ЗН).²³ Согласно законските одредби, лицата што живееле во трајна заедница со оставителот се повикуваат на наследство доколку таа заедница траела најмалку пет години непрекинато од засновувањето на односите па сè до смртта на оставителот (чл. 29 ст. 3). Законодавецот таксативно ги набројува лицата коишто живееле во трајна заедница, а тоа се: чуваникот и хранителот, посинокот и паштерката и очувот и маќеата, снаата и свекорот и свекрвата, зетот и тестот и тештата и лица кои се крвни роднини.

Овие лица имаат различна наследноправна положба, во зависност од тоа со кои наследници се повикани на наследство. Кога умрениот не оставил брачен партнер и други наследници од првиот наследен ред, и родители, браќа и сестри, лицата што живееле во трајна заедница се јавуваат како единствени наследници на целата оставина. Во овој случај, овие лица ја наследуваат целата оставина на еднакви делови. Така на пример, ако оставителот не оставил брачен партнер, потомци, ниту родители, браќа и сестри, а останал само чуваникот, кој живеел во трајна заедница со оставителот, тогаш тој ќе се јави како единствен наследник на целата оставина. Во нашето наследно право лицата што живееле во трајна заедница со оставителот ги исклучуваат од наследство децата на браќата и на сестрите (*внуциите на оставителот*) и нивните понатамошни потомци кои, во спротивно, доколку не би постоеле овие лица, би наследиле врз основа на правото на претставување.²⁴

Ангел Ристов, Семејно право, „Стоби Трејд“, Скопје, 2015. За разлика од македонското право, хранителството е уредено во семејните закони на Србија и на Црна Гора. Види повеќе кај Слободан Панов, Породично право, Правни факултет Универзитетот у Београду, Београд, 2010.

²³ Повеќе за живеењето во трајна заедница и законското наследување види: Миле Хаџивасилев-Вардарски, *op. cit.*, стр. 114-118.

²⁴ Повеќе за ова види: Ангел Ристов, „Правото на претставување, правото на прираснување и наследничката трансмисија“, Нотариус, бр. 22, Нотарска комора на Република Македонија, 2013; Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов,

Освен овие наследници, лицата што живееле во трајна заедница ги исклучуваат и наследниците од третиот наследен ред.

Кога на наследство е повикан брачниот другар заедно со лицата што живееле во трајна заедница, тогаш тие ја наследуваат на еднакви делови едната половина од делот од оставината што би го наследиле родителите, односно браќата и сестрите на оставителот, додека брачниот партнер ја наследува другата половина од оставината (чл. 29 ст. 2 од ЗН).

Во судската практика ретки се случаите кога на наследство се повикуваат лицата што живееле во трајна заедница, како што е тоа случај со чуваникот и хранителот.²⁵ Притоа, не е исклучена можноста од настанување спор во однос на прашањето за постоење или не на трајната заедница од страна на подалечните наследници.

И покрај тоа што во денешни услови категоријата чуваник и хранител многу ретко, или со исклучоци, може да се јави во наследувањето, дополнителна дилема по однос на ова прашање создава фактот што поимите чуваник и хранител не се познати ниту во другите законски прописи со коишто се уредува заштитата на децата. Во таа смисла се и одредбите од Законот за социјална заштита од 2019 година,²⁶ кој го предвидува терминот згрижување во семејство (чл. 88) според кој: „Згрижување во семејство опфаќа основна заштита и 24 часовна грижа за деца и возрасни лица кои немаат свое семејство или немаат услови за живот во сопственото семејство. Згрижувањето од ставот 1 на овој член може да се обезбеди како општо, специјализирано, повремено, интервентно или роднинско згрижување.“²⁷ Притоа, предвидено е и како посебен вид роднинското згрижување како „услуга за згрижу-

„Наследување врз основа на правото на претставување“ Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Љиљана Спировиќ Трпеновска, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, 2013.

²⁵ Во случај кога на наследство се повикани брачниот другар на оставителот и неговиот чуваник, тогаш оставината ја наследуваат чуваникот и брачниот другар на оставителот на еднакви делови, но доколку брачниот другар на оставителот се откаже од оставината, тогаш целата оставина ја наследува чуваникот. (Пресуда на Апелациониот суд во Штип ГЖ бр. 1434/09 од 11.2.2010 година).

²⁶ „Службен весник на РСМ“ бр. 104/19.

²⁷ Член 89: „Општо згрижување е услуга преку која на сместените лица им се обезбедува задоволување на секојдневните потреби, грижа за личноста, воспитанието, образованието, развојот, здравствената состојба, во зависност од секојдневните потреби на сместеното лице. Корисници на услугата се: стари лица, деца без родители и родителска грижа, лица со попреченост.“ *Ibid.*

Член 90: „Специјализирано згрижување е услуга преку која на сместените лица им се обезбедува општо згрижување на лицата и поддршка до надминување на социјалните проблеми, а која се обезбедува од страна на згрижувачи кои поминале специјализирана обука. Корисник на услугата е: дете - жртва на семејно насилство, дете во ризик и дете во судир со законот, дете или лице со попреченост.“ *Ibid.*

Член 91: „Повремено згрижувачко семејство обезбедува згрижување дете или возрасно лице згрижено во друго згрижувачко семејство, како и дете или возрасно лице со попреченост кое живее со родител/старател заради одмор, терапија, лекување и завршување на домашни, семејни и професионални обврски на згрижувачот, односно родителот/старателот. По престанокот на потребата од привремено згрижување, згрижувачкото семејство, односно родителот/старателот, ја продолжува грижата за детето или лицето.“ *Ibid.*

Член 92: „Интервентно згрижување е услуга на краткорочно згрижување во семејство на лица за кои е неопходна итна заштита до изнаоѓање на соодветни облици на заштита, а најдолго до 30 дена. Корисници на услугата се: дете без родители и родителска грижа, деца од конфликтни семејства, жртви на насилство, жртви на трговија со луѓе и други лица, чиј социјален проблем налага итно згрижување и заштита.“ *Ibid.*

вање дете без родители и без родителска грижа во семејство на неговите баба, дедо, брат, сестра, вујко, чичко или тетка (чл. 93).

Согласно законските прописи за да едно лице биде згрижувач потребно е да исполни бројни услови предвидени со Законот. Во таа смисла, членот 122 пропишува дека „згрижувач може да биде лице кое ги исполнува следниве критериуми: да е полнолетно; да е деловно способно; да има општа здравствена состојба; да постои разлика во возраста меѓу згрижувачот и сместеното лице, и тоа најмалку 18 и најмногу 50 години; да не му е одземено или ограничено родителското право; да не му е изречена пресуда за кривично дело со казна затвор повеќе од шест месеци; да има материјални и станбени услови за вршење на оваа услуга и да има завршено обука за згрижувач, спроведена од Центарот за поддршка на згрижувачки семејства. Овие критериуми важат и за полнолетните членови на семејството на згрижувачот што живеат во заедничкото домаќинство. Со исклучок, определената разлика во возраста меѓу згрижувачот и сместеното лице не се зема предвид доколку детето е сместено во роднинско згрижувачко семејство или доколку тоа е во интерес на детето, односно на возрастното лице. Исполнувањето на критериумите го утврдува Центарот за социјална работа врз основа на процена спроведена од Центарот за поддршка за згрижувачките семејства.“

Згрижувачот има право на надоместок на трошоците за сместување на лицето и надоместок за згрижување. Во случај на роднинско згрижување, надоместок за згрижување не се исплаќа на згрижувач кој има законска обврска за издржување на сместеното дете. Придонесот за пензиско и инвалидско осигурување, како и за здравствено осигурување за згрижувачите кои вршат згрижување на лице во своето семејство како професионална дејност, се обезбедуваат од буџетот на Република Северна Македонија (чл. 123).

Сместување лице во згрижувачко семејство се врши врз основа на склучен договор меѓу Центарот за социјална работа и згрижувачот. Со договорот се уредуваат: начинот и условите за сместување и престанок на сместувањето на лице во семејството; видот и обемот на социјалната заштита која му се обезбедува на лицето кое се сместува во згрижувачкото семејство; висината на надоместокот за сместеното лице, која ги опфаќа трошоците на сместување и надоместокот за згрижување; времетраењето на договорот со можност за негово продолжување; условите за раскинување на договорот; отказниот рок за раскинување на договорот, кој за згрижувачот не може да биде пократок од три месеци; случаите при кои престанува да важи договорот и други права, обврски и одговорности во врска со згрижувањето. Цен-

тарот за социјална работа може еднострано да го раскине договорот и пред истекот на рокот утврден во договорот, секогаш кога тоа е во најдобар интерес на детето, односно на интересите на лицето кое се сместува во згрижувачкото семејство (чл. 124)

Центарот за социјална работа ги следи и ги координира активностите поврзани со згрижувањето на лицето во згрижувачкото семејство. Згрижувачот е должен да постапува по дадените насоки од Центарот за социјална работа за згрижување на сместеното лице и навреме да го известува Центарот за социјална работа за секоја промена и потреба на згриженото лице. Центарот за социјална работа може да смести во едно згрижувачко семејство најмногу пет лица, имајќи ги предвид условите и можностите за сместување на семејството. Поблиските критериуми за избор на згрижувачко семејство, видот и бројот на корисниците кои можат да се сместат во едно згрижувачко семејство, како и стандардите за давање на услугата според видот на згрижувањето, ги пропишува министерот (чл. 125).

Законот за социјална работа предвидува можност и физичко лице да врши работи од социјална заштита како професионална дејност, кои се однесуваат на помош и нега во домот, згрижување во семејство, лична асистенција и одмена на семејна грижа доколку ги исполнува следниве услови: да не му е одземена или ограничена деловната способност; да не му е одземено вршењето на родителското право; да има здравствена способност за вршење на дејноста; да има најмалку средно образование; да не му е изречена осуда за кривично дело со казна затвор повеќе од шест месеци и да не му е изречена забрана за вршење должност, дејност и професија (чл. 129). За да може физичкото лице да ги врши овие работи, потребно е да поднесе барање до надлежниот центар за социјална работа во местото на живеење. Центарот за социјална работа во рок од 15 дена од денот на поднесување на барањето од ставот 1 на овој член, дава мислење за исполнетост на условите за самостојно вршење работи од областа на социјалната заштита како професионална дејност, и истото го доставува до Комисијата за лиценцирање, заедно со барањето и приложените докази за исполнетост на условите од овој закон. Министерот, врз основа на мислењето на Комисијата за лиценцирање на даватели на социјални услуги и приложената документација, на подносителот на барањето, со решение му издава дозвола за вршење на работите од членот.

Категоријата чуваник и хранител не е позната ниту во Законот за заштита на децата од 2013 година.²⁸ Притоа, овој закон предвидува можност: „Физички лица можат да вршат одредени работи од дејнос-

28 „Службен весник на РМ“ бр. 23/13, 12/14, 44/14, 144/14, 10/15, 25/15, 150/15, 192/15, 27/16, 163/17, 21/18 и 104/19.

та згрижување и воспитание деца од предучилишна возраст како професионална дејност под услови утврдени со овој закон (чл. 84).²⁹ Исто така, Законот пропишува: „Физичко лице во сопствениот дом може самостојно да врши одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца како професионална дејност за организирање и остварување на згрижување или престој, нега и исхрана на деца од предучилишна возраст до шест години живот, односно до поаѓање во основно училиште и деца на возраст до десет години живот, најмногу до пет деца и не помалку од два часа дневно (чл. 85).“

Анализирајќи ги одредбите од Законот за социјална заштита, како и одредбите од Законот за заштита на децата, можеме да заклучиме дека ниту едниот ниту другиот закон не ја познаваат ниту, пак, ја уредуваат установата чуваник и хранител. Институтот згрижување се однесува и на деца и на возрасни лица, додека, пак, можноста физичко лице да згрижува само деца е заснована на вршење професионална дејност. И едната и другата предвидуваат исполнување бројни услови, дозволи и регистрации од надлежните органи. Последната е ограничена и во поглед на возраста на децата. Оваа специфика ги разликува овие законски установи од установата чуваник и хранител, превидена со Законот за наследување. Тоа ја наметнува дилемата: дали установите чуваник и хранител постојат правно во нашиот правен систем? Одговорот на ова прашање е позитивен. Тие се предвидени и се уредени со Законот за наследување. Дополнително, и покрај новите сложе-

²⁹ Член 86: „Физичко лице во сопствениот дом може самостојно да врши одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца, како професионална дејност, и за организирање и остварување или престој, нега и исхрана и за деца со пречки во менталниот развој или со телесна попреченост до две деца на возраст до десет години живот и не помалку од два часа дневно.“ *Ibid.*

Член 87: „(1) Физичко лице може самостојно да врши одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца како професионална дејност доколку ги исполнува следниве услови: да има најмалку средно образование; да не му е одземено вршењето на родителско право; да има општа и посебна здравствена способност; да не му е одземена или ограничена деловната способност; да не му е изречена казна со правосилна судска пресуда со која е осудено за кривично дело семејно насилство, одземање на малолетно лице, негрижа или злоставување малолетно лице или родосквернавање, за кривично дело од групата дела против половата слобода, без оглед на изречената санкција и кај кое во согласност со закон е утврдено дискриминаторско однесување и, да располага со соодветен простор и опрема за работа, доколку физичкото лице работите ги врши во сопствениот дом, со тоа што просторијата каде што престојуваат децата треба да има површина најмалку од 15 м², а просториите во кои ќе се одвиваат активностите со децата треба да се функционално поврзани и одвоени од просториите кои ги користи семејството. (2) Физичкото лице од ставот (1) на овој член не може да врши одредени работи во сопствениот дом доколку во семејството има член кој е болен од неизлечлива заразна болест, зависник од дрога или друга психотропна супстанција или злоупотреба на алкохол, или доколку на возрасен член на семејството не му е одземено или ограничено родителското право. (3) Секое физичко лице кое самостојно врши одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца како професионална дејност, задолжително треба да поседува важечка лиценца за работа и решение за вршење одредени работи од дејноста. (4) Поблиските услови, критериуми и начинот на вршење на работите од членот 84 од овој Закон ги пропишува министерот.“ *Ibid.*

Член 89: „(1) Физичкото лице со барателот на услугата склучува договор во писмена форма во кој се уредува времето, местото, начинот, видот и обемот на услугите кои ги дава физичкото лице. (2) Во договорот се утврдува и износот на заработувачката, која се определува зависно од времето на ангажирање, а која ќе претставува основица за определување придонеси од задолжително социјално осигурување, согласно со Законот. (3) Физичкото лице кое самостојно врши одредени работи од дејноста згрижување и воспитание на деца како професионална дејност е должно: да ги дава услугите согласно со овој закон; во вршењето на работата да ја почитува личноста на корисникот, неговото достоинство и неповредливоста на личниот и семејниот живот, да ги чува како службена тајна податоците и информациите од личен и од семеен карактер, како и да ја чува службената и професионалната тајна; да води евиденција на корисниците и дадените услуги; да дава податоци за својата работа на барање на Министерството; и да доставува годишен извештај за својата работа до Министерството. (4) Формата, содржината и начинот на водење на евиденцијата од ставот (3) алинеја 3 на овој член ги пропишува министерот.“ *Ibid.*

ни установи, кои се подробно уредени, законодавецот институтот чуваник ихранител не го забранил, ниту пак го укинал со пропис. Врз основа на чл. 8 ст. 2 од Уставот се вели: „Во РСМ слободно е сè што со Уставот и со Законот не е забрането“ и сметаме дека оваа категорија е дозволена и произведува правно дејство согласно Законот за наследувањето.³⁰ Друго е прашањето дали чуваникот и хранителот во сегашни околности на живеење, покрај новите форми на згрижување на децата во кои јасно е нагласена улогата на државата, не се надмината и „историска“ категорија. За ова прашање ќе треба законодавецот да се произнесе во идната реформа на наследното право. Според наше мислење, станува збор за институт кој е редок во споредбеното право и со него се остварува одредена социјална функција во општеството. Поради тоа, добро е и понатаму да остане, под услов темелно да се уреди за да се избегнат одредени злоупотреби.

ОДДЕЛУВАЊЕ НА ОСТАВИНАТА (НАСЛЕДНИОТ ДЕЛ) ОД ИМОТОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ

Институтот одделување на оставината (*separatio bonorum*) од имотот на наследникот своите корени ги влече уште од римското право.³¹ Според Андреев, оваа можност им овозможувала на доверителите на оставителот да се намират од наследениот имот пред доверителите на наследникот, кои можеле да се намират само доколку остане извесен остаток.³² Таа спречувала фактички да дојде до спојување на наследениот дел и имотот којшто го поседувал наследникот.³³ Овој институт во нашето наследно право беше предвиден и во поранешните прописи (чл. 146 од сојузниот ЗН од 1955 г. и чл. 145 од републичкиот ЗН од 1973 г.).

Можноста за одделување на оставината (наследниот дел) од имотот на наследникот, во позитивното право е уредена во Законот за сопственост и други стварни права од 2001 година.³⁴ Целта на воведувањето на овој институт беше да се обезбеди поголема правна заштита на доверителите во случај кога должникот ќе почине без да ги исполни своите обврски.³⁵ Во таа смисла, согласно одредбите на чл. 84 од

³⁰ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92, 31/98, 91/2001 и 107/05.

³¹ Поопширно за ова да се види: Иво Пухан, Римско право, Универзитет „Кирил и Методиј“, Скопје, 1973, стр. 457. Исто: Иво Пухан, Мирјана Поленак Аќимовска, Владо Бучковски, Гоце Наумовски, Римско право, Правен факултет, Скопје, 2014, стр. 366.

³² Михаил Н. Андреев, Римско частно право, Наука и изкуство, Софија, 1958.

³³ *Ibidem*.

³⁴ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 18/01, 99/08, 139/09 и 35/10.

³⁵ Одделувањето на оставината (наследниот дел) од имотот на наследникот е институт кој датира уште од римското право, познат како *beneficium separationis*. Се појавил како резултат на потребата да се уредат случаите кога оставината била во актива, а наследникот бил презадолен. Во таков случај, доверителите не можеле да бидат сигурни дека ќе ги наплатат своите побарувања ако оставината биде вклопена во составот

ЗСДСП е предвидено дека:

„Доверителите на оставиелото можат да бараат во рок од три месеци од отворањето на наследството, оставината да се оддели од имотот на наследникот.

Во тој случај наследникот не може да располага со предметите и правата од оставината, ниту неговите доверители можат од нив да се најлајат додека не се најлајат доверителите кои барале одделување.

Доверителите на оставиелото, кои го барале ова одделување, можат да ги најлајат своите побарувања само од средствата на оставината.

На одделената оставина судот може да ѝ остави старател.“

Несомнено, правната сигурност во правниот промет е еден од најзначајните аргументи поради кои законодавецот го вовел овој институт во нашето наследно право.³⁶ Сепак, вака поставените одредби наметнуваат повеќе прашања поврзани со нивната (не)реализација во практиката. Како ќе бараат доверителите одделување на оставината од имотот на наследникот во рок од три месеци од смртта на оставителот: 1. кога матичарот не ги почитува законските обврски и покрај тоа што оставинската постапка е официјална; 2. кога наследниците не поведуваат оставинска постапка; и 3. кога не е предвидена законска можност во ЗВП доверителите да имаат право да поднесат предлог за отпочнување на оставинска постапка? 4. кој ќе биде надлежниот орган за одлучување по однос на барањето за одделување на оставината, судот или нотарот? 5. дали под барањето за одделување на оставината се подразбира и истовремено барање за привремена мерка за забрана за располагање со оставината (наследниот дел) на наследникот? 6. што ќе се случи доколку истече рокот од три месеци? 7. дали доверителите ќе го изгубат правото да бараат одделување на оставината?

Врз основа на барањето за забрана за располагање од страна на доверителите, наследникот нема да може да располага со нив, ниту пак неговите доверители нема да можат да се намират сè додека доверителите на оставината не ги намират своите побарувања. Законодавецот предвидел можност да се постави и старател на таквата оставина. Но, кој ќе одлучува за тоа, судот, нотарот или старателскиот орган? Бројните поставени прашања и проблеми во примената на овие одредби укажуваат на потребата од потемелно уредување на ова прашање

на имотот на презадолжениот наследник. Врз основа на овој институт, доверителите на оставителот добивале гаранција дека оставинската маса нема да биде вклопена во имотот на наследниците сè додека тие не бидат исплатени. Види повеќе за ова кај Иво Пухан, Римско право, Универзитет „Кирил и Методиј“, Скопје, 1973, стр. 457.

³⁶ Повеќе за ова види: Ангел Ристов, Заштитата на правата на доверителите во македонското наследно право: декор или чекор кон владеењето на правото, Охридска школа на правото – 2018, том 8, Iuridica Prima, Скопје, 2018.

за да може истото да почне да функционира во практиката.³⁷

Поаѓајќи од горенаведените одредби, во теоријата е присутно мислењето според кое „доверителите можат да бараат наплата на долговите веднаш по отворањето на наследството, не чекајќи да се расправи оставината.“³⁸ Ваквото мислење е поврзано со разликувањето на бруто и на нето-оставина, кое законодавецот го прави во рамките на Законот за наследување. Имено, законодавецот предвидува дека дури кога од бруто- вредноста ќе се одземат долговите на оставителот, трошоците за попис и процена на оставината, како и трошоците за погребување на оставителот, се добива нето-вредноста на оставината. Токму нето-вредноста на оставината е предмет на распределба меѓу наследниците. Затоа, според ова становиште, во случај кога доверителот ќе поднесе вакво барање, доколку е можно, нотарот ќе биде должен да го издвои тој дел од оставината за да може доверителот (доверители-те) да се наплатат од него.

Поаѓајќи од начелото на универзална сукцесија, односно дека наследниците во целост ја наследуваат оставината со сите нејзини имотни права и обврски, сметаме дека не може да се прифати ваквото становиште. Ова е од причина што во нашето наследно право е прифатен концептот на наследување по силата на законот *ex iure* во моментот на смртта на оставителот, кога наследството (имотните права и обврски) преминува на наследниците. Во спротивно, би требало да се прифати концептот на лежечка оставина (*hereditas iacens*), според кој оставината се смета за посебно правно лице сè додека наследниците не дадат

³⁷ И покрај тоа што законските одредби се доволно јасни и концизни и тие се во прилог на доверителите, овие одредби во реалноста не се остваруваат според замислата на законодавецот. Ова е од причина што согласно одредбите на ЗВП „Поспийаќајќа за расправање оставина се поведува по службена должност, веднаш ишиом судот ќе дознае за смртта на лицето или дека лицето е прогласено за умрено“ (чл. 121). Во таа смисла, практиката на нашите судови покажува дека матичарот не ја почитува законската обврска во рок од 30 дена да ја достави смртницата до надлежниот суд за судот да може по службена должност да поведе постапка за расправање на оставина. Како резултат на тоа, оставителот може да биде починат со години без да биде поведена оставинска постапка, што е во спротивност со принципот на правна сигурност. Од друга страна, наследниците кога знаат дека оставителот оставил повеќе долгови отколку имот, намерно не доставуваат иницијатива на смртница до судот за да биде поведена оставинската постапка и не ги намираваат обврските кон доверителите со години, сè со цел истите да ги изиграат. Во ваква состојба доверителите се ставени во независна положба бидејќи, од една страна, постапката за расправање на оставината е официјална и тие не можат по предлог самите да ја поведат, а од друга страна, не можат да ги натераат наследниците тие самите да ја поведат оставинската постапка. Сè до неодамна, во случај доверителите да поднесат предлог за поведување оставинска постапка, судовите го отфрлаа нивниот предлог под изговор дека станува збор за поднесок од странка која не е активно легитимирана, бидејќи оваа постапка се поведува по службена должност. Сметаме дека ваквата постапка на судовите беше погрешна, бидејќи и покрај тоа што поднесоците се насловени како „предлог“, тие треба да бидат сфатени само како иницијатива за расправање на оставината на оставителот која судот по службена должност треба да ја поведе. Ова е од причина што самата оставинска постапка се поведува по службена должност, па оттука е излишно и постоењето на самиот „предлог“. Во таа насока, судот не треба да се држи за формалниот наслов на поднесокот, туку истиот треба да го прифати како иницијатива за поведување постапка за расправање на оставина. Имајќи го предвид ова, потребно е законодавецот да размисли за евентуални измени во поглед на поведувањето на оставинската постапка и да овозможи таа да се поведува и по предлог од страна на заинтересирани лица кои имаат правен интерес, како што е тоа случај со доверителот.

³⁸ Така Кирил Чавдар, Коментар на Законот за наследувањето, „Академик“, Скопје, 1996, стр. 290.

позитивна наследничка изјава. Во нашето право е прифатено начелото дека имот без субјект не може да постои. Поради тоа оставината им припаѓа во целост на наследниците од моментот на смртта на оставителот.

Какво е искуството во поглед на наследувањето на обврските и остварувањето на правата на доверителите? Повеќедецениското искуство низ судската практика³⁹ и работењето на нотарите во расправањето на оставината, покажува дека ова решение никогаш вака не заживеало во практиката. Неспорно е дека долговите, односно имотните обврски, се составен дел на оставината, без разлика дали се сфатени како нејзин товар или не. Нотарот не може да ја оддели оставината од наследникот сè додека тој не се изјасни дали се прифаќа за наследник или се откажува од наследството. Вистинскиот наследен дел на наследникот ќе биде познат во моментот на правосилноста на решението за распределување на оставината. Притоа, нотарот не може да ја оддели оставината од наследникот (*ex officio*) доколку доверителите тоа не го побараат. Улогата на нотарот завршува со распределувањето на оставината со правосилното оставинско решение. Според наше мислење, извршителот е тој којшто треба да стави забрана за располагање на наследниот дел, со цел доверителот (доверителите) на оставителот да го намири побарувањето т. е. побарувањата. Горенаведените дилеми се должат на застарените решенија во законите од времето кога во правосудниот систем надлежноста на судот беше единствена, кога нотаријатот и

³⁹ Во минатото, судската практика по однос на ова прашање, не беше единствена. Според едно, поретко становиште, без да биде поведена оставинска постапка доколку постои извршен наслов, повиквајќи се начелото за наследување по сила на законот, судот ги задолжува најблиските наследници кои би биле повикани на наследство да ги исполнат обврските место оставителот. Се постави прашањето: дали ваквата постапка на судот, која оди во прилог на доверителите, е правилна и законска? Дали со ова решение на судот се оневозможуваат можноста на наследниците да се изјаснат дали го прифаќаат наследството или пак се откажуваат од наследството на оставителот, и со тоа да се ослободат од обврските на оставителот кон неговите доверители? Судот не може однапред да знае и без изјава на наследниците за прифаќање на наследството да носи решение со кое, автоматски, без да биде поведена оставинска постапка, ќе ги задолжи наследниците врз основа на извршен наслов да ги исполнат обврските на оставителот кон доверителите. Поради тоа што ваквото решение беше незаконско, поправилно беше второто становиште, според кое, извршната постапка се запираше сè додека не биде поведена и завршена оставинската постапка. Откако ќе го прифатат наследството, наследниците беа обврзувани да ги исполнат обврските кон доверителите на оставителот. Сепак, повторно постоеше можноста за инсценирање спорни прашања меѓу наследниците, врз основа на кои доверителите се соочуваа со неможноста ефикасно и брзо да ги остварат своите побарувања.

Заслужува внимание и случајот кога доверителот ќе разбере дека е поведена оставинска постапка на неговот должник и во постапката ќе побара одвојување на дел од оставината заради намирување на неговото побарување. Со цел да се спречи доверителот да го оствари своето право, чести се ситуациите кога наследниците кои ја повеле постапката со т.н. „предлог за поведување оставинска постапка“ до судот, пред надлежниот нотар поднесуваат поднесок со кој го повлекуваат предлогот за поведување на оставинската постапка. Како резултат на тоа, кај одредени нотари се појави дилемата дали треба да ја запрат постапката за распределување и да го вратат оставинскиот предмет назад во судот. Имајќи ја предвид ваквата ситуација, ни се наметнува прашањето: дали може наследниците да поднесат ваков предлог кога постапката за расправање на оставината е официјална и се поведува по службена должност? Согласно ЗВП, судот покренува постапка за расправање на оставината по службена должност веднаш штом ќе дознае за смртта на едно лице или за прогласувањето на едно исчезнато лице за умрено. Дали во овој случај приватниот интерес е позначаен од јавниот интерес? Дали може постапката за расправање на оставината, како постапка која се поведува по службена должност, откако ќе биде поведена истата да биде запрена на барање на наследниците? Нашиот одговор на ова прашање е дека не може. Во таков случај доколку до нотарот биде поднесено барање или „предлог“ за повлекување на оставинската постапка, нотарот истото (истиот) треба да го одбие и да ја заврши започнатата постапка за распределба на оставината.

извршителите не беа дел од правниот систем. Денес, тие се составен дел од правосудниот систем, придобивки од најзначајните судски реформи. Но, за жал, законските решенија останаа непроменети и затоа се создаваат проблеми во практиката.

Какво е искуството на нотарите во примената на одредбите за одделување на оставината од имотот на наследникот во практиката? Дали во своето работење досега се соочиле со овој проблем? Дали доверителите поднесуваат барања до нотарите за пријавување на нивните побарувања кон оставината? Одговорот на овие прашања може да придонесе многу кон осмислувањето на идните законски решенија.

Како резултат на бројните проблеми кои ги имаат доверителите во постапката за извршување кога должникот ќе почине, пред неколку години беа донесени измени и дополнувања на Законот за извршување од 2016 година,⁴⁰ поврзани со наследувањето на обврските (чл. 30 ст. 1-3) со кои се уредува прекилот на извршувањето во случај на смрт на должникот. Така, согласно чл. 30 ст.1 од Законот се вели: „Кога во текот на спроведувањето на извршувањето настапила смрт на странката или на нејзиниот законски застапник, извршувањето се прекинува.“ Во ваков случај, кога извршителот ќе дознае за овој факт, потребно е да се увери за вистинитоста на истиот со извод од матичната книга на умрени. Оваа информација може да ја добие од наследниците, или, пак, од Управата за водење матични книги. За прекилот на извршувањето извршителот е должен да ги извести наследниците на странката, ако се познати и ако е познато нивното живеалиште или престојувалиште, како и противната странка (чл. 30 ст.2).

Најчесто, во практиката, извршителот не е во можност да ги извести наследниците затоа што не ги знае и, доколку ги знае наследниците, не може да биде сигурен дали тие ќе го прифатат наследството. Тие ќе бидат познати откако правосилно ќе биде распределена оставината на оставителот. Вистинските наследници кон кои ќе продолжи постапката ќе бидат утврдени во правосилното оставинско решение. Поради ова, извршителот може да го извести само доверителот дека должникот починал. Согласно законските одредби, ако за расправање на оставината не е поведена постапка по службена должност а наследниците во рок од 60 дена од денот кога настапила смртта на должникот односно од денот на правосилноста на решението на судот за прогласување на исчезнатото лице за умрено не поднеле предлог за расправање оставина или не е познато нивното живеалиште или престојувалиште, извршителот ќе побара од ЦСР, без одлагање, да им постави привремен старател на наследниците, согласно Законот за семејство.

⁴⁰ „Службен весник на РМ“ бр. 72/16 и 142 1/16 (преч. текст) 26/18.

И покрај тоа што законодавецот имал добра намера, да биде намирено побарувањето на доверителот, лоцирајќи ги постојните слабости и правни празнини во законската регулатива, ова решение се применува тешко, или воопшто не се применува во практиката. Ова е од причина што ЦСР, како надлежен орган за старателство, има голем број други надлежности во сферата на социјалната заштита како: постапката за посвојување деца, надзорот над вршењето на родителското право, мислење до судот кому децата да бидат доверени на чување и воспитување, постапка на помирување на брачните партнери, одржувањето на контактите на детето со нестарателскиот родител, семејното насилство и др. Покрај ова, клучен проблем е и кадровската неекви-пираност и ненеможноста во помалите места да се одговори на оваа законска одредба. Досегашното искуство покажува неусогласеност во постапувањето на ЦСР. Имено, во најголем број случаи, тој не дава никаков одговор на барањето, додека во мал број дава одговор дека не може да назначи старател поради немање интерес едно лице да прифати да биде старател. Клучниот проблем за ваквата состојба е фактот дека старателството во нашето право се засновува на доброволна основа.

Следно прашање кое се поставува е: Дали со Законот за извршување се прават промени во рамките на поведувањето на оставинската постапка од Законот за вонпарничната постапка? Дали ваквото решение е издржано, или, пак, измените треба да бидат направени и во овој закон? Исто така, се поставува и дилемата: Што доколку биде назначен старател, кои би биле неговите овластувања? Дали во име на наследниците привремениот старател би можел да даде позитивна наследничка изјава? Дали со тоа нема да биде нарушено правото на автономија на волјата едно лице да стане или да не стане наследник!? Дали постапувањето на привремен старател не треба да го бара доверителот место извршителот? Каква е досегашната соработка на извршителите со старателскиот орган?

Големиот број поставени прашања укажуваат на потребата од под-робно уредување и на ова прашање во нашето законодавство. Дотолку повеќе што сознанијата добиени од страна на извршителите потврдуваат дека оваа одредба воопшто не се применува во практиката! Кој може да го натера ЦСР, како старателски орган, ефикасно да си ја остварува оваа обврска предвидена со Законот за извршување!? Имајќи го ова предвид, неминовно се наметнува заклучокот дека се неопходни системски и темелни решенија, кои го засегааат и материјалното и формалното право, со цел да се оствари поголема сигурност во намирувањето на побарувањата на доверителите во случај на смрт на должникот.

Во нашето право, освен за доверителот на оставината, потребно е да се донесат решенија и за заштита на доверителите на наследникот, кој, сакајќи да го избегне нивното намиравање, фиктивно или симулирано се откажува од наследниот дел, со цел истите да ги изигра. За разлика од споредбеното право, кое го уредува подробно ова прашање, кај нас постои правна празнина.⁴¹ Во ваков случај на доверителите на наследникот им останува на располагање само *Actio Pauliana*, тужба за побивање на правните дејства на должникот. Меѓутоа, во практиката, ретки се случаите кога доверителите се повикуваат на оваа тужба во рамките на наследувањето.

ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО ТЕСТАМЕНТАЛНО НАСЛЕДУВАЊЕ

Еден од најзначајните и најчести елементи во содржината на тестаментот е определувањето наследници.⁴² Завештателот е слободен по своја волја да определи еден или повеќе наследници. Освен наследници на целиот, или на дел од имотот, познати како универзални наследници (сукцесори), завештателот може да определи и сингуларен сукцесор, односно да определи лице на кое ќе му остави само извесна имотна корист – легат. Со цел подобро да направиме разлика меѓу тестаментално наследство и легатот, најпрвин ќе се осврнеме на определувањето универзален (тестаментален) наследник.

Определување универзален наследник

Определувањето универзален наследник завештателот го прави преку определувањето наследник и определувањето на големината на неговиот наследен дел. Завештателот може да определи еден или повеќе универзални наследници, кои можат да бидат како физички, така и правни лица, со оглед дека последните можат да наследуваат само врз основа на тестамент. Физичките лица треба да ги исполнуваат законските услови кои се предвидени за едно лице да може да се јави како наследник.

За разлика од законското наследување, за кое од суштинско значење беа сродството и крвната врска, овие фактори се неважни при определувањето на тестаменталните наследници. Во таа смисла, завештателот по своја волја како тестаментални наследници може да ги

⁴¹ Поопширно види: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Реформа во наследното право, стр. 211.

⁴² Види поопширно: Оливер Б. Антић, Наследно право, *петто издание*, Београд, 2004; Slavko Marković, *Nasledno pravo u Jugoslaviji*, Savremena administracija, Beograd, 1978; Љиљана Спировиќ Трпеновска, Наследно право, „2 Август-С“, Скопје, 2009.

предвиди блиските законски наследници. Но, исто така, завештателот може како тестаментални наследници да предвиди и лица со кои не е во никакво сродство (вонбрачен партнер, пријател или сосед).

При определувањето на тестаменталниот наследник, завештателот треба тоа да го направи на јасен и концизен начин, притоа не создавајќи дилеми и сомненија поврзани со идентитетот на наследникот. Во таа насока, најчесто наследникот се определува со именување на неговото лично име и презиме, а доколку е правно лице, тогаш со именување на неговата фирма или назив. Освен со името и презимето, определувањето наследник се врши и на начин така што се наведува и роднинскиот однос на завештателот со наследникот (на пример мојот син, мојата ќерка, сопругата и сл.). Наследниците се определени доволно ако тестаментот содржи податоци врз основа на кои може да се утврди кои се (чл. 101 од ЗН).

Освен определувањето наследници, во тестаментот завештателот го определува и нивниот наследен дел. За разлика од законското наследување, каде деловите се точно определени, кај тестаменталното наследување големината на наследните делови зависи единствено од волјата на завештателот. Согласно законските одредби, законодавецот може да определи тестаменталниот наследник да го наследи целиот негов имот или дел од имотот (чл. 96 ст. 2 од ЗН). Тоа може да биде еден наследник, но може да бидат определени и повеќе наследници (*сонаследници*). Завештателот може да го определи наследничкиот дел и наследниците да го добијат на еднакви делови или на различни делови. Деловите можат да бидат определени аликвотно, во проценти или во дробки. На пр. 1/3 идеален дел од земјиштето му оставам на внукот Пеце; 51% од акциите ги оставам на мојата пријателка Весна. Тоа е првиот начин на определување на наследните делови.

Законодавецот остава можност завештателот да може со тестаментот на одреден наследник да му остави еден или повеќе предмети или права ако се утврди дека волјата на завештателот била тоа лице да му биде наследник (чл. 96 ст. 3 од ЗН). Тоа е вториот начин на определување на наследничкиот дел *ex re certa*.⁴³ Оваа можност законодавецот ја оставил со оглед на начинот на размислување на поголемиот број луѓе кога располагаат со тестамент.⁴⁴ Колкав е тој дел, се утврдува од неговата вредност во споредба со вредноста на целокупната оставина. На пример, „куќата сакам да ја наследи мојата ќерка“, „на синот му ја оставам во наследство вилата во Лагадин“: Притоа, ако вредноста на куќата е 60. 000 евра, а вкупната оставина е 180. 000 евра, односот ќе

⁴³ Подробно за ова види: Nikola Gavela, *Nasljedno pravo*, Informator, Zagreb, 1986, str. 182-183; Владислав Ѓ. Ѓорѓевиќ, *Наследно право*, Правни факултет Ниш, Ниш, 1997, стр. 232-233.

⁴⁴ Така Nikola Gavela, *op. cit.*, Informator, Zagreb, 1986, str. 183;

биде 1/3 или 33%. Ако вредноста на вилата изнесува 50. 00 евра, а вкупната вредност на оставината 500. 000 евра, односот ќе биде 1/10 или 10% од оставината. На овој начин завештателот поставувањето наследник го споил со делба на наследството, истовремено определувајќи кои ствари и права (*ex re certa*) ќе им припаднат на точно определени наследници.⁴⁵ Ваквиот начин на определување на наследниот дел многу често создава дилеми и во практиката – дали оставителот определил тестаментален наследник или, пак, оставил легат (имотна корист) на определено лице. Во таа смисла, оставањето на еден или на повеќе предмети или права од оставината на одреден наследник се разликува од оставањето легат (одредена имотна корист) и определувањето легатар, по тоа што претходно треба да се утврди дали волјата на завештателот била да му остави на лицето предмети или права од оставината како наследник. Со други зборови, дали волјата на завештателот била тоа лице да му биде наследник. Доколку тоа не се утврди, тогаш ќе се смета дека ова лице е поставено за легатар, а оставените предмети и права се легат. На пример „станот сакам да го наследи син ми Марко додека куќата да ја наследи ќерка ми Марија; штедната книшка ја оставам на внук ми Пере, а клавирот да го добие саканата внука Бојана. Долговите да ги исплатат заедно син ми и ќерка ми...“ Со толкување на волјата на завештателот, очигледна е намерата на завештателот дека синот и ќерката ги определил за тестаментални наследници, додека на внуците им оставил имотна корист – легат.

Определување на сингуларен наследник (легат)

Во содржината на тестаментот завештелот може да определи еден или повеќе сингуларни сукцесори, односно да остави еден или повеќе легати (чл. 98 од ЗН). По својата суштина, легатот (*legatum*) претставува определена имотна корист што завештателот ја остава на едно или на повеќе лица. Согласно законските одредби, таквото завештание се вика легат, а лицето за кое тоа е наменето се вика легатар (чл. 103 ст. 2 од ЗН).

Легатот ги има своите корени уште во римското право во кое, заедно со дарот во случај на смрт, бил составен дел на т.н. кодицил (*codicilum*), како акт со кој завештателот му оставал определена корист на едно лице од нето-вредноста на оставината, без да го именува како универзален наследник. Со други зборови кажано, легатот претставува подарок што завештателот му го остава на определено лице – легатар, на товар на наследниците. Причините и мотивите за оставањето на легатот не се суштински.

⁴⁵ Така Владислав Ѓ. Ѓорѓевиќ, *op. cit.*, стр. 232

По својата содржина, предмет на легатот можат да бидат определени предмети и права, т.е. имотна корист којашто од оставината треба да му припадне на легатарот. Според законските одредби, завештателот може со тестамент да остави еден или повеќе определени предмети или некое право на определено лице, или да му наложи на наследникот или на некое друго лице на кое нешто му остава, да му даде од она што е оставено; некој предмет на определено лице, или да му исплати сума пари, или да го ослободи од некој долг или да го издржува или, воопшто, во негова корист да направи нешто или да се воздржи од нешто или да трпи нешто (чл. 103 ст. 1 од ЗН).

Предмет на легатот можат да бидат ствари што се во сопственост на завештателот, како и исклучително имотни и облигациони права (побарувања), коишто нему му припаѓаат. Права од лично-правна природа, како и обврските, не можат да бидат предмет на легат. Предмет на легат можат да бидат ствари и имотни права кои му припаѓаат на наследникот - законскиот или тестаментален. Во таков случај ваквиот легат се нарекува прелегат. Како предмет на легат, исто така можат да се јават и ствари и права кои му припаѓаат и на самиот легатар. Во случај кога и самиот легатар ќе биде задолжен нешто да даде или да стори во корист на трето лице, таквиот легат се нарекува сублегат.

Легатар претставува лицето на кое завештателот со тестамент му остава определена имотна корист од оставината. Со оглед на тоа дека легатот се определува врз основа на тестамент, како легатари можат да се јават и физички и правни лица. Кога како легатар се определува законски и тестаментален наследник, тогаш таквото лице се нарекува прелегатар. Легатот оставен на законскиот наследник му се смета во неговиот наследен дел, освен ако од тестаментот произлегува дека завештателот сакал наследникот да го добие легатот покрај својот дел (чл. 51 од ЗН). Легатот оставен на тестаменталниот наследник не му се смета ако според волјата на завештателот така било предвидено во тестаментот (чл. 53 ст. 1 ЗН). Освен овие лица, како легатар можат да се јави и доверителот на завештателот. Доверителите имаат право да се наплатат пред легатарите. Кога завештателот му оставил легат на својот доверител, овој има право, покрај извршувањето на легатот, да бара и извршување на своето побарување ако од тестаментот не произлегува дека намерата на завештателот била поинаква (чл. 111 од ЗН). Кога и легатарот ќе биде должен да исполни определена имотна корист кон одредено трето лице, таквото лице како корисник се нарекува сублегатар.

Легатарот, за разлика од законските и од тестаменталните наследници, кои ги наследуваат и правата и обврските и се јавуваат како универзални сукцесори, се стекнува само со одредена имотна корист. По-

ради тоа, легатарот претставува сингуларен сукцесор и не одговара за обврските на оставителот. Тој се стекнува само со право да бара определена имотна корист од оставината на завештателот.

За да може едно лице да стекне својство на легатар, тоа треба да ги исполни законски предвидените услови кои се неопходни за да може едно лице да биде наследник. Тој треба да биде способен за наследување, т.е. да го надживее завештателот, да биде достоин за наследување и да сака да го прими легатот. Ако завештателот, при определувањето на легатот, поставил одреден правен модалитет, тогаш судбината на легатот зависи од исполнувањето на овој правен модалитет.

Завештателот, врз основа на својата последна изјава на волја, може да го определи и начинот на кој ќе биде извршен легатот, односно да определи кој ќе биде должен да го изврши истиот. Законодавецот предвидува неколку ситуации во однос на ова прашање.

Прво, завештателот може самиот во тестаментот да го определи лицето кое ќе биде должно да го исполни легатот. Тоа може да биде еден од законските или од тестаменталните наследници, или, пак, самиот легатар. Во таа смисла, законодавецот пропишува дека „врз основа на тестаментот легатарот има право да бара да му се изврши легатот од лицето на кое со тестаментот му е наложено да го изврши легатот“ (чл. 104 ст. 1 од ЗН). Ваквиот легат се нарекува индиректен (посреден) легат, бидејќи имотната корист не се издвојува од оставината, туку од деловите што треба да им припаднат на наследниците.

Второ, завештателот може да определи легатот да биде извршен од страна на повеќе лица. Притоа, ако извршувањето на легатот им е наложено на неколку лица, секој од нив одговара сразмерно со делот што го добива од оставината, освен ако од тестаментот може да се заклучи дека завештателот сакал тие да одговараат на друг начин (чл. 104 ст. 2 од ЗН).

Трето, завештателот може да определи легатот да биде извршен од целата оставина. Во таков случај, станува збор за т.н. директен легат, кој се издвојува непосредно од оставината пред да се определат деловите на наследниците.

Четврто, ако завештателот пропуштил да определи кој е должен да го изврши легатот, обврската за извршување паѓа на сите законски наследници и тестаментални наследници, сразмерно со вредноста на имотот што секој од нив го наследил (чл. 104 ст. 3 од ЗН).

Петто, кога легатот е оставен на законскиот наследник, тој му се смета во неговиот наследен дел, освен ако од тестаментот произлегува дека завештателот сакал наследникот да добие легат покрај својот дел. Притоа, сметањето се врши на тој начин што другите наследници

добиваат од оставината соодветна вредност, па дури потоа остатокот на оставината се дели меѓу сите наследници. Правото во наследниот дел на еден наследник да се бара да се сметаат легатите им припаѓа само на неговите сонаследници (чл. 61 од ЗН).

Правото на легатарот да бара исполнување на легатот не престанува и во случај кога должникот на легатот нема да наследи. Во ваков случај легатарот има право да бара да се изврши легатот и кога лицето, кое според тестаментот било должно да го изврши легатот умрело или се откажало од наследство, или е недостојно да наследи (чл. 107 од ЗН).

Лицето кое е должно да го изврши легатот треба тоа да го направи во целост, како што завештателот предвидел во тестаментот. Сепак, од ова правило постои исклучок (чл. 106 од ЗН). Наследникот не е должен да ги изврши во целост легатите доколку со тоа се повредува неговиот нужен дел. Истото се однесува и за легатарот доколку вредноста на легатите или оптоварувањата што треба да ги изврши ја надминуват вредноста на неговиот легат. Во овие случаи сите легати и оптоварувања се намалуваат сразмерно, ако завештателот не наредил нешто друго.

Во нашето наследно право легатотот има облигационо-правно дејство поради тоа легатот претставува облигационо право. Ова произлегува од законското определување, според кое, врз основа на тестаментот легатарот има право да бара да му се изврши легатот од лицето на кое со тестаментот тоа му е наложено.

Правото на легат легатарот го стекнува во моментот на смртта на оставителот, кога се здобива со правото да бара извршување на легатот од страна на наследниците определени со тестаментот. Исто како и кај законските и кај тестаменталните наследници, и легатарот го стекнува своето право по сила на законот. Меѓутоа, за да може легатарот да бара исполнување на легатот, потребно е тој да го прифати легатот во оставинската постапка.

Со прифаќањето на легатот во оставинската постапка легатарот се стекнува со правото да бара имотната корист определена во тестаментот од страна на предвидените наследници. Ако предмет на легатот се движни и недвижни ствари, тие се пренесуваат во сопственост на легатарот на законски предвидениот начин. Ова се однесува и во случај кога предмет на легатот е одредено имотно право.

Легатарот не одговара за долговите на завештателот. Но, завештателот може да нареди легатарот да одговара за сите или за одделни негови долгови или за дел на некој долг во границите на вредноста на легатот (чл. 110 ст. 2 од ЗН). Од оваа одговорност легатарот може да се ослободи во случај кога во оставинската постапка ќе се откаже од пра-

вото на легат. Надлежниот суд, односно нотар, во оставинската постапка носи посебно решение за легатот, заедно со решението за наследување.

Правото на легат престанува на повеќе начини, било од субјективни било од објективни причини. Прво, легатот се гасне, односно отпаѓа, ако легатарот умре пред завештателот, или се откаже од легатот или е недостоен за наследување (чл. 108 ст. 1 од ЗН). Во ваков случај, легатот се гасне поради субјективни причини, поради што предметот на легатот му останува на лицето кое било должно да го изврши, ако од самиот тестамент не произлегува некаква друга намера. Второ, легатот отпаѓа и кога завештателот го отуѓил или го потрошил предметот на легатот, или тој предмет на инаковначин престанал да постои за време на животот на завештателот, или случајно пропаднал по неговата смрт (чл. 109 од ЗН). Во овој случај легатот престанува поради објективни околности. Со оглед дека тестаментот предизвикува правни последици во моментот на смртта на завештателот, сè до настапувањето на тој момент, завештателот е слободен со истиот да располага, односно да го подари или да го продаде. Ако поради виша сила (*vis maior*) предметот на легатот по смртта на завештателот пропаднал, тогаш се гасне правото на легат. Тоа ќе биде случај доколку предметот е индивидуално определена ствар. Доколку станува збор за родово определена ствар, тогаш обврската за исполнување на легатот не престанува, и лицето кое е должно да го исполни легатот ќе биде должно да набави друга таква ствар и да го исполни легатот. Трето, кога легатот се состои од правото на издржување на одредено лице, тогаш тој престанува кога издржуваното лице ќе се здобие со средства за живот или на друг начин ќе престане неговата потреба за издржување. Но, исто така, обврската за издржување престанува и во случај кога лицето кое е должно да ја дава издршката ќе биде и самото во тешка имотна состојба и нема да може да се издржува. Во таков случај, поради променетите околности, ова лице може да бара од страна на судот да биде ослободено од обврската за издржување.

Легатот претставува побарување од облигационен карактер, поради што на него се применува институтот застареност. Во таа смисла, законодавецот предвидува дека „правото да се бара извршување на легатот застарува за една година од денот кога легатарот разбрал за своето право и бил овластен да бара да се изврши легатот, но најдоцна во рок од десет години по правосилноста на решението за наследување, односно 20 години по смртта на оставителот“ (чл. 112 од ЗН).

Легатарот се стекнува со правото на легат во моментот на смртта на оставителот. Рокот на застареност започнува да тече од моментот кога

легатарот разбрал за своето право и бил овластен да бара да се изврши легатот. Законодавецот кумулативно го предвидува исполнувањето на двата момента за да отпочне да тече рокот на застареност.

Во практиката овие два момента често не се совпаѓаат и претставуваат фактичко прашање кое се утврдува во секој посебен случај. Имено, зможено е легатарот да дознал за легатот во моментот на смртта на оставителот, меѓутоа, тој ќе биде овластен да бара извршување на легатот во моментот кога наследникот, кој е должен да го исполни легатот во оставинска постапка, ќе го прифати тестаменталното наследство.

Оттука, рокот на застареност започнува да тече кога кумулативно ќе бидат исполнети и двата момента, односно кога легатарот разбрал за своето право и бил овластен да бара да се изврши легатот. Сепак, ова свое право легатарот може да го оствари најдоцна во рок од 10 години по правосилноста на решението за наследување, односно во рок од 20 години од смртта на оставителот.

Со истекување на рокот на застареност престанува правото да се бара исполнување на обврската што е предмет на легатот. Предвидената имотна корист останува кај лицето кому завештателот ја предвидел обврската за извршување на легатот.

Со децении наназад, искуството покажува дека тестаменталното наследување е многу малку застапено во оставинските предмети наспроти законското наследување. Тоа е причината поради која судската практика која се однесува на легатот и на легатарите е многу ретка, не само во нашето право, туку и на просторот на поранешните ЈУ-републики.⁴⁶

⁴⁶ Ќе се смета дека легатарот го примил легатот со конклюдентно дејство, ако со оглед на околностите во кои е преземено тоа дејство може со сигурност да се заклучи дека постои волја да се прифати легатот. (Одлука на Окружниот суд во Ужице Гж. 1197/06 од 24.VII.2007 година).

Оставинскиот суд не е овластен да нареди извршување на легатот, туку тој треба само да ги утврди легатарите, содржината на легатот и лицето кое е должно да го изврши, а ако тоа не ја изврши својата обврска, легатарот може да го оствари своето право само во парнична постапка. (Решение на Врховниот суд на Југославија, Рев. 305/60 од 24.VI.1960 година).

Легат на плодоуживање на целокупната оставина може да се смета за наследство во смисла на член 84 ст.3 од Законот за наследување. (Одлука на Врховниот суд на Словенија Пж. 12/62 од 16.II.1962 година).

Признаницата во која е наведено дека заемопримачот во случај на смрт на заемодавачот треба да го врати долгот на трето лице, може да се смета за полноважна исправа за легат, ако таа по својата содржина и форма одговара на формата на тестаментот. (Одлука на Врховниот суд на Хрватска, Гж. 65/84).

Кога завештателот со својот тестамент ги одредил тужените за свои наследници, а на својот брачен другар му оставил половина сè уште неисплатени и идни приходи од авторски права, тогаш ваквото располагање треба да се земе како негова намера на својот брачен другар да му остави легат, а не наследство, бидејќи се во прашање права од побарувања од авторски договор, а не негови авторски имотни права кои ги има од авторските дела. (Одлука на Врховниот суд на Србија, Рев. 1068/82).

НАСЛЕДУВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ

Во македонското законодавство, за разлика од други, не постојат посебни одредби со кои се регулира наследувањето на земјоделското земјиште и на фармите.⁴⁷ Во Законот за наследување не е предвиден посебен режим на наследување на земјоделското земјиште. Така, согласно членот 2 од Законот за наследувањето, во кој е дефиниран предметот на наследување е пропишано: „Да се наследуваат можат предмети и права што им припаѓаат на поединци“. Одредби за посебен режим на наследување на земјоделското земјиште не се предвидени ниту во Законот за земјоделско земјиште од 2007 година.⁴⁸ Според овој закон, земјоделското земјиште, како добро од општ интерес за Републиката, ужива посебна заштита и се користи под услови и начин утврдени со закон (чл. 3). Земјоделското земјиште може да биде во државна и во приватна сопственост. Правото на сопственост врз земјоделско земјиште создава права и обврски и служи за доброто на сопственикот и на заедницата (чл. 7).

Неспорно е наследувањето на земјоделското земјиште на домашни физички лица и на домашни правни лица врз основа на тестамент. По голем проблем по однос на нив е непостоењето посебен правен режим на наследување на земјоделско земјиште и на фарми, како последица на што Македонија се вбројува во водечките земји по расцепканост и парцелизираност на земјоделското земјиште (помалку од два декара). Во најголем број случаи на законско наследување, наследниците добиваат, меѓу другото, иделен дел од земјоделското земјиште, без разлика дали го обработувале или не. Завештателот дури и со тестамент да го остави земјоделското земјиште само на едно лице, нужните наследници, врз основа на поднесено барање за остварување на правото на нужен дел, повторно ќе добијат одреден идеален дел од земјоделското земјиште. Тоа не би било случај доколку правото на нужен дел би имало облигациона природа место постојната стварноправна природа, врз основа на која нужниот наследник има право на одреден дел од секоја ствар или право. Расцепканоста на земјоделското земјиште својот пораст го доживеа особено во последните три децении од осамостојувањето, како резултат на напуштањето на бројните поранешни присилни мерки од идеолошки причини на аграрна реформа, арондација и комасација.

⁴⁷ Повеќе за решенијата од споредбеното право на Русија, Грузија, Летонија, Украина и др. да се види кај Дејан Мицковик, Ангел Ристов, Реформа на наследното право во Република Македонија., стр. 105-109.

⁴⁸ Закон за земјоделското земјиште „Службен весник на Република Македонија“ бр. 135/2007, 17/2008, 18/2011, 42/2011, 148/2011, 95/2012, 79/2013, 87/2013, 106/2013, 164/2013, 39/2014, 130/2014, 166/2014, 72/2015, 98/2015, 154/2014, 215/2015, 7/2016 и 39/2016.

Пред неколку години, законодавецот повторно ја актуализираше потребата од зголемување на земјоделските парцели заради поголема економска исплатливост и ефикасно обработување на земјиштето со носењето на Законот за консолидација на земјоделско земјиште од 2013 година.⁴⁹ Ниту тој, ниту законското ограничување за забрана на делба на земјоделско земјиште помалку од два хектара не ги дадоа очекуваните резултати. Всушност, земјоделското земјиште се раситнува и понатаму, и покрај постоењето на формалната забрана. Сосопствениците фактички го имаат поделено и го обработуваат земјоделското земјиште и покрај формалната забрана за делба. Во таа смисла, несомнено е дека расцепкувањето на земјоделското земјиште се должи, пред сè, на постојниот систем за наследување, не во корист на еден наследник кој ќе продолжи со обработувањето на земјата, туку во корист на сите наследници, што доведува до намалување на корисното обработливо земјиште, кое, пак, се губи во создавање меѓи и полски службености. Ова влијае негативно на земјоделското производство и на негово сè помасовно напуштање. Затоа е потребно во Македонија, како аграрна земја, да се предвиди посебен правен режим за наследување на земјоделско земјиште и на фармите.⁵⁰ Целта на оваа реформа е да се спречи понатамошно расцепкување на земјоделските парцели, кои и онака се меѓу најмалите по големина во Европа. Поради ова, реформата на наследувањето на земјоделско земјиште и на фарми е од јавен интерес за Република Македонија. Со оваа реформа треба да се постигнат две основни цели: 1. да се спречи натамошното расцепкување на земјоделското земјиште (што крајно негативно се одразува врз земјоделското производство) и 2. да се обезбеди земјиштето да им припадне на оние наследници кои сакаат и кои можат да го обработуваат, при што би биле заштитени и имотните права на другите наследници.

Одредби за наследувањето на земјоделското земјиште се предвидени во Законот за сопственост и други стварни права (ЗСДСП), во делот посветен на стварни права на странски лица. Во членот 243 насловен Стекнување права на сопственост врз недвижни ствари по пат на наследување, (*mortis causa*) е предвидено: „Странски физички лица - државјани на државите кои не се членки на Европската унија и на Организацијата за економска соработка и развој (во понатамошниот текст: ОЕЦД), можат со наследување да стекнуваат права на сопственост врз недвижни ствари на територијата на Република Македонија под услови на реципроцитет, како и државјаните на Република Македонија, ако со меѓународен договор поинаку не е определено.

⁴⁹ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 187/2013, 61/2016 и 83/2018.

⁵⁰ Види: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Реформа на наследното право во Република Македонија, стр. 105-109.

Странски физички лица, државјани на државите-членки на Европската унија и на ОЕЦД, можат со наследување да стекнуваат права на сопственост врз недвижни ствари на територијата на Република Македонија под исти услови како и државјаните на Република Македонија.

Странски правни лица можат под услови на реципроцитет да стекнуваат права на сопственост врз недвижни ствари на територијата на Република Македонија со наследување врз основа на тестамент.“

Странски правни лица можат под услови на реципроцитет да стекнуваат права на сопственост врз недвижни ствари на територијата на Република Македонија со наследување врз основа на тестамент.“

Читајќи ги овие законски одредби, со граматичко толкување, можеме да заклучиме дека странци, државјани на држави кои не се членки на ЕУ и на ОЕЦД (*кумулаџивен услов*) можат да стекнат право на сопственост на недвижни ствари под услови на реципроцитет. Додека, пак, странци, државјани на држави кои се членки на ЕУ и на ОЕЦД (*кумулаџивен услов*) можат да стекнат право на сопственост на недвижни ствари под исти услови како и државјаните на РСМ. Со оваа одредба ЕУ влезе во нашата држава пред ние да пристигнеме до нејзините „врати“! Под недвижни ствари (согласно Законот за сопственост и други стварни права) се сметаат „земјиштето (земјоделско, градежно, шумско и пасиштата) и зградите, како и инсталациите подигнати врз нив или под нив и трајно споени со нив, ако поинаку не е определено со закон“ (чл.13 ст. 4). Врз основа на тоа, оваа одредба се однесува вклучително и на наследување на земјоделското земјиште. Ваквото толкување на одредбите е во духот на природното право и е во согласност со законските решенија на државите-членки на ЕУ.⁵¹ Слична е и одредбата од Законот за наследувањето, како генерален закон со кој се уредуваат наследно-правните односи, со која се уредуваат наследните права на странците. Во таа смисла, согласно членот 5 од Законот за наследувањето е пропишано: „Странските државјани ги имаат во Република Македонија, под услови на примена на начелото на реципроцитет, истите наследни права како и државјаните на Република Македонија.“ Вакво решение е предвидено во голем број држави (Шведска, Италија, Чешка, Словенија, Индија и др.).

Второто толкување во теоријата и во практиката кое доминира, одредбите со кои се уредува стекнувањето на сопственост на недвижни ствари по пат на наследување (*mortis causa*) ги поврзува со одредбите со кои се уредува стекнувањето на стварни права на земјоделско земјиште за време на животот (*inter vivos*). Според овие одредби, стран-

⁵¹ Повеќе за ова да се види во издвоеното мислење по предметот У бр. 16/2014.

ско лице не може да се стекне со право на сопственост на земјоделско земјиште (чл. 246). Оваа одредба се однесува на забраната за стекнување на сопственост на земјоделско земјиште *inter vivos* со правни дела за време на животот и таа не може истовремено да се однесува и за случаи *mortis causa*, кои се уредени претходно во членот 243, како и во членот 5 од Законот за наследувањето. Забуната да биде поголема, по однос на членот 246 став 1 од ЗСДСП се произнесе и Уставниот суд на седницата одржана на 3 јуни 2015 година со Решение У.бр. 16/2014, врз основа на кое не се поведе постапка за оценување на уставноста на оваа одредба. Уставниот суд се произнесе дека е апсолутно и суверено право на државата да одреди дали на определени видови ствари ќе дозволи стекнување на правото на сопственост на странци или не. Но, оваа одлука на Уставниот суд се однесува само на членот 246 став 1, со кој се уредува забраната за стекнување право на сопственост на земјоделско земјиште од странско лице *inter vivos*! До денес, Уставниот суд се нема произнесено по однос на член 243, кој дозволува да се стекне странско лице со право на сопственост на недвижни ствари, вклучително и на земјоделско земјиште по пат на наследување *mortis causa*, затоа што и оваа одредба е во согласност со Уставот со член 30 став 1 „се гарантира правото на сопственост и правото на наследување“, како и членот 31 според кој „странско лице во Република Македонија може да се стекнува со право на сопственост под услови утврдени со закон.“ Во таа смисла, сметаме дека погрешно се применува одредбата од членот 246 став 1 на наследноправните односи и на наследувањето на недвижните ствари, вклучително и на земјоделското земјиште, кое е уредено со членот 243 од ЗСДСП.

Доколку законодавецот имал намера да го исклучи земјоделското земјиште од можноста за наследување на странско лице под услови на реципроцитет, тој сигурно би требало да предвиди одредби со кои ќе ги уредел последиците од таквата забрана, предвидувајќи надомест за таквото одземање. Ова од причина што во членот 30 став 3 од Уставот е предвидено дека „никому не можат да бидат одземени или ограничени сопственоста и правата кои произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес кој е утврден со закон. Во случај на експропријација на сопственоста, или во случај на ограничување на сопственоста, се гарантира праведен надомест кој не може да биде понизок од пазарната вредност.“ Ако законодавецот имал таква намера, тогаш требало да биде јасен и концизен и во одредбата на членот 243 од ЗСДСП и требало изречно да предвиди, по зборовите „можат со наследување да стекнуваат сопственост на недвижни ствари, освен земјоделско земјиште“. Од кои причини законодавецот тоа не го направил докол-

ку имал таква цел и намера, не ни е познато! Во споредбеното право во државите кои изречно предвидуваат забрана за стекнување право на сопственост на земјоделско земјиште за странско лице, задолжително предвидуваат надомест.

Различното и погрешно толкување на гореспоменатата одредба им создава проблеми на нотарите во нивното работење, кое резултира со неусогласеност во примената на овие одредби во практиката. Погolem број ги почитуваат законските одредби и не ги огласуваат странците за наследници на земјоделско земјиште. Исклучително мал број нотари, поборници на природното право, се повикуваат на првото толкување на одредбата од членот 243 од ЗСДСП, која се однесува на стекнување сопственост на странско лице на недвижни ствари по пат на наследување и дозволуваат наследување земјоделско земјиште. Според нас, тоа е вистинското и правилно толкување на законските одредби.

За разлика од одредбите кои се однесуваат за стекнување на сопственост врз недвижни ствари по пат на наследување (*mortis causa*), законодавецот е попрецизен во одредбите со кои предвидува стекнување на стварни права на земјоделско земјиште *inter vivos*. Во одредбата од членот 246 став 1 законодавецот е кристално јасен дека „Странски физички и правни лица не можат да стекнуваат право на сопственост на земјоделско земјиште на територијата на Република Македонија.”⁵²

Странски физички и правни лица можат под услови на реципроцитет да стекнуваат право на долготраен закуп на земјоделско земјиште на територијата на Република Македонија, врз основа на согласност од министерот за правда, а по претходно прибавено мислење од страна на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и од страна на министерот за финансии.“

Без оглед на тоа што и ние сме приврзаници на природното право, затоа што наследувањето е само продолжување и континуитет на основното човеково право на приватна сопственост, во практиката, од донесувањето на Законот за сопственост и на други стварни права во 2001 година, доминира ставот на теоријата и на практиката дека законодавецот забранил странец да стекнува право на сопственост на земјоделско земјиште не само за случаи *inter vivos*, туку и за случаи *mortis causa*.

Со ова решение, без сомнение, законодавецот сакал да го заштити територијалниот интегритет на државата, што пак е неспорно негово суверено право. Сепак, она што би требало да го засегне е неговата недовршена работа во уредувањето на ова значајно прашање кое им создава на нотарите проблемиво работењето а, од друга страна,

⁵² Повеќе за мислењето на Уставниот суд да се види Решение У.бр. 16/20014 од 3 јуни 2014 година.

предизвикува правна несигурност во наследувањето. Што станува со наследниот дел кој се состои од земјоделско земјиште кога како наследник ќе биде повикан странец? Прашање што сè почесто ќе биде присутно, имајќи предвид дека голем број од нашето население ја напушти државата во потрага по подобар живот откажувајќи се и од македонското државјанство (за швајцарско, австралиско и др.). Тука започнуваат „танталовите маки“ поради тоа што законодавецот пропуштил да ги уреди последиците од забраната странец да стекне земјоделско земјиште по пат на наследување, ако навистина имал таква намера.

Постои правна празнина по однос на ова важно прашање, бидејќи наследничката изјава не може да биде условена или делумна. Во ваков случај, се случуваат симулирани оставини, на добрата волја на наследниците! Не е предвидена никаква можност за паричен надомест на наследниот дел кој се состои од земјоделско земјиште. Тие остануваат и без финансиски надомест и без право на сопственост. Со вакиот пропуст законодавецот неправедно овозможува другите наследници, или, на крајот, самата држава, да се стекнат бесплатно со земја, без притоа истата да ја надоместат (стекнување без основа – *condictio sine causa*)! Парадоксот да биде поголем, наследникот (странец) нема да може да ја наследи земјата од татко си, од дедо и од прадедо! Сепак, заслужува пофалба креативноста на одредени нотари кои ги советуваат наследниците-странци да дадат позитивна наследничка изјава и истовремено да го поделат спогодбено наследството, со цел со останатиот дел од оставината да се надомести делот од земјоделското земјиште. Но, тоа е зможно само кога постојат добри семејни односи меѓу наследниците. Што, во спротивно, се прашуваме?

За разлика од нашето право во бугарското право е предвидено многу поправично решение според кое: „(1) Странци кои ќе стекнат право на сопственост на земјоделско земјиште со наследување по закон, но не ги исполнуваат условите предвидени во Договорот за присоединување на Република Бугарија кон Европската унија, или друго не е предвидено во меѓународен договор, ратификуван по чл. 22 ал. 2 од Конституцијата на РБ, се должни во рок од три години од отворањето на наследството да ја пренесат сопственоста на лица кои имаат право да стекнат таков имот.

(2) За лицата од ал. 1 на кои е востановено право на сопственост на земјоделско земјиште, тригодишниот рок за пренесување на сопственост тече од моментот кога е востановено тоа право.

(3) При непочитување на рокот од ал. 1 државата може да го откупи земјоделското земјиште по цени определени со наредба на Министерскиот совет“ (чл. 36 Нов – ДБ бр 24 од 2007).

Слична одредба предвидува и хрватското право. Според членот 358б „(1)Недвижностанакојастрансколицемупрестаналоправотонасопственост врз основа на чл.388 ст. 2, како и недвижноста која странско лице не може да ја стекне со наследување врз основа на член 358 ст. 3 од Законот за сопственост и други стварни права, станува сопственик Република Хрватска, која е должна да ја надомести. Наследникот го остварува правото на надомест според прописите за експропријација врз основа на правосилното решение за наследување со кое тоа право му е утврдено“

Пример за добро законско уредување на ова прашање е хрватското право, од кое во најголем дел беа преземени одредбите во Законот за сопственост и други стварни права. И во хрватското право земјоделското земјиште ужива посебна правна заштита, поради што е во посебен режим на стекнување во сопственост. Тоа посебно се однесува на (не)можноста странски физички и правни лица да бидат сопственици на земјоделско земјиште во Република Хрватска. Но, по исклучок, странски физички и правни лица можат да се стекнат со сопственост на земјоделско земјиште со наследување под услов на реципроцитет. Според членот 2 од Законот за наследување од 2003 година:

„(1) Сите физички лица под исти услови се рамноправни во наследувањето. (2) Странците се, под претпоставка на реципроцитет (заемност) во наследувањето рамноправни со државјаните на Република Хрватска. Заемноста се претпоставува сè додека не се утврди спротивното на барање на лицето кое за тоа има правен интерес.“

Согласно членот 2 од Законот за земјоделско земјиште е пропишано дека:

1. Земјоделското земјиште е добро од интерес за Република Хрватска и има нејзина особена заштита;

2. Носители на правото на сопственост на земјиштето од став 1 на овој член не можат да бидат странски правни и физички лица, освен ако со меѓународен договор и со посебен пропис не е поинаку одредено; и

3. По исклучок од став на овој член, странски правни и физички лица можат да стекнат право на сопственост на земјоделско земјиште од став 1 на овој член со наследување под услов на реципроцитет.“ Во таа насока е и ставот на Уставниот суд на Република Хрватска.⁵³ Согласно

⁵³ **Odluka: U-I/2249/2009:**

“Stjecanje prava vlasništva stranih fizičkih i pravnih osoba na nekretninama na području Republike Hrvatske uređeni su Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima ... kao općim propisom, kojim su u odnosu na strane osobe uz opće pretpostavke propisane neke posebne pretpostavke stjecanja i neka ograničavajuća pravila u odnosu na određenu nekretninu (isključena područja), kao i kroz neke posebne zakone za određenu vrstu nekretnina (Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o šumama), prema kojima je strancima uskraćeno pravo da stječu vlasništvo nekretnine određene namjene. Prema ZV-u, na temelju nasljeđivanja stranac može steći vlasništvo nekretnina na području RH, ako je uz opće i posebne pretpostavke pod kojima se stječe nasljeđivanjem, ispunjena i dodatna pretpostavka da postoji uzajamnost.”

податоците од Министерството за правда на РХ, ваков реципроцитет постои со Република С. Македонија.

На крајот, се поставува прашањето: како е зможно од кристално јасна одредба, која дозволува стекнување на право на сопственост по пат на наследување недвижни предмети, во кои спаѓа и земјоделското земјиште, практиката да ја измени со толкување примена на одредба која се однесува на забраната за стекнување земјоделско земјиште од странско лице интер вивос! Ова уште еднаш ја потврдува старата латинска максима: *Quod capita tot opiniones* - колку глави толку мислења! Сепак, вистината е една: законодавецот треба да носи јасни и недвосмислени закони за да се избегне „жариштето“ на правната несигурност и неправдите. Својата цел и намера законодавецот треба јасно да ја определи во законските одредби, во спротивно, треба истите да ги појасни со автентично толкување. Поради тоа, неопходно е ревидирање на овие одредби во духот на приватното и природно право на човекот да има право на сопственост и право на наследување.

Дека станува збор за лоши законски решенија и нивно погрешно применување, потврдува и најавата од измени и дополнувања на ЗСД-СП во делот „стварни права на странски лица“ со кои делумно се решаваат постојните проблеми произлезени од неконцизноста, лошата нотехника и од погрешната примена во практиката!

СУДСКА ПРАКТИКА И ПРОБЛЕМИ ВО ОСТАВИНСКА ПОСТАПКА СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ, ОДДЕЛУВАЊЕ НА ИМОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ, ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО НАСЛЕДУВАЊЕТО И НАСЛЕДУВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ

судија Ирена Костадинова Ангелова
19. 10. 2019 година

ВОВЕД

Од 26.1.2008 година, согласно со Законот за вонпарнична постапка, за првпат во домашното право е предвидена можноста оставината да ја расправа нотар. Целта на ваквото решение беше да се растоварат судовите и да се забрза постапката. Досегашната примена на Законот за вонпарнична постапка покажа дека ваквите цели се оправдани и остварени.

Согласно со Законот за вонпарнична постапка и Законот за нотаријатот, претседателот на основниот суд е овластен да го довери оставинскиот предмет на постапување на нотарот и истиот ќе му го достави со сите списи откако предметот ќе биде заведен во судот.

При отстапувањето на оставинските предмети, судот ги доверува на нотарите според службените подрачја на нотарите утврдени со Законот за нотаријатот. Кога на подрачјето на судот има повеќе нотари, предметите им се доделуваат рамномерно, според азбучен редослед на презимињата на нотарите.

Нотарите, како повереници на судот, преземаат дејства и донесуваат одлуки во оставинската постапка согласно со Законот за вонпарнична постапка, со супсидијарна примена на Законот за парничната постапка. Против решението на нотарот кој постапува како повереник на судот, дозволен е приговор во рок од 8 дена од денот на доставувањето на решението на учесниците. Приговорот се доставува до нотарот, кој е должен, без одлагање, но најдоцна во рок од 3 дена, заедно со списите од предметот, да го достави до надлежниот основен суд кој му го доверил постапувањето по оставинскиот предмет. По пригово-

рот одлучува судија- поединец. Ако приговорот што е изјавен против решението на нотарот е навремен, целосен и дозволен, судот може во целост или делумно да го потврди или да го укине решението на нотарот. Во смисла на одредбата од чл. 128 став 4 на Законот за вонпарнична постапка (ЗВП), не е дозволена жалба против решението на судот со кое решението на нотарот е потврдено, а ако решението донесено од нотар во целост или делумно е укинато, дозволена е жалба преку првостепениот суд до апелациониот суд во рок од 8 дена од доставувањето на решението. Решението на судот донесено по приговорот им се доставува на учесниците во постапката и на нотарот.

Во периодот од 26.1. 2008 година, заклучно до денес, во Основниот граѓански суд во Скопје заведени се во просек по 6500 оставински предмети на годишно ниво. По приговор на решение донесено од нотар во судот во горенаведениот период заведени се во просек по педесетина предмети на годишно ниво. Тоа укажува на мал број оспорени решенија донесени од страна на нотарите во оставинската постапка.

НАСЛЕДНИТЕ ПРАВА НА ЧУВАНИК И ХРАНИТЕЛ

Во домашниот правен систем како посебена(самостојна) основа за законско наследување е предвидено живеењето во трајна заедница на определена категорија лица и тоа: чуваник и хранител, посинок и паштерка и очув и маќеа, снаа и свекор и свекрва, зет и тест и тешта и лица кои се крвни роднини. Овие лица заемно се наследуваат како законски наследници доколку се исполнети условите предвидени со чл. 29 од Законот за наследување (ЗН), односно под услов умрениот да не оставил брачен другар и други наследници од првиот наследен ред и родители и браќа и сестри, а заедницата да траела најмалку 5 години, сметано од засновањето на односот до смртта на оставителот.

Овие лица се јавуваат како исклучителни наследници во вториот наследен ред. На овој начин, законските наследници врз основа на трајно живеење во заедница со оставителот, создаваат еден меѓуред за наследување односно, на своевиден начин го модифицираат постојниот втор наследен ред.

Лицата кои врз основа на живеење во трајна заедница стануваат законски наследници, ја имаат истата наследно-правна положба како и сите други законски наследници. За нив важат општите правила на законското наследување, особено оние коишто се однесуваат на способноста и на достоинста за наследување. Законското наследување кое им припаѓа на овој круг лица не треба да влијае на сите останати имотно-правни односи и побарувања. На пример, на оние кои произлегува-

ат од барањата на надживеаниот брачен другар или барањата од живеење и работа со оставителот.

За да може едно лице да се јави како законски наследник врз основа на живеење во трајна заедница, треба да бидат исполнети следните услови:

а) лицето да живеело во трајна заедница непрекинато, т. е. од моментот на нејзиното засновање, па сè до смртта на оставителот,

б) заедницата на живеење да траела најмалку 5 години и

в) оставителот да не оставил брачен другар и други наследници од првиот наследен ред и родители и браќа и сестри.

Тоа значи дека трајната заедница ја определува самиот закон како заедница што траела најмалку 5 години непрекинато: од засновањето на односите, па сè до смртта на оставителот.

Како најчест случај на создавање трајна заедница на живеење во едно семејство, односно во едно домаќинство, се јавува заедничкото живеење на чуваник и хранител.

Поимот на овој правен институт – хранителство е определен во одредбата од чл. 29 став 4 од Законот за наследување, каде е определено дека чуваник е дете што некое лице (хранител) го довело кај себе да го чува и одгледува како свое, а не го посвоило. Ваквата заедница на живот се јавува како самостојна основа за стекнување својство на законски наследник, и тоа во рамките на вториот наследен ред.

Со терминот чуваник се опфатени разни видови на чување на едно дете, без оглед на тоа како тој однос и тие лица се викаат во одделни краишта на државата. Во секој случај, засновањето на тој однос мора да се случи во време кога чуваникот бил неполнолетно лице, без оглед на тоа колку години имал во времето на смртта на оставителот.

Лицата што живееле во трајна заедница со оставителот, вклучувајќи ги хранителот и чуваникот, имаат различна наследно-правна положба во зависност од тоа дали се јавуваат како единствени (исклучителни) наследници, или истовремено конкурираат на наследството со брачниот другар на умрениот, како наследник од втор наследен ред.

Како единствени наследници од вториот наследен ред овие лица се јавуваат во случаите кога оставителот по својата смрт не оставил брачен другар, ниту свои потомци како наследници од првиот наследен ред, како и во случаите кога родителите, браќата и сестрите, како наследници од вториот наследен ред, не го надживеале оставителот.

Во таков случај, лицето што живеело во трајна заедница со оставителот се јавува како единствен законски наследник на целата остави-

на, односно чуваникот ќе се појави како единствен наследник на својот хранител и обратно, хранителот е единствен наследник на својот чуваник.

Доколку хранителот, односно чуваникот, се јавуваат како единствени наследници на оставината, тогаш истите ги исклучува од наследство натамошните предци, односно потомци на оставителот, т. е. неговите баби и дедовци, односно неговите внуци од браќа и од сестри, како наследници од трет наследен ред.

Во случај кога на наследство се повикани брачниот другар на оставителот и неговиот чуваник, односно хранител, тогаш оставината ја наследуваат истите, на еднакви делови, но доколку брачниот другар на оставителот се откаже од оставината, тогаш целата оставина ја наследува чуваникот, односно хранителот.

Статусот на чуваник и хранител претставува прашање од фактичка природа и истиот може да се утврди со изведување докази, како што се сослушување сведоци, службени исправи, приватни исправи и слично.

Живеењето во трајна заедница се утврдува во секој конкретен случај. Еден од начините на утврдување на тој факт е со увид во личната карта на хранителот и на чуваникот, со претпоставка за веродостојноста на податоците од личната карта како јавна исправа.

Меѓутоа, имајќи ги предвид посебностите во животните односи, како што се привремениот престој на друго место поради работа или други животни активности, тоа не би требало да претставува единствен доказ, така што претходно наведениот факт може да се докажува и врз основа на други докази. Ова утврдување е слично на утврдувањето на една друга заедница, онаа која постоела меѓу оставителот и неговите потомци или сродници кои допринеле при зголемување на вредноста на оставината на оставителот, па бараат да им се издвои вредност со која тие придонеле во оставината на оставителот (чл. 37 од ЗН).

Спорно прашање од процесно-правна природа е надлежноста за утврдување на статусот на чуваник и хранител, во случај кога тоа е оспорено од страна на некој од учесниците во оставинската постапка.

Според првото мислење, оправдано е нотарот кој ја спроведува оставинската постапка да ги изведе доказите и да ги утврди решителните факти околу постоењето на хранителскиот однос, односно статусот на чуваник и хранител и не е овластен да ги упатува учесниците на оставинската постапка на парница заради утврдување на тој факт.

Според второто мислење, нотарот е должен да ја прекине оставинската постапка и да го упати лицето кое го оспорува статусот на чуваник и хранител на парница, со цел судот во контрадикторна постапка да го

утврди претходно наведениот статус, последователно на што нотарот, врз основа на утврденото од страна на судот, ќе ја расправи оставината.

ОДДЕЛУВАЊЕ НА ИМОТ ОД НАСЛЕДНИКОТ

Правниот институт „одделување на оставина“ беше предвиден како институт на наследното право, кој беше уреден од материјален аспект со одредбата од чл. 138 на Законот за наследувањето, но сметано од 2001 година, истиот е уреден со одредбата од чл. 84 на Законот за сопственост и други стварни права и со одредбата од чл. 166 на Законот за вонпарнична постапка (во делот посветен на оставинската постапка) од процесен аспект.

Тоа значи дека постои дуализам во законското уредување на овој правен институт со одредби од стварно-правна и наследно-правна природа.

Доколку се третира како инструмент на наследното право, треба да се размисли за негово заземање позиција во одредбите кои се однесуваат на наследно-правниот систем при следните сериозни промени во законската регулатива, особено при кодификацијата на граѓанското право во единствен законик.

Правната природа на овој правен институт е спорна, бидејќи ако се тргне од толкувањето дека истиот е предвиден како инструмент за обезбедување побарување коешто доверителот го имал кон починатото лице чија оставина се расправа, тогаш правниот институт има различни правни импликации од случајот кога се толкува како инструмент за наплата на побарувањето на доверителот.

Со оглед на тоа дека во Законот за сопственост и други стварни права е содржана една единствена одредба со која е регулиран овој правен институт, а идентична е состојбата и во Законот за вонпарничната постапка, сето толкување при неговата практична примена треба да се заснова на содржината на истите.

Природата на оставинската постапка упатува на оправданоста да се прифати одделувањето на оставината како инструмент за обезбедување на побарувањето на доверителот бидејќи, во спротивно, би настанала неприфатлива концентрација на овластувања изразени во функции на расправање на оставина, утврдување на должничко-доверителски однос и наплата на побарување.

Во тој контекст, ако се прифати правната природа на одделувањето на оставината како инструмент за обезбедување побарување, тогаш истиот треба да биде применуван во духот на одредбите на Законот за

обезбедување на побарувањата, со кои се уредени средствата за обезбедување побарување, особено привремените и претходните мерки.

Следствено на тоа, одделувањето на оставината, по својата природа, претставува резервирање на оставината со намена да биде искористено за намирување на побарувањето на доверителот и, одделувањето на оставината е од провизорна природа и самото за себе не е предвидено како средство за конечно решавање на односот меѓу доверителот и должникот, односно неговите наследници.

Судската практика не е единствена во однос на прашањето за надлежноста за постапувањето на доверител за одделување на имотот од наследникот, бидејќи се евидентирани случаи кога судот постапил по таквото барање, но и случај кога судот бил на став дека нотарот треба да се изјасни по предметното барање.

Со оглед на природата на барањето на доверителот за одделување на имотот од наследникот и ограничувачкото дејство на таквото решение врз правата на наследниците, се чини дека е оправдано тоа да биде во судска надлежност, но за тоа е потребно да се изјасни и законодавецот при идна промена во законската регулатива.

Оставината може да се оддели од имотот на наследниците или на наследникот само на барање на доверител. Не мораат сите доверители да поднесат барање за одделување на оставината, но оние што поднеле такво барање можат да ги наплатат своите побарувања само од средствата на оставината. Ова барање за одделување на оставината мора да се поднесе во рок од 3 месеци од отворањето на наследство (чл. 84 став 1 од Законот за сопственост и други стварни права), што значи дека законодавецот предвидел објективен рок за поднесување ваков вид барање.

Во однос на прашањето кој доверител може да бара издвојување на оставината, односно, дали активно легитимиран е само доверителот со утврдено побарување со извршна исправа или со таква легитимација располага секое лице кое претендира дека има определено побарување кон сега покојниот оставител, постојат потесно и пошироко толкување, при што, според потесното толкување, со активна легитимација располага единствено лицето коешто има извршна исправа со која е утврдено неговото побарување, а според поширокото толкување такво право има секое лице кое претендира дека е носител на побарување кон покојниот оставител, при што не е неопходно потребно да поседува извршна исправа, но доволно е да го стори веројатно своето побарување. Сторувањето веројатност на побарувањето подразбира одреден степен на извесност за постоење должничко- дове-

рителски однос меѓу доверителот и покојниот должник. Можно е да била поведена и соодветна постапка пред надлежен орган (суд или нотар), која постапка, поради смрт на должникот се прекинува по сила на закон, но таква постапка и не морало да биде поведена, а доверителот може да го истакне своето барање за одделување на оставината во оставинската постапка. Доколку веќе била поведена соодветна постапка, која била прекината поради смрт на должникот, прекинатата постапка може да продолжи по правосилното расправање на оставината, а доколку не била поведена, се поставува прашањето дали е потребно доверителот, на чие барање е извршено одделување на оставината, да може да биде упатен на поведување соодветна постапка во определен рок, а заради остварување на побарувањето на кое претендира? Оправдано е доверителот да биде упатен на поведување соодветна постапка со аналогно толкување на одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата, со цел да се спречи можната злоупотреба на одделувањето на оставината со забрана до наследникот да располага со така одделената оставина во неограничено долг временски период, доколку доверителот ненавремено поведе соодветна постапка заради остварување на неговото побарување.

Со оглед на можноста доверителот да не постапи по задолжувањето, односно да не поведе соодветна постапка на своето побарување, се поставува прашањето: кои се можните правни последици од неповедувањето соодветна постапка или спроведување на извршување?

Целисходно е да му се даде можност на наследникот да поведе соодветна постапка за престанок на дозволеното одделување на оставината со аналогно толкување на одредбите од Законот за обезбедување на побарувањата, кои се однесуваат на обезбедување на побарувањата и на укинување на привремена или претходна мерка.

Исто така, се поставува прашањето: дали доколку оставината е поголема од побарувањето на доверителот, одделувањето може да се ограничи на дел од оставината и на кој дел, имајќи ја предвид можноста за дополнително зголемување на побарувањето по основа на камата, дополнително предизвикани трошоци за утврдување или наплата на побарувањето и слично?

Оправдана е можноста да се издвои само дел од оставината во услови кога оставината е во значајно поголем обем во споредба со висината на побарувањето на доверителот, бидејќи во спротивно би било предизвикано неоправдано ограничување на правата на наследниците да располагаат со оставината во целиот нејзин обем. Притоа, треба да се има предвид околноста дека одделувањето на оставината единствено има за цел да се обезбеди побарувањето на доверителот, така што

треба да постои соодветен баланс меѓу одделената оставина и побарувањето на доверителот.

Како едно од прашањата што можат да се наметнат во практичната примена на овој правен институт е: дали дозволеното одделување на оставината треба да биде забележано во форма на прибелешка во катастарот на недвижноста?

Имајќи ја предвид правната природа на забраната до наследникот да располага со одвоената оставина, евентуалните можности од повреда на таквата забрана, како и опасноста од предизвикување штета, оправдано е да биде ставена соодветна прибелешка од страна на Агенцијата за катастар на недвижности во јавните книги, во кои се запишуваат правата над недвижностите.

Што треба да се направи во случај ако постојат повеќе доверители на оставителот кои ќе поднесат барања за одделување на оставината и, дали меѓу нив ќе постои определен редослед на намирување?

Оправдано е да се примени принципот: „Прв во времето, прв во правото“, односно да се усвои барањето за одделување на оставината на оној доверител кој прв поднел таков вид барање, иако постои и алтернативно решение - одвоената оставина да биде искористена за намирување на доверителите сразмерно на големината на нивните побарувања, доколку истата не е доволна за намирување на сите побарувања во целост.

Доколку е во тек спроведување на извршување заради присилно намирување на побарување на доверителот, само доверителот има активна легитимација да поднесе барање за одвојување на оставината, односно, такво право не поседува извршителот кој го спроведува извршувањето во име на доверителот, бидејќи истиот единствено е вршител на јавна служба, кој постапува по барање на доверителот за спроведување на соодветно извршување.

Исто така, во практиката може да се јави спорно и прашањето: дали може да се бара одделување на оставина само кон дел од наследниците?

Во услови кога наследниците наследуваат идеален дел од оставината, не е можно одделување на оставината само кон дел од наследниците, односно таквото барање треба да биде насочено кон сите наследници.

Неподнесувањето барање да се оддели оставината не е пречка за остварување на можноста да се бара во парнична постапка од наследниците на оставителот исполнување на побарувањето, во висина на наследничкиот дел.

Доколку одделувањето на оставината се толкува како инструмент за намирување на побарувањето на доверителот, имајќи ја предвид одредбата од чл. 84 став 2 на Законот за сопственост и други стварни пра-

ва, а која предвидува дека наследникот не може да располага со предметите и со правата од оставината, ниту, пак, неговите доверители можат од нив да се наплатат додека не се наплатат доверителите кои барале одделување, тогаш се можни сериозни компликации во случај ако наследниците го спорат побарувањето на доверителот, или не го оспоруваат истото, но истакнуваат неможност за исплата на истото.

Со оглед на повеќето спорни прашања кои се актуализираат во овој материјал, се чини за оправдана потребата од дополнително законско уредување на овој правен институт во текот на кодификација на граѓанското право.

Над тоа треба да се надгради и законската регулатива за подобра заштита на правата на доверителите на оставителот (со можно предвидување јавен повик за пријавување побарување, рок за пријавување на истите, приоритет во исплатата на долговите, побивање на негативната наследна изјава и слично).

Студија на случај

Пред основниот суд е поведена постапка за расправање на оставината на покојниот А.А. Следствено на тоа, списите на предметот се проследени до надлежниот нотар како повереник на судот. До нотарот е доставено барање за одделување на оставината од страна на доверителот Б.Б. во смисла на одредбата од чл. 84 од Законот за сопственост и други стварни права. Нотарот закажал рочиште на кое ги повикал законските наследници на сега покојниот (сопругата, братот и внуците на оставителот преку правото на претставување на нивната мајка, сестра на оставителот).

Нотарот утврдил дека оставителот за време на својот живот оставил недвижен имот, кој ја претставува оставинската маса, и донел решение со кое ја утврдил оставината на оставинската маса. Присутните законски наследници заедно се согласиле за вредноста на недвижниот имот, кој ја сочинува оставинската маса врз основа на пописен лист на единицата на локалната самоуправа.

Учесниците т. е. законските наследници, дале изјави пред нотарот дека не го оспоруваат паричното побарување на доверителот, кој истакнал барање за одвојување на оставината, и изразиле согласност да го исплатат долгот согласно со големината на наследниот наследен дел.

Сопругата на оставителот истакнала барање да го наследи целокупниот имот, кој ја сочинува оставинската маса, на што се спротивставиле останатите учесници.

Следствено на тоа, учесниците дале наследни изјави, при што сопругата и братот на оставителот дале позитивни наследни изјави, а внуците на оставителот изјавиле дека се прифаќаат за наследници и го отстапуваат својот наследен дел во корист на братот на оставителот. Сите наследници, покрај изјавата за прифаќање за наследник, дале и изјави дека го признаваат долгот на оставителот кон доверителот, кој поднел барање за одделување на оставината. Нотарот донел решение со кое го одбил барањето за одделување на оставината, со образложение дека во оваа постапка не е целисходно да се расправа за долговите на оставителот, туку доверителот може тоа право да го оствари единствено во судска постапка по правосилноста на решението, со кое нотарот ќе ги огласи наследниците на оставината.

Постапувајќи по поднесениот приговор од страна на доверителот, првостепениот суд го укинал решението на нотарот и го вратил предметот на повторно постапување и одлучување на судот.

Како треба да се постапи во конкретниот случај?

Според мое мислење, нотарот треба да го проследи барањето на доверителот до судот, кој е надлежен да донесе решение по барањето за одделувањето на оставината, со следната можна содржина:

РЕШЕНИЕ

СЕ УСВОЈУВА барањето за одделување на оставината на покојниот А. А., поднесен од доверителот Б.Б.

СЕ ОДДЕЛУВА од оставината на покојниот А. А. недвижниот имот кој се состои од градежно изградено земјиште со површина од 199 м² на КП ___ место викано ___ запишано во ИЛ бр. ___ КО ____, како обезбедување на побарување на паричното побарување во износ од ___ денари на доверителот Б. Б.

СЕ ЗАБРАНУВА наследниците да располагаат со оставината во границите на одделената оставина во траење до истекот на 30-от ден по правосилното завршување на парничната постапка која доверителот е должен да ја поведе во рок од 30 дена по приемот на решението, заради остварување на неговото парично побарување.

По правосилноста на решението, примерок од истото да се достави до Агенцијата за катастар на недвижности (АКН) заради ставање соодветна приклучка.

Содржината на петитумот на решението произлегува од мислењето за спорните прашања што произлегуваат од предметниот студија на

случај, кое е дадено како мислење во претходниот текст на материјалот посветен на овој правен институт.

ПРИМЕНАТА НА ИНСТИТУТОТ ЛЕГАТ ВО НАСЛЕДУВАЊЕТО

Легатот се дефинира како изјава на завештателот содржана во тестамент, со која завештателот остава еден или повеќе определени предмети или некое право на определено лице, односно му налага на наследникот или на некое друго лице на кое нешто му остава, да му даде од она што му е оставено, некој предмет на определено лице, или да му исплати определена сума пари, или да го ослободи од некој долг, или да го издржува, или, воопшто, во негова корист да направи нешто или да се воздржи од нешто или да трпи нешто.

Таквата изјава на волја нема статус на определување наследник, туку таквото завештание се вика легат, а лицето за кое е наменето се вика легатар, додека лицето кое е должно да го изврши легатот се вика онерат.

Во тој контекст, легатот има определени сличности со подарокот како едноставна правна работа, но неговата посебност е во тоа што станува збор за дело *mortis causa*.

Тоа значи дека предмет на легат може да биде секоја имотно-правна корист, т.е. еден или повеќе предмети од оставината, определена сума пари, побарување, право на интелектуална сопственост, простување долг и слично. Оставителот, исто така, може на легатарот да му ги пренесе сите права и обврски кои ги има во некои двострано обврзувачки договори.

Во зависност од тоа што се јавува како предмет на легат, може да се разликуваат повеќе видови легат и тоа:

- **Индивидуално определен легат** - постои кога оставителот го определил предметот на легатот по некое конкретно обележје или својство според кое тој се разликува од останатите предмети. Правното дејство на овој вид легат е условено со околноста дали предметот на легатот се наоѓа фактички во имотот на оставителот во моментот на неговата смрт. Фактичка последица на претходно наведеното е дека легатот се смета за отповикан ако оставителот го отуѓил или го потрошил предметот на легатот, а истиот не произведува правно дејство ниту тогаш ако предметот на легатот случајно пропаднал за време на животот на оставителот или по неговата смрт.

- **Генерички определен легат** - постои кога оставителот му оставил на легатарот предмет кој е определен со некое општо обележје или

својство, при што за полноважноста на ваквиот легат е ирелевантно дали постои таков предмет во оставината, бидејќи, по принцип, предметите определени по род не пропаѓаат. Доколку таквите предмети не постојат во имотот на оставителот, должникот на легатот е должен да набави такви предмети и во предвиденото количество да му ги предаде на легатарот. Во случај на ограничен генерички легат, оставителот определува дека на легатарот треба да му биде предадено определено количество истородни предмети кои се наоѓаат во оставината или во рамките на некој друг индивидуализиран збир предмети, па кога така определениот индивидуализиран збир предмети ќе биде отуѓен, потрошен или ќе пропадне, ограничениот генерички легат не произведува правно дејство. Ако количеството на генерички определениот предмет не е определено од страна на оставителот, на легатарот му припаѓаат сите такви предмети пронајдени во оставината во моментот на смртта на оставителот.

- **Легат на побарување** - за свој предмет го има побарувањето кое оставителот го има кон трето лице.

- **Алтернативно определен легат** - постои ако на легатарот му припаѓа еден од повеќе определени предмети.

- **Легат на целта** - постои кога оставителот предвидел дека онератот (должникот на легатот) е должен да изврши некакво сторување во корист на легатарот заради остварување определена цел, при што конкретизирањето на тоа сторување е препуштено на правична оценка на трето лице.

- **Легат на набавка** - постои кога оставителот му остава на легатарот индивидуално определен предмет, кој не се наоѓа во неговиот имот во моментот на смртта.

Легатарот има статус на сингуларен сукцесор, по што истиот се разликува од наследниците, како универзални сукцесори, бидејќи истиот единствено има право да претендира на предмет или на право поставено од страна на завештателот.

Легатар може да биде физичко или правно лице. Легатарот мора да го доживее моментот на смртта на оставителот, мора да биде способен и достоин за наследување. Легатот останува без правно дејство ако легатарот не исполнува некои од наведените услови, освен ако оставителот определи легатска супституција, кога својството на легатар го стекнува легатскиот супститут. Ако тоа не е случај, предметот на легатот му останува на должникот на легатот.

Статус на легатар може да има и наследникот (законски или тестаментален).

Легат може да му биде наложен и на легатар, и во тој случај истиот се нарекува сублегат, а доколку, пак, легатот биде оставен на законскиот или на тестаментален наследник, тогаш станува збор за прелегат, и во таков случај прелегатарот има двојна улога (тој истовремено е и легатар и универзален сукцесор), две позиции кои се, во принцип, независни една од друга, бидејќи прелегатарот може да се откаже од прелегатот, а да го задржи наследството и обратно. Прелегатот оставен на законскиот наследник се пресметува во неговиот законски наследен дел, освен ако оставителот во тестаментот не определил поинаку. Кај тестаменталните наследници прелегатот не се пресметува во наследниот дел, туку легатот го добива покрај неговиот наследен дел.

Во услови на постоење легат, нотарот е должен да го повика легатарот на рочиште, со цел истиот да се изјасни дали го прифаќа легатот, имајќи ја предвид можноста истиот да не биде прифатен.

Исто така, нотарот е должен да ги запознае наследниците со постоењето на легатот и со неговата содржина, имајќи ја предвид можноста наследниците да го оспорат легатот.

Во решението со кое нотарот ја расправа оставината, задолжително треба да биде содржано и решението за легатот, кое, пак, содржи податоци за легатарот, за предметот на легатот (со точно означување на правото содржано во легатот), податоци за легатарот и за должникот на легатот (онератот) со нивните идентификациски податоци.

Нотарот не е овластен во решението да го задолжи должникот на легатот да стори нешто, или да даде во корист на легатот, бидејќи легатарот единствено располага со овластувања врз основа на така донесеното оставинско решение да бара од должникот на легатот негово исполнување, а доколку тој не сака доброволно да го изврши, легатарот има право во парнична постапка да побара остварување на истото. Дотолку повеќе, нотарот не е овластен да го спроведува извршувањето на легатот.

Имајќи ја предвид природата на побарувањето на легатарот, во домашниот правен систем е прифатен таканаречениот *damnaciski* легат, односно не е прифатен таканаречениот *vindikaciski* легат.

Имено, легатарот, врз основа на легатот, стекнува единствено право да побарува предавање предмет, исплата на сума, ослободување од долг, издржување, сторување нешто во негова корист, воздржување или трпење нешто, но не и стварно правно овластување.

Како последица на тоа, предметот на легатот преминува кај легатарот во моментот на неговото предавање од страна на лицето кое е должно да го изврши легатот, а не претходно, со отварањето на на-

следството или со донесувањето на решението на нотарот со кое е утврден легатот.

По правило, нотарот одлучува за легатот, заедно со решението со кое ја расправа оставината, но по исклучок, нотарот може по предлог на легаторот да донесе посебно решение за легат и пред да донесе решение за наследување, ако наследниците не го спорат легатот.

Посебното решение за легат, како и решението за наследување, по нивната правосилност се доставуваат до Управата за јавни приходи со цел наплата на даноци.

Во Законот за наследување (чл. 104) е определен кругот на лица кои се должни да го извршат легатот, при што првенствено како должник се јавува лицето на кое со тестаментот му е наложено да го изврши легатот (онерат).

Ако извршувањето на легатот е наложено на повеќе лица, секое лице одговара сразмерно со делот од оставината што ја добива, освен ако од тестаменталната изјава не произлегува нешто друго.

Ако во тестаментот не е определено кое лице е должно да го изврши легатот, обврската за извршување паѓа на сите законски наследници и тестаментални наследници, сразмерно со вредноста на имотот што секој од нив го наследил.

Ако настапи смрт на лицето на коешто му е наложено да го изврши легатот пред моментот на смртта на завештателот, обврската со извршување на легатор е на страната на сите законски наследници и тестаментални наследници, сразмерно со вредноста на имотот што секој од нив го наследил.

Имајќи го предвид статусот на сингуларен сукцесор, легатарот не одговара за долговите на завештателот, освен ако поинаку не е определено со изјава на завештателот во тестаментот, случај кога легатарот може да одговара за сите или за некои долгови на завештателот, или за дел од долгот, но само во висина на легатот.

При исполнувањето на легатот, мора нужно да се води сметка за интересите на доверителите на завештателот кои имаат право да бараат одделување на оставината и кои, како такви, имаат право да сиги на мират долговите пред легатарите.

Првенство во однос на легатарот имаат и нужните наследници – бидејќи оставителот не може со оставање на легатот да го намали нужниот дел на нужните наследници, така што нужниот наследник е должен да го исполни легатот само во толкава мера колку што неговиот нужен наследен дел би останал неповреден.

Меѓу учесниците во постапката за расправање на оставината може да настане спор за правото на легат. Во таков случај, нотарот ќе ги упати учесниците да поведат парнична постапка, но нема да ја прекине оставинската постапка. Ако парничната постапка не заврши до моментот кога ќе бидат создадени услови да се донесе решение за наследување, ова прашање може да се издвои и за него може да се решава со дополнителна одлука.

Правосилното решение за легат произведува материјално-правно и процесно- правно дејство, а има и легитимациско дејство. Истото има декларативен карактер и ги обрзува учесниците во постапка за расправање на оставината. Заинтересираните лица, по донесувањето на правосилно решение за легат, можат своите права да ги остваруваат само во парнична постапка.

Легатарот има право да се откаже, односно да не го прифати легатот, и во таков случај легатот отпаѓа и предметот на легатот останува на лицето кое било должно да го изврши, освен ако од самиот тестамент не произлегува нешто друго.

Легатот може да биде оставен и во корист на доверител на оставителот, во кој случај легатот не се засметува како исполнување на неговото побарување, освен ако поинаку не е определено од страна на оставителот.

Со оглед на можноста легатот да биде врзан со одложен или со раскинувачки рок, потребно е да се укаже дека предметот на легатот му припаѓа на наследникот се до моментот на настапување на рокот на одложување, а доколку легатот биде определен со раскинувачки рок кој настапил, предметот на легатот останува во сопственост на наследникот или на друго лице кое е должно да го спроведе.

Правото што произлегува од легатот не е од апсолутна природа и, во однос на истото, Законот предвидува застареност.

Притоа, Законот предвидува три рокови на застареност: едниот е од субјективна природа (со времетраење од една година) и кој започнува да тече од денот кога легаторот разбрал за своето право и бил овластен да бара да се изврши легатот, а другите два рока се од објективна природа (со времетраење од 10 години) сметано по правосилноста на решението за наследување, односно 20 години, сметано од смртта на оставителот.

Станува збор за рокови од објективна природа кои, доколку истечат, не може да се бара извршување на легатот, независно од тоа кога легатарот разбрал за своето право.

Во рамките на објективните рокови е конституиран субјективниот рок од една година во кој легатарот може да бара извршување на ле-

гатот, а истиот е врзан со моментот кога легатарот разбрал за своето право и бил овластен да бара да се изврши (легат со одложен рок).

Кога ќе истече субјективниот рок, не може да се бара извршување на легатот, независно што објективните рокови сè уште не се истечени.

При кодификацијата на граѓанското право е оправдано да се дефинираат поимите прелегат, сублегат, но и да се изврши анализа дали предложената измена на правото на нужен дел како облигационо право, ќе влијае врз примената на легатот.

Студија на случај

Оставителот во својот тестамент определил неговата оставина, која се состои од недвижен имот и од парични средства на штедна книшка, да ја наследат неговата сопруга и двете деца, на еднакви делови. Притоа, оставителот во тестаментот определил неговата сопруга да исплати сума во износ од 1/3 од средствата на банкарската сметка во корист на неговиот внук од сестра кој, поради нарушена здравствена состојба има потреба од медицински третман во странство, при што определил средствата да бидат искористени за таа цел строго наменски, со обврска неговата сопруга да ги исплати во корист на здравствената установа во странство каде што ќе биде обезбеден соодветен медицински третман. Исто така, оставителот определил неговите наследници да трпат домување во дел од недвижниот имот кој им е оставен во наследство во корист на неговиот брат за период од 5 години, сметано од моментот од смртта на оставителот. Нотарот ги повикал сите законски наследници, како и легатарите, при што наследниците дале позитивни наследни изјави, а легатарите ги прифатиле легатите.

Какво решение треба да донесе нотарот?

По мое мислење, нотарот треба да го донесе следното:

РЕШЕНИЕ

СЕ ОГЛАСУВААТ брачниот другар и децата на оставителот за наследници на по 1/3 идеален дел од оставината што ја сочинува недвижен имоти парични средства на денарска штедна книшка што се води на име на оставителот во Комерцијална банка.

СЕ УТВРДУВА дека оставителот оставил легат со задолжување до брачниот другар како наследник да исплати сума во износ од 1/3 од средствата на банкарската сметка во корист на внукот од сестра на оставителот заради негово лекување во странство, со должност сред-

ствата да бидат исплатени во корист на здравствената установа во странство каде што ќе биде обезбеден соодветен медицински третман.

СЕ УТВРДУВА дека оставителот оставил легат со задолжување до наследниците да трпат домување во недвижниот имот кој им е оставен во наследство во корист на братот на оставителот во временски период од 5 години, сметано од моментот на смртта на оставителот.

НАСЛЕДУВАЊЕ ЗЕМЈОДЕЛСКО ЗЕМЈИШТЕ

Земјоделското земјиште има статус на добро од општ интерес за Републиката и, следствено на тоа, истото ужива посебна заштита, поради што законодавецот предвидел ограничување во однос на можностите за располагање со земјоделско земјиште.

Правниот статус на земјоделското земјиште е регулиран со Законот за земјоделското земјиште како *lex specialis*, но клучните одредби во однос на наследувањето земјоделско земјиште се содржани во Законот за сопственост и други стварни права.

Во овој Закон можат да се забележат суштински промени во изминатиот временски период, што ја одразува волјата на законодавецот при уредувањето на наследувањето недвижен имот, вклучувајќи го и земјоделското земјиште од страна на странски физички и правни лица.

Во тој контекст, во Законот за сопственост и други стварни права, донесен во 2001 година, во одредбата во чл. 243 беше предвидено странски физички лица да можат преку наследување да стекнат право на сопственост врз недвижен имот и предмети на територијата на Републиката под услови на реципроцитет, како и домашните државјани, доколку со меѓународен договор не е определено поинаку, а странски правни лица да можат под услови на реципроцитет да стекнуваат право на сопственост врз недвижен имот на територијата на Републиката по пат на наследување врз основа на тестамент.

Во овој временски период во однос на земјоделското земјиште беше предвидена можноста странски физички и правни лица да можат под услови за реципроцитет да стекнуваат право на долготрајна закупнина на земјоделско земјиште на територијата на Републиката, врз основа на согласност на министерот за правда, а по претходно прибавено мислење на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и на министерот за финансии.

Таквата законска одредба во чл. 246 на Законот за сопственост и други стварни права, фактички ја дерогираше можноста за стекнување право на сопственост, вклучувајќи и по пат на наследување

земјоделско земјиште од страна на странски физички и правни лица, бидејќи во однос на земјоделското земјиште единствено дозволуваше можност за право на долготрајна закупнина од страна на странски физички и правни лица.

Со измените во Законот за сопственост и други стварни права извршени во текот на 2008 година е направена промена на двете претходно наведени законски одредби на начин што:

- Со одредбата од чл. 243 е предвидено странски физички лица, државјани на државните кои не се членки на Европската унија (ЕУ) и на Организацијата за економска соработка и развој (ОЕЦД), да можат по пат на наследување да стекнуваат права на сопственост врз недвижен имот на територијата на Републиката под услови на реципроцитет како и домашните државјани, доколку со меѓународен договор не е определено поинаку, а странски физички лица – државјани на државите-членки на ЕУ и на ОЕЦД, да стекнуваат права на сопственост врз недвижен имот на територијата на Републиката под исти услови како и домашните државјани; странските правни лица можат под услови на реципроцитет да стекнуваат права на сопственост и друг недвижен имот на територијата на Републиката преку наследување врз основа на тестамент.

- Според одредбата од чл. 246 е предвидено странски физички и правни лица да не можат да стекнуваат право на сопственост на земјоделско земјиште на територијата на Републиката; странски физички и правни лица да можат под услови на реципроцитет да стекнуваат право на долготраен закуп на земјоделско земјиште на територијата на Републиката, врз основа на согласност од министерот за правда, а по претходно прибавено мислење на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и на министерот за финансии.

Тоа значи дека со односните измени на Законот во 2008 година, на дециден начин е уредена забраната за стекнување право на сопственост на земјоделско земјиште на територијата на Републиката од страна на странски физички и правни лица, без исклучок, со што е ограничено правното дејство на одредбата од чл. 243 на истиот закон, со кој се даваше широка можност за наследување недвижен имот од страна на странски физички и правни лица со фактичко изедначување на странските физички лица - државјани на државите-членки на ЕУ и на ОЕЦД со домашните државјани.

Станува збор за крајно рестриктивен режим на располагање, вклучително и располагање *mortis causa* во корист на странски физички и правни лица.

Истото претставувало предмет на оценка од страна на Уставниот суд на РСМ со решение У бр. 16/14 од 03.6. 2015 година, при што не била поведена уставно-судска постапка за оценување на уставноста на одредбата од чл. 246 став 1 на Законот за сопственост и други стварни права со содржината предвидена со измените од 2008 година, застанувајќи на ставот дека со оспорената одредба не се повредени уставните одредби.

Предметното решение не е донесено едногласно, бидејќи еден од уставните судии го има издвоено сопственото мислење, со заложба за неопходната потреба од полиберален третман на располагањето со земјоделско земјиште во корист на странски физички и правни лица, повикувајќи се на законската рамка на повеќе европски држави.

Со предлог-измените на Законот за сопственост и други стварни права се предлага и понатаму да опстои законското ограничување за неможност странски физички и правни лица да стекнуваат право на сопственост на земјоделско земјиште на територијата на Републиката, но таквото законско ограничување се релативизира со можноста со овој закон, или со меѓународен договор, да биде определено поинаку.

Покрај тоа, се предлага доуредување на состојбата кога странско лице не може да стекне право на сопственост на земјоделско земјиште по пат на наследување, на начин што предвидува по правосилноста на решението за наследување со кое таквото лице е прогласено за наследник на земјоделско земјиште, тоа земјиште да премине во сопственост на РСМ по сила на закон, а странското лице да има право на надомест, согласно со прописите за експропријација, на ист начин како недвижноста да е одземена во постапка за експропријација. Притоа, законодавецот предвидел должност на донесувачот на решението да достави примерок од истото до ДП на РСМ во рок од 7 дена по правосилноста на истото.

Имајќи ја предвид ваквата содржина на предлог-измените на Законот, се поставува прашањето дали нотарското решение со кое е расправена оставината треба да содржи огласување на странското лице за наследник и, воедно, задолжување земјиштето да премине во сопственост на РСМ како претпоставка за негово спроведување во катастарот на недвижности.

Можеби е оправдано нотарот при расправањето на оставината во неговото решение да констатира дека постои законска пречка за наследување на земјоделското земјиште од страна на странското лице, да определи земјиштето да премине во сопственост на РСМ по сила на закон и да утврди дека странското лице има право на надомест, согласно со прописите за експропријација.

Исто така, треба да се укаже дека со предлог-измените се предвидува за странско физичко лице при примената на овој Закон да не се смета:

- физичко лице на кое државјанството на РСМ му престанало со отпуст,
- физичко лице кое е брачен другар на државјанин на РСМ,
- физичко лице кое е потомок на иселеник до прво колено, а иселеникот е државјанин на РСМ, или во моментот на неговата смрт бил државјанин на РСМ.

Доколку биде усвоено предложеното законско решение, со истото значајно се проширува опсегот на лица што можат да наследуваат и земјоделско земјиште, а ќе има и значајна практична вредност, со оглед дека по основа на наследување ќе можат да претендираат на оставина поширок круг лица кои објективно имаат допирна врска со граѓани на РСМ кои се јавуваат како оставители на имот.

Мое мислење е дека постојната законска регулатива, која ја исклучува можноста за наследување земјоделско земјиште од страна на странски физички и правни лица, неминовно ќе биде подложна на измени, особено во процесот на водење на претпристапни преговори за членство на земјата во ЕУ, со лична заложба за проширување на можностите за законско наследување земјоделско земјиште од страна на странски физички и правни лица, преку услогласување на одредбата од чл. 246 на Законот за сопственост и други стварни права со одредбата од чл. 243 на истиот закон, но и со одредбата од чл. 5 на Законот за наследување.

Студија на случај

Пред Основниот суд е поведена постапка за расправање на оставината на покојниот А.А. и следствено на тоа списите на предметот се проследени до надлежниот нотар како повереник на судот. Нотарот закажал рочиште на кое ги повикал законските наследници на сега покојниот (двајцата синови на оставителот, од кои едниот е државјанин на РСМ, вториот е државјанин на БиХ). На рочиштето нотарот најпрво ја утврдил содржината на оставината, која се состоела од земјоделско земјиште. Двајцата законски наследници дале позитивни наследни изјави за наследување на оставината. Нотарот го огласил за наследник единствено синот на оставителот кој е државјанин на РСМ. Постапувајќи по приговор на вториот учесник, првостепениот суд го укинал решението на нотарот и го вратил предметот на повтор-

но постапување, со укажување на потребата да биде извршена проверка дали постои билатерален договор меѓу РСМ и БиХ за уредување на меѓусебните имотно-правни односи, со кои би била уредена можноста за наследување на земјоделско земјиште, со толкување на судот дека одредбата од чл. 246 став 1 од Законот за сопственост и други стварни права ја исклучува можноста за промет на земјоделско земјиште, но не содржи забрана за наследување земјоделско земјиште од страна на странско физичко лице.

Според мое мислење, имајќи ја предвид содржината на одлуката на Уставниот суд на РСМ У бр. 14/15 од 03.6.2015 година, одредбата од чл. 246 став 1 од Законот за сопственост и други стварни права, истата се однесува и на наследувањето земјоделско земјиште, бидејќи забраната е од општа природа, без никакво ограничување.

Таквата одредба како *lex specialis* ја исклучува примената на одредбата на чл. 243 на истиот закон, кој предвидува дека странски физички лица, државјани на државите кои не се членки на ЕУ и на ОЕЦД, можат по пат на наследување да стекнуваат права на сопственост врз недвижен имотнедвижни ствари на територијата на РСМ под услови на реципроцитет како и државјаните на РСМ ако со меѓународен договор поинаку не е определено, а странските физички лица, државјани на државите-членки на ЕУ и на ОЕЦД, можат по пат на наследување да стекнуваат права на сопственост врз недвижни ствари на територијата на РСМ под исти услови како и државјаните на РСМ, како и одредбата од чл. 5 на Законот за наследувањето, според која странските државјани ги имаат во РСМ, под услови на примена на начелото на реципроцитет, истите наследни права како и државјаните на РСМ.

Во тој контекст, нотарот постапил правилно кога за единствен законски наследник го огласил синот на оставителот кој е државјанин на РСМ.

Глава III

МАТЕРИЈАЛИ УТВРДЕНИ ОД СТРУЧЕН СОВЕТ И УСВОЕНИ ОД УПРАВЕН ОДБОР

Во согласност со член 2 од Законот за нотаријатот („Сл.весник на РМ“ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), нотарите се самостојни и независни носители на нотарската служба и лично се одговорни за законито вршење на службените должности. Меѓутоа, истовремено, нотарите се организирани во Нотарска комора, која согласно со член 117 од Законот за нотаријатот се грижи за законито работење на нотарите и за совесно и одговорно вршење на нотарската служба.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, врз основа на член 18 и член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 10. 5. 2018 година ги утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ на седницата одржана на ден 25. 7. 2019 година ги усвои следните

ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА од НОТАРСКИТЕ ДЕНОВИ одржани на

21 и 22 април 2018 година
во х. „Метропол“ и во х. „Белви“ - Охрид

1. Прашање: Поведена е оставинска постапка со смртовница каде се наведени наследници од втор наследен ред, односно браќа и сестри на оставителот. Во текот на постапката е утврдено дека оставителот има оставено тестамент, кој е прогласен во присуство на двајца преставници од наследниците. Од содржината на тестаментот се утврди дека оставителот за време на животот се мажела еднаш со покојниот сопруг, во кој брак немале родени деца, но имале две посвоени деца, од кои едното починало како мало, а за другото дете покојната во тестаментот навела дека не знае каде се наоѓа, тргнал по лош пат (дрога) и дека не сака тој да го наследи станот, туку го остава со тестаментот во наследство на нејзината сестра. Со тестаментот опфатила недвижен имот – стан, во кој живеела, и за истиот како тестаментален наследник ја навела нејзината сестра. Но, оставителот во сопственост има и друг недвижен имот кој не е опфатен со тестаментот и преставува оставинска маса, која е предмет на законско наследување.

Основниот суд поднесе барање до матичното одделение за доуредување на смртовницата, а по извршената исправка на смртовницата, во која како единствен законски наследник е наведен единствениот син на покојната, основниот суд го врати предметот кај нотарот за решавање. Поднесено е барање до МВР за да се утврди точната адреса на живеење на наследникот – синот на оставителот. Нотарот достави по-

кана на наведената адреса, но, на доставницата е наведено дека лицето се наоѓа во странство. Како да постапи нотарот?

Одговор: Од поставеното прашање произлегува дека во поглед на тестаменталното наследување за дел од недвижниот имот – станот, не е ништо спорно, а прашањето се однесува како да постапи нотарот во случај на познат наследник, но со непозната адреса на живеење во странство, а станува збор за имот на оставителот кој не е опфатен со тестаментот, односно има законско наледување.

Доколку се работи за потполно посвојување, а тоа нотарот ќе треба да го утврди во текот на постапката (ако е потполно посвојување во изводот на родените на детето како родители се запишуваат посвоителот (посвоителите), при што посвоеникот е законски наследник на посвоителот. Во ваков случај нотарот треба да постапи согласно со член 168 став 3 од ЗВП, со член 126 од Законот за наследување и со член 173 од Законот за семејството.

Со оглед на тоа што се работи за наследник кој се наоѓа во странство, а нема свое полномошник и доставувањето не можело да се изврши, нотарот согласно со член 126 став 1 од Законот за наследувањето, а во врска со член 173 од Законот за семејство, ќе побара за наследникот да се назначи привремен старател.

По назначувањето на времениот старател, односно по добивањето на решението од органот за старателство за назначување на старателот, нотарот преку оглас ќе го повика наследникот да се јави кај нотарот во рок од една година од денот на објавувањето на огласот. Огласот се објавува во „Службен весник на РМ“ и се става на огласната табла на судот (во конкретниот случај во Основниот суд - Тетово).

По истекот на рокот од една година од објавувањето во „Сл. весник на РМ“ ако заинтересираното лице (повиканиот наследник) не се јави кај нотарот и не ја даде потребната изјава, нотарот ќе ја расправа оставината за имотот што не е опфатен во тестаментот врз основа на изјавата на старателот и врз основа на податоците со кои располага. Секако, ваквиот наследник ќе биде огласен за законски наследник.

2. Прашање: Поведена е оставинска постапка за лице кое цел живот живеело во Мичиген,САД, каде и починало, а нема имот во РМ. Има право на користење недвижен имот во Пролом Бања во Р Србија. Како да постапи нотарот во конкретниот случај?

Одговор: Од прашањето не е јасно дали се работи за оставител кој е државјанин на Република Македонија.

Ако оставителот е државјанин на РМ, нотарот ќе треба да постапи согласно со член 126 став 4 од ЗВП, а во врска со член 84 од Законот за

меѓународно приватно право. Согласно овие одредби, судот (нотарот) во Република Македонија, исклучително е надлежен за расправање на оставината на државјанин на Република Македонија во однос на неговиот движен имот што се наоѓа во странство, а во однос на неговиот недвижен имот што се наоѓа во странство, ќе биде надлежен само ако според законите на државата во која се наоѓа имотот не е надлежен странски орган. Тоа значи дека нотарот може да постапува доколку од странскиот орган (судот во Р. Србија) добие доказ дека тие не се надлежни за постапување по оваа оставина, или, пак, тоа го утврди со увид во соодветниот закон на странската држава.

Доколу нотарот во Република Македонија биде надлежен за постапување по оваа оставина, тогаш треба да се има предвид и одредбата од член 129 став 2 и став 3 од ЗВП за месната надлежност на нотарот, бидејќи од прашањето произлегува дека оставителот немал ниту живеалиште ниту престојувалиште во Република Македонија.

3. Прашање: Како треба да постапи нотарот во оставинска постапка кога наследниците и по две покани не доаѓаат на рочиште. Одговорот би бил едноставен доколку не постоеше член 147 став 2 од ЗН за задолжително присуство на адвокат како ополномоштеник на учесниците. Па, според тоа, дали нотарот во ваков случај треба да повика адвокат, според кој критериум за избор и како ќе се наплати наградата за адвокатот?

Одговор: 1. Кога кој било од наследниците е уредно поканет, а не доаѓа на рочиште и нема адвокат како негов полномошник, тогаш нотарот, по сила на закон, ќе го огласи за наследник согласно член 167 став 4 и член 171 став 4 од Законот за вонпарнична постапка.

2. Во ситуација кога кој било од наследниците доаѓа на закажаното рочиште, но одбива да ангажира адвокат како негов полномошник, нотарот ќе го одложи рочиштето и нема да ја расправа оставината. Нотарот ќе констатира во записник дека рочиштето се одлага поради неприсуство на овластен полномошник - адвокат и ќе закаже ново рочиште со датум и час, со тоа што ќе го запознае и ќе му укаже на наследникот за обврската за ангажирање адвокат на наредното рочиште кој, како негово овластен полномошник, треба да присуствува на рочиштето. Доколку на новото рочиште не присуствува наследникот, ниту неговиот овластен полномошник, или повторно пристапи и одбива да ангажира полномошник - адвокат, тогаш нотарот, по сила на закон ќе го огласи за наследник согласно член 167 став 4 и член 171 став 4 од Законот за вонпарнична постапка.

4. Прашање: Во 2017 година кај нотар е примен доверен извршен предмет од суд. По кој закон да се врши доставата и какво решение да

донесе нотарот за трошоците за кои има право кога постапува како повереник на судот?

Одговор: Во согласност со член 13 став 2 од Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување („Сл. весник на РМ“ бр. 83/09), во доверените извршни предмети од судот, нотарот само врши достава на веќе донесеното решение. Меѓутоа, според став 3, кога приговорот изјавен против решението на дозвола за извршување е ненавремен, недозволен и нецелосен, нотарот го отфрла со решение, против кое е дозволена жалба во рок од осум дена до судот кој го отстапил предметот, а согласно со став 5 во постапките за кои нема приговор, по истекот на предвидениот рок нотарот става потврда за правосилност и извршност и решението му го доставува на доверителот со укажување дека започнува да тече рокот од член 7 од овој закон.

Кога нотарот постапува како повереник на судот доставувањето на писмено – неправосилните извршни решенија донесени од страна на надлежниот суд, процесните решенија донесени од нотарот и др. на странките, се врши во согласност со членовите од 125 до 143 од Законот за парничната постапка (пречистен текст објавен во „Сл. весник на РМ“ бр. 7/11). Во оваа смисла е и Заклучокот на Врховниот суд на РМ од 04.10.2013 и од 17.01.2014 година според кој, доставата на неправосилните предлози за извршување нотарите треба да ја вршат според одредбите на тогаш важечкиот Закон за парничната постапка.

За сите процесни решенија и други дејства што ги презема нотарот како повереник на судот, има право на награда и трошоците согласно со член 28 и 29 од Нотарската тарифа („Сл. весник на РМ“ бр. 226/16), меѓутоа, согласно со член 26 доверителот не може да бара од нотарот постапување по доверениот предмет сè додека не ја намира наградата и трошоците.

5.Прашање: Во платните налози кога тужител е правно лице кое име одобрение за употреба на факсимил (на пример Комунално претпријатие, во прилог се доставени веродостојни исправи - фактури на кои има факсимил од потписот на лицето кое е управител на денот на поднесување на предлогот (новиот управител), додека долгот настанал во време кога управител било друго лице (претходниот управител), а фактурата која била издадена на должникот била потпишана со факсимил од претходниот управител бидејќи долгот настанал во негово време. Така се случува една иста фактура да е издадена на должникот со факсимил од претходниот управител, а во платниот налог е приложена истата фактура, само сега со факсимил од новиот управител. Дали овие фактури се сметаат како изворници - со оглед на тоа дека

ги печати доверителот, иако на нив стои факсимил од управителот кој, всушност, не бил управител во времето на издавање на фактурата кон должникот?

Одговор: Доколку во конкретниот случај станува збор за фактура со ист број, со ист износ на долг и други исти податоци, без оглед на тоа што истата е потпишана од новиот управител како овластено лице, нотарот ќе ги прифати фактурите како веродостојни и ќе издаде нотарски платен налог.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
нотар Данче Шеримова с.р.

Во согласност со член 2 од Законот за нотаријатот („Сл.весник на РМ“ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), нотарите се самостојни и независни носители на нотарската служба и лично се одговорни за законито вршење на службените должности. Меѓутоа, истовремено нотарите се организирани во Нотарска комора, која согласно со член 117 од Законот за нотаријатот, се грижи за законито работење на нотарите и за совесно и одговорно вршење на нотарската служба.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, врз основа на член 18 и член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 29.5.2019 година ги утврди и Управниот одбор на Нотарска комора на РМ, на седницата одржана на ден 25.7.2019 година ги усвои следните

ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА од НОТАРСКИТЕ ДЕНОВИ одржани на

11 и 12 мај 2019
во х. „Изгрев“ - Струга

1. Прашање: Поради различната практика од страна на адвокатите како полномошници на доверителите и од страна на судовите, а во поглед на барањето за одобрување на еднократен надомест за доцнење при исполнување парична обврска согласно Законот за финансиска дисциплина, се бара одговор дали износот што се бара (3000,00 денари по фактура) треба да биде пресметан во вредност на предметот, со цел плаќање судска такса на вредноста на предметот зголемена за бараниот износ (3000,00 денари по фактура), а во самиот предлог да бидат прецизирани износите кои се должат врз основа на веродостојни исправи со камата и износ кој се бара согласно Законот за финансиска дисциплина како еднократен надомест?

Одговор: Износот од 3.000,00 денари по фактура кој доверителите го побаруваат по член 8 од Законот за финансиска дисциплина не треба да биде пресметан во вредноста на предметот на спорот како основа за плаќање на судската такса, затоа што согласно член 28 став 1 од ЗПП, кога за утврдување на составот на судот, правото на изјавување на ревизија и во други случаи предвидени со овој закон е меродавна вредноста на предметот на спорот, а како вредност на предметот на спорот се зема предвид само вредноста на главното барање. Според став 2 од ЗПП, каматите, парничните трошоци, договорената казна и другите споредни барања не се земаат предвид ако не го сочинуваат

главното барање. Надоместокот за доцнење во исполнувањето на паричната обврска претставува еднократен паричен надоместок, којшто должникот го плаќа на доверителот во случај кога паричната обврска не е исполнета во роковите утврдени со Законот за финансиска дисциплина и има третман на споредно барање.

Според член 23 став 2 од Нотарската тарифа, при определувањето на вредноста на предлогот за издавање решение за нотарски платен налог, трошоците на постапката и споредните побарувања се земаат предвид само ако се предмет на главното побарување наведено во барањето.

2. Прашање: Во член 71 став 6 од Законот за нотаријатот е уредено дека ако предлогот за издавање решение за нотарски платен налог врз основа на веродостојна исправа е уреден, допуштен и основан, нотарот веднаш, а најдоцна во рок од три дена од приемот на предлогот, ќе донесе решение со кое го издава предложениот нотарски платен налог, а во став 7 од истиот член е уредено дека решението за издавање нотарски платен налог веднаш се доставува до доверителот или до неговиот полномошник и до должникот. Прашањето е кој е рокот во кој нотарот треба да го достави решението до доверителот и до должникот, односно, дали тој рок е три дена од приемот на предлогот за издавање решение за нотарски платен налог?

Одговор: Согласно член 71 став 7 од ЗН, решението за издавање на НПН веднаш се доставува до доверителот или до неговиот полномошник и до должникот. Самата формулација на законската одредба го дава одговорот на прашањето – кој е рокот во кој нотарот треба да го достави решението до доверителот и до должникот. Нотарот кој го донел решението за НПН нема причина истото да го чува и треба веднаш да го испрати, да го експедира до странките, да го предаде за достава. Рокот од три дена од прием на предлогот (уреден, допуштен и основан) е рок во кој нотарот е должен да донесе решение со кое го издава предложениот нотарски платен налог и истото понатаму веднаш да го достави до доверителот и до должникот.

3. Прашање: Како треба да постапи нотарот во случај кога ќе прими предлог за издавање решение за нотарски платен налог, а не е платена нотарската награда, односно, дали е дозволено нотарот да го процесуира предметот пред да му се плати нотарската награда со издавање фактура на доверителот, имајќи ја предвид измената на член 26 од Нотарската тарифа, според која во постапката за издавање решение за нотарски платен налог доверителот не може да бара од нотарот постапување по неговиот предлог сè додека не ја намира нотарската награда и трошоците, а предлогот се смета за неуреден. Како и дали нота-

рот, врз основа на овој член од Нотарската тарифа, може да го отфрли предлогот на доверителот со процесно решение ако не му биде платена нотарската награда и трошоците?

Одговор: Во случаите кога нотарот ќе прими предлог за издавање решение за нотарски платен налог за кој не е платена нотарската награда, не се исполнети условите нотарот ниту да го процесуира предметот – да донесе решение за издавање нотарски платен налог, ниту предлогот да го отфрли.

4. Прашање: Да се образложи точно и прецизно член 75 став 2 од Законот за нотаријатот. Дали истиот е спротивен на член 68 став 3 и член 77 од Законот за нотаријатот? Ако не е, тогаш дали треба да се прецизира истиот член да гласи: „Нотарот не наплаќа судска такса за издавање нотарски платен налог за услуги кои произлегуваат од комунални дејности (услуги), телефонија, мобилни и кабелски оператори и одржување заеднички простории, со исклучок на случаите предвидени со член 68 став 3 од Законот за нотаријатот“, како и дали за предлозите за донесување нотарски платен налог за наводнување и одводнување на земјоделско земјиште ќе се применува член 68 став 3 од Законот за нотаријатот или не. Ако е не, тогаш дали за тие предлози за донесување нотарски платен налог не се наплаќа воопшто судска такса, без разлика на висината на паричното побарување, или, пак, и за нив се однесува ограничувањето до 6.000,00 денари да не се наплаќа судска такса.

Одговор: По однос на ова прашање, на барање на Нотарската комора е доставено Мислење од Министерството за правда со бр. 09-511/2/2 и 21-70/3 од 24.1. 2019 г. и 25.1.2019 г., кое е доставено до сите нотари. Во наведеното Мислење е даден одговор дека членот 75 од Законот за нотаријатот се однесува на наградата и на трошоците во постапката за издавање решение за нотарски платен налог и притоа во ставот 2 сосема јасно и недвосмислено се определува дека во никаков случај за издавање нотарски платен налог за услуги кои произлегуваат од комунални дејности, телефонија, мобилни и кабелски оператори, одржување заеднички простории, наводнување и одводнување, не се наплаќаат судски такси, без оглед на вредноста на побарувањето и статусот на должникот, односно државата се откажува од судските такси за овој вид побарувања.

5. Прашање: До нотарот е поднесен предлог за нотарски платен налог во кој како доверител се јавува градежна фирма (која со должниците има договор таа да управува со заедничките простории во зградата и да наплаќа месечен износ за тековно одржување на заедничките

простории), а должниците се физички лица, сопственици на станови. Од веродостојните исправи, кои се приложени кон нотарскиот платен налог, се гледа дека доверителот на должниците им фактурирал за тековно (редовно) одржување на заедничките простории. Дали ова побарување да се смета за комунална услуга, имајќи предвид дека доверителот не е заедница на сопственици на станови?

Одговор: Доколку доверител е градежна фирма која со должниците има договор за управување со заедничките простории во зградата и да наплаќа месечен износ за тековно одржување на заедничките простории, должниците се физички лица - сопственици на станови, а видливо од веродостојните исправи е дека се фактурира надомест за тековно (редовно) одржување на заеднички простории, ова побарување се смета за побарување што произлегува од комунални услуги согласно член 68 став 3 алинеја 1 од Законот за нотаријатот и, доколку паричното побарување е во вкупен износ до 6.000,00 денари, предлогот се поднесува непосредно до нотарот, без обврска за плаќање судска такса. Такса нема обврска да плати ниту должникот за приговорот. За примена на член 68 став 3 од Законот за нотаријатот, не е од значење дејноста на доверителот, туку видот и висината на побарувањето.

6. Прашање: Банка како превземач на долг од градежна фирма, а врз основа на писмен договор чии потписи не се заверени од нотар и врз основа на времени ситуации кои се издадени од градежна фирма кон должникот за побарување кое го имала градежната фирма кон должникот за извршена градежна работа. Дали нотарот треба да издаде нотарски платен налог имајќи во предвид дека сегашниот доверител е банка која тоа својство го превзела од градежната фирма врз основа на договор за отстапување на побарување и градежните ситуации кои се издадени од градежната фирма кон должникот?

Одговор: Банката како преземател на долг од градежна фирма врз основа на писмен договор, чиишто потписи не се заверени на нотар и врз основа на времени ситуации издадени од градежната фирма кон должникот за извршени градежни работи, за остварување на своето побарување треба да поднесе тужба пред надлежен суд, а нотарот, ако прими ваков предлог, треба да постапи согласно член 71 став 4 од ЗН и да го препрати предметот до надлежниот суд за натамошно постапување и одлучување, како да е поднесена тужба. Ова е од причина што предлогот не е допуштен бидејќи веродостојните исправи – градежните ситуации не ги издала банката, која се јавува како доверител во платниот налог, туку својството доверител банката го добила врз основа на договорот со доверителот - градежната

фирма. Овој договор не е веродостојна исправа и ниту еден договор меѓу доверителот и банката/трето лице не може да биде веродостојна исправа затоа што, пред сè, тој договор не е потпишан од должникот. Доколку на договорот е потпишан и должникот и доколку неговиот потпис го заверил нотар, само во тој случај нотарот ќе може да донесе решение за издавање нотарски платен налог.

7. Прашање: Со измените на Нотарската тарифа од 8. 2. 2019 година се избриша став 4 од членот 27 за нотарска награда за печати за правосилност и извршност во износ од 220,00 денари. За кои предмети се однесува оваа измена? Дали за НПН предметите примени од 9. 2. 2019 година, или ретроактивно за сите претходни предмети. Или, пак, треба да се зема предвид датумот на правосилност, без оглед што предметот е можеби од 2015 година или од 2017 година?

Одговор: Нотарската тарифа за изменување на Нотарската тарифа („Сл. весник на РМ“ бр. 33/2019) со која е изменета одредбата од член 27 став 4, односно е укината нотарската награда во износ од 220,00 денари за ставање потврда за правосилност и извршност на решението за нотарски платен налог, стапи на сила на 9 февруари 2019 година.

Бидејќи во оваа измена на Нотарската тарифа нема преодни и завршни одредби, посочената одредба за нотарска награда за ставена потврда за правосилност и извршност на решение за нотарски платен налог ќе се применува на начин што на сите решенија за нотарски платен налог кои по сила на закон станале правосилни и извршни заклучно со 8.2.2019 година, нотарот има право на нотарска награда за ставање потврда за правосилност и извршност, без оглед на времето кога доверителот ќе го побара тоа од страна на нотарот.

Додека, пак, за сите решенија за нотарски платен налог кои по сила на закон станале правосилни и извршни на 9. 2. 2019 година или друг подоцнежен датум, без оглед на тоа што постапката е започната пред измените на Нотарската тарифа, на нотарот не му следува нотарска награда за ставање на потврди за правосилност и извршност.

8. Прашање: Со измените на Законот за нотаријатот, доставата на платните налози пак се спроведува согласно одредбите за достава од ЗПП. Во вакви случаи, каде што нотарот има повратница дека лицето двапати не подигнало препорачана пратка, дали може да се стават клаузули на правосилност и извршност, или пред издавање на правосилно и извршно решение задолжително треба да добие потврда од МВР за живеалиште на лицето дека навистина се води на адресата на која двапати доставата била неуспешна, односно двапати не подигнал писмено по оставено известување за препорачана пратка?

Одговор: Ако нотарот ставил потврди на правосилност и извршност, а по поднесен предлог за укинување на потврдите должникот достави лична карта од која јасно се гледа дека во времето кога се вршела доставата истата била вршена на адресата запишана во личната карта на должникот, нотарот ќе го одбие предлогот за укинување на потврдите за правосилност и извршност. Нотарот од Министерството за внатрешни работи (МВР) бара податок за адресата запишана во личната карта и доколку по првата неуспешна достава повратницата се врати со напомена „иселен“, „отпатувал“, „непознат“, „адресата не е доволна“.

9. Прашање: Кои неопходни податоци за должникот се потребни во изводот од заверена деловна книга?

Одговор: Изводот од деловна книга, како веродостојна исправа во смисла на Законот за нотаријатот, треба да содржи податоци за доверителот, за должникот, за видот и обемот на побарувањето, како и за времето на исполнување на обврската и нејзината доспеаност.

Во однос на потребните податоци за должникот, се применува одредбата од член 418 од ЗПП и член 53 од Законот за данокот на додана вредност, кој ги уредува елементите на фактура.

10. Прашање: Ако во веродостојната исправа должник е правно лице, а со договор за гаранција, кој не е заверен кај нотар, има и гарант (кој е најчесто основачот), може ли нотарот да донесе решение за нотарски платен налог кон двајцата должници?

Одговор: Договорот за гаранција на кој потписот на гарантот-платец не го заверил нотар, не е веродостојна исправа и во случај кога доверителот со предлогот бара плаќање од двајцата солидарни должници (едниот по фактури, а другиот по договорот за гаранција), нотарот треба да постапи согласно член 71 став 4 од Законот за нотаријатот, затоа што нотарот нема законска основа да постапи само делумно и да донесе решение за издавање нотарски платен налог само спрема должникот за кој има веродостојна исправа – фактура, а само за должникот по договорот за гаранција да го препрати предметот до надлежниот суд за натамошно постапување и одлучување, како да е поднесена тужба.

11. Прашање: Се работи за банка која по извод од деловни книги има направено пресек на одреден датум, а во предлогот бара камата од моментот на составување на предлогот, а не од моментот на приемот кај нотарот. Дали е правилно ова да се прифати?

Одговор: Каматата на побарувањето на банката со состојба на датум на пресек (како збир од неплатена главнина и пресметана камата до

датумот на пресек) се определува така што на главниот долг - неплатената главнина, тече камата од датумот на пресек до исплатата, а на износот на пресметаната камата не тече камата и таа се досудува без камата.

12. Прашање: Ако има приговор кој судот го отфрлил, бидејќи е без печат од адвокат, тогаш нотарот треба да стави клаузули на правосилност и извршност, но од кој рок ќе ги смета? Дали од правосилноста на последното решение на Апелациониот суд со кое се потврдува пресудата на првостепениот суд, или од некој друг датум?

Одговор: Ако судот го отфрлил приговорот од која било причина, датумот на кој решението на судот станало правосилно е и датум на правосилност на решението за издавање нотарски платен налог.

13. Прашање: По неуспешна достава и вратена доставница со назнака дека должникот е починат, нотарот се обратил до Министерство за правда – Управа за водење матични книги (УВМК) за потврда за починато лице. Од УВМК на барањето даден е одговор дека лицето не можат воопшто да го најдат во нивната електронска евиденција (ни живо ни умрено). Како да постапи нотарот за завршување на предметот по вакво известување, бидејќи нема официјална потврда за смрт за да донесе процесно решение за укинување или прекин?

Одговор: Во случај доколку доставницата е вратена со назнака дека должникот е починат, а нотарот се обратил до Министерството за правда т.е. до Управата за водење матична евиденција и добил одговор дека лицето не може да се пронајде во нивната електронска евиденција (ниту како живо, ниту како починато), можно е во тој случај доверителот погрешно да ги навел податоците за должникот. Упатно е нотарот да се обрати до доверителот и од него да побара да изврши проверки и евентуално да достави дополнителни податоци за идентификација на должникот, или да се обрати до МВР и да побара податоци за должникот од евиденцијата на МВР. Означувањето на доставницата од страна на доставувачот дека должникот е починат, не претставува основа по која нотарот може да ја прекине постапката согласно член 200 точка 1 од ЗПП, без потврда од надлежна институција.

14. Прашање: Како да постапи нотарот по добиено известување од МВР (на наше доставено барање за живеалиште) дека должникот има поништено живеалиште? Како нотарот да ја продолжи или да ја заврши постапката по УПДР-решение во ваков случај?

Одговор: По добиено известување од МВР дека должникот има поништено живеалиште, а доколку станува збор за предмет за кој дос-

тавата се врши согласно ЗПП (УПДР-предмет или НПН-предмет после стапувањето на сила на ЗИД ЗН), исполнети се условите од член 76 став 2 точка 4 од ЗПП, судот ќе му назначи на тужениот привремен застапник, затоа што живеалиштето или престојувалиштето на тужениот е непознато, а тужениот нема полномошник. Доколку доставата се врши за НПН-предмет, за кој доставата се врши согласно Законот за нотаријатот („Сл.весник на РМ“ бр.72/16 и 142/16), нотарот ја врши доставата со јавна објава, затоа што се смета дека живеалиштето или престојувалиштето на учесникот е непознато за нотарот чиешто писмено се доставува и дека нотарот не можел да изврши уредна достава до учесникот согласно член 79 од Законот за нотаријатот.

15. Прашање: По предлог за издавање решение за нотарски платен налог, нотарот донел решение и извршил лична достава до доверителот и до должникот. По извршената достава, нотарот утврдил дека е направена грешка во одмерувањето на трошоците на постапката, односно одмерен е помал износ од оној што следува. Нотарот по службена должност ја утврдил грешката и донел решение за исправка на претходното решение во делот на трошоците и извршена е лична достава и на ова решение. Не е вложен приговор против ниедно од решенијата. Бидејќи се различни датумите на прием на двете решенија, а исправката е направена само во делот на трошоците, дали да се стави печат на делумна правосилност и извршност на првото решение за делот на главното побарување, а на второто, пак, делумна правосилност и извршност за делот за трошоците, со тоа што на првото решение датумот за делумна правосилност и извршност се одредува по датумите од првата достава, а на второто, делумната правосилност и извршност се одредува по втората достава, или пак и на двете решенија да се стави ист датум по втората достава?

Одговор: Решението за издавање нотарски платен налог е правосилно по истекот на рокот за приговор. Решението за поправање на ова решение е правосилно по истекот на рокот за жалба. На секое од решенијата се става потврда за правосилност на денот кога секое од овие решенија станало правосилно. Нема место за делумна правосилност. Со решението за поправање се врши поправање само на сторените технички грешки во имињата и во броевите, како и други видливи грешки во пишувањето и во сметањето. Поправањето не се врши на начин што во решението за поправање се внесува целосната „исправена“ содржина на текстот во кој е содржана грешката.

16. Прашање: Како практички треба да постапи нотарот во случај кога при расправање оставинска постапка некој од наследниците,

согласно член 128 од Законот за наследување, дава негативна наследна изјава, односно се откажува од наследство само во свое име?

Одговор: Поставеното прашање е јасно уредено во наведениот член 128 од Законот за наследување кој гласи:

„Наследникот може да се откаже од наследство со изјава на судот до завршувањето на расправата на оставината.

Ова откажување важи и за потомците на оној што се откажал, ако не изјавил изрично дека се откажува само од свое име.

Ако потомците се малолетни, за ова откажување е потребно одобрение од органот за старателство.

Наследникот кој се откажал само во свое име се смета како да не бил никогаш наследник.”

17. Прашање: Во врска со измената на Законот за нотаријатот во однос на платните налози, член 68 став 3 и изменувањето во Нотарската тарифа член 27 став 3 кој гласи: „За дејствата за издавање нотарски платен налог по член 68 став 3 од Закон за нотаријатот, на нотарот му припаѓа награда во износ од 10% од вредноста на вкупното побарување, но не повеќе од 500,00 денари. Се бара одговор дали ова се однесува на предлози за издавање на решение за нотарски платен налог на побарување коешто произлегува од комунални услуги, каде како должници се јавуваат и физички и правни лица, бидејќи одредбата од став 3 на членот 68 од Законот за нотаријатот не прави разлика дали должникот е физичко или е правно лице?

Одговор: Според даденото Мислење од Министерството за правда со бр. 09-511/2/2 и 21-70/3 од 24.1. 2019 г. и 25.1.2019 г., одредбата од ставот 3 на членот 68 од Законот за нотаријатот, која се однесува на побарувања кои произлегуваат од комунални услуги, не прави разлика дали должникот е физичко или правно лице.

Со Нотарската тарифа за изменување на Нотарската тарифа („Сл. весник на РМ“ бр. 33/2019) се измени и одредбата од член 27 став 3, според која е уредено дека за дејствијата за издавање нотарски платен налог по член 68 став 3 од Законот за нотаријатот, на нотарот му припаѓа награда во износ од 10% од вредноста на вкупното побарување. Од оваа одредба произлегува дека, идентично со одредбата од член 68 став 3 од Законот за нотаријатот, и овде не се прави разлика во статусот на должникот (дали е физичко или правно лице). Исто така, јасно е уредено дека нотарската награда во износ од 10% од вредноста на вкупното побарување упатува само на исклучоците наведени во член 68 став 3 од Законот за нотаријатот. Доколку вредноста на вкупното побару-

вање го надминува износот, односно исклучоците од членот 68 став 3, тогаш нотарската награда се наплаќа во согласност со член 27 став 2 од Нотарската тарифа.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
нотар Данче Шеримова с.р.

Во согласност со член 2 од Законот за нотаријатот („Сл.весник на РМ“ бр. 72/16, 142/16 и 233/18) нотарите се самостојни и независни носители на нотарската служба и лично се одговорни за законито вршење на службените должности. Меѓутоа, истовремено нотарите се организирани во Нотарска комора, која согласно член 117 од Законот за нотаријатот се грижи за законито работење на нотарите и за совесно и одговорно вршење на нотарската служба.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, врз основа на член 18 и член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 29.5.2019 година ги утврди и Управниот одбор на Нотарска комора на РМ, на седницата одржана на ден 25.7.2019 година ги усвои следните

ОДГОВОРИ НА ПРАШАЊА од НОТАРСКИТЕ ДЕНОВИ одржани на

во врска со примената на одредби од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам („Сл. весник на РМ“ бр. 120/2018)

Сите прашања поставени во врска со примената на Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам се разгледани заеднички со претставници на Управата за финансиско разузнавање и се дадени следните одговори:

1. Прашање: Член 12 став 1 точка в. Да се објасни што значи повремена трансакција: дали е тоа кај плаќања на рати и закуп, дали цената на закупнината треба да се пресметува на годишно ниво или за целиот период на времетраење на закупот (на пример закупнина од 900 евра за 1 година или за време од 10 години)?

Одговор: Според член 2 точка 11 „Повремена трансакција“ е трансакција која не се извршува во рамките на воспоставен деловен однос, а според точка 10 „Деловен однос“ е деловен, професионален или комерцијален однос, кој е поврзан со професионалните и со деловните активности на субјектот од членот 5 од овој Закон и за кој се очекува во моментот на неговото воспоставување да има елемент на времетраење.

Што значи дека и плаќањата на рати, закупите и други такви плаќања не можат да се сведат под повремена трансакција.

Доколку станува збор за трансакција која го надминува износот од

15.000 евра, без оглед на тоа дали износот се плаќа на рати или износот ќе се плати многу подоцна по склучување на договорот, согласно член 53 став 1 од Законот, нотарот е должен да поднесе извештај до Управата. Кога станува збор за договорите за закуп, истите согласно членот 53 став 1 и прегледот на договори кои треба да се доставуваат до Управата, составен од нивна страна, не треба да се пријавуваат и да се доставуваат до Управата.

2. Прашање: Член 14 став 1 точка г и д. Како да се постапи во случај кога странките најчесто не ги откриваат деловните тајни заради заштита на интересите од конкуренција и на нотарите им даваат погрешни информации и со тоа ги ставаат во заблуда?

Одговор: Во случајов не може да стане збор за деловна тајна, бидејќи сите податоци што се потребни за да се преземе некоја правна работа пред нотар се наведени во тековните состојби или во друга документација од која може да се заклучи за каков клиент се работи.

Во секој случај, она што треба да биде преземено од страна на нотарот е да ги провери сите индикатори за препознавање сомнителни трансакции кои се наведени во Листата на индикатори донесена од Управата за финансиско разузнавање и, доколку се утврди дека постои каков било индикатор, потребно е нотарот да поднесе извештај за сомнителна трансакција до Управата, согласно член 54 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам.

3. Прашање: Дали кога странката настапува преку полномошник за физичко лице треба да се направи заверен препис или копија од личната карта или од пасошот на овластувачот. Исто и во однос на правните лица, доколку основачот не е истовремено и управител?

Одговор: Во член 51 став 1 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам е уредено дека субјектите се должни копиите од документите со кои го утврдуваат и верификуваат идентитетот на клиентот, ополномоштувачот и вистинскиот сопственик, за спроведените процедури за анализа на клиентот или за вистинскиот сопственик, како и за реализираните трансакции или трансакциите во обид, клиентското досие и деловната кореспонденција, да ги чуваат десет години (во електронска или во печатена форма) по извршената трансакција, сметано од последната трансакција.

Од ова произлегува дека документите за идентификација (лична карта или пасош) се бара да бидат изработени во вид на фотокопија или пак во електронска форма. Ниедна одредба од Законот не пропишува дека документите за идентификација треба да бидат во заверен препис. Од страна на Управата, а заради поголема безбедност, е посо-

чено и се препорачува во заверен препис да бидат само пасошите на странски клиенти, иако ваквата обврска не е предвидена во Законот.

Исто така, кога станува збор за чување на фотокопии од лични карти или од пасоши, од Управата е одговорено дека истите не е задолжително да се чуваат во самиот предмет, туку може да се чуваат во електронска или во печатена форма надвор од предметот.

4. Прашање: Во кои случаи може да се употреби писмена изјава од член 18 став 6 и дали со самото тоа, по автоматизам, се смета дека се работи за сомнителна трансакција и истата треба да се пријави како таква?

Одговор: Писмената изјава од законскиот застапник или од него овластено лице заверена на нотар, во која се наведува вистинскиот сопственик, а која е предвидена со член 18 став 6 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам е еден од начините, односно трет можен чекор за утврдување на идентитетот на вистинскиот сопственик. Оваа изјава се дава само доколку идентитетот на вистинскиот сопственик претходно не можел да се утврди од доставената документација (на пример од тековната состојба), која е прв начин на утврдување на идентитет, или од податоците во Регистарот на вистински сопственици, кој сè уште не е воспоставен.

Според дадениот одговор од Управата, изјавата за вистински сопственик се употребува кога станува збор за акционерски друштва каде вистинскиот сопственик има помалку од 25% од уделот.

Со самото давање на изјавата не се третира дека трансакцијата е сомнителна, бидејќи тоа е еден од начините и последен чекор за утврдување на идентитетот на вистинскиот сопственик.

Во член 24 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам се утврдени исклучоците кога не се утврдува вистински сопственик, а тоа е доколку клиентот е правно лице чишто хартии од вредност котираат на домашна или на странска берза на хартии од вредност од држави кои ги исполнуваат меѓународните стандарди за спречување перење пари и финансирање на тероризам, или податоците за вистинските сопственици се транспарентни и се јавно достапни.

Кога станува збор за ваква ситуација, а по претходна проверка од интернет-страницата на Македонската берза (од каде се утврдува дека клиентот котира на берзата), согласно Упатството за утврдување вистински сопственик донесено од Управата, потребно е нотарот да изработи писмена анализа којашто ќе ја чува во предметот.

5. Прашање: Дали треба да се пријавуваат и сомнителни трансакции од 1000 и повеќе евра, но помалку од 15.000 евра?

Одговор: Во член 54 став 1 од Законот е уредено во кои случаи субјектите се должни собраните податоци, информации и документи да ги достават до Управата кога се сомневаат или имаат основа за сомневање, и тоа во следните случаи:

- било или е извршено перење пари и/или финансирање на тероризам или е направен обид или се прави обид за перење пари и/или за финансирање на тероризам, без оглед на износот на трансакцијата;

- имотот е принос од казниво дело; и

- имотот е поврзан со финансирање на терористички акт, терористичка организација или со терорист, или со лице што финансира тероризам.

Што значи, без оглед на износот на трансакцијата, доколку истата е сомнителна, задолжително се пријавува во Управата.

6. Прашање: Дали по член 19 за вистинскиот сопственик - физичко лице содружник во правно лице, е доволно да достави на електронска пошта пасош, или треба да се бара заверен препис??

Одговор: Прашањето е одговорено во точка 3, каде е наведено дека документите за идентификација (лична карта или пасош) се бара да бидат во вид на фотокопија, или, пак, во електронска форма.

7. Прашање: Како да се утврди кој клиент е носител на јавна функција, со оглед на тоа дека нотарите не ги познаваат сите лица? Дали е доволно на секоја странка да ѝ се земе изјава дека не е носител на јавна функција и со тоа да се смета дека е постапено во врска со таа обврска?

Одговор: Носители на јавна функција се лица именувани од Собранието или од Владата. Дефиницијата за носител на јавна функција е дадена во член 2 точка 22 од Законот, која гласи:

„Носители на јавни функции” се физички лица на кои им е доверена или им била доверена јавна функција во Република Македонија или во друга држава како:

а) претседатели на држави и влади, министри и заменици или помошници- министри,

б) избрани претставници во законодавната власт,

в) судии на врховни или на уставни судови или други носители на високи правосудни функции против чија одлука, освен во исклучителни случаи, не може да се користат правни лекови,

г) членови на органи на управување на супервизорски и регулаторни тела и агенции, државна ревизорска институција и членови на одбор на централна банка,

д) амбасадори,

ѓ) офицери од висок ранг во вооружените сили (чинови повисоки од полковник),

е) избрани и именувани лица согласно со закон и членовите на органите на управување и надзор на правни лица основани од државата,

ж) лица со функции во политички партии (членови на извршните органи на политичките партии),

з) лица на кои им е доверена или им била доверена истакната функција во меѓународна организација како директори, заменици-директори, членови на управни и на надзорни одбори или други еквивалентни функции и

с) градоначалници и претседатели на Совети на Општини.

За носители на јавна функција од точка а) до точка с) се сметаат лица најмалку две години по престанокот на извршување на јавната функција, а врз основа на претходно спроведена процена на ризик од страна на субјектите.

Списокот на јавни функции кои согласно Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам се сметаат за носители на јавни функции во Република Македонија е даден во Упатството за имплементација на мерките за спречување перење пари кон носители на јавни функции донесено од Управата.

Според член 36 став 4 од Законот, Комисијата за спречување корупција треба да изработи и да води ажурирана листа на овие лица - државјани на Република Македонија. Увид листата може да се изврши на интернет-страницата на Државната комисија за спречување корупција register.dksk.org.mk.

Доколку нотарот не може да утврди дали одредено лице е носител на јавна функција преку увид во листата на Комисијата за спречување корупција, или преку увид во списокот на Управата, до изнаоѓање на посоодветно решение се предлага нотарите од Управата овие податоци да ги обезбедуваат преку Изјава за носител на јавна функција, што, пак, е предвидено во член 36 став 1 точка а. од Законот.

8. Прашање: Член 36 став 1 точка б. Какво е тоа одобрение од високо раководство?

Одговор: Во член 2 точка 28 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам е дадена дефиниција на „Високо раководство на субјектот“, односно тоа е лице кое со законот и со интерните акти е овластено да управува и е одговорно за работењето на субјектот и кое има соодветни овластувања и функција да носи одлуки кои

можат да влијаат на изложеноста на субјектот на ризик од перење пари и финансирање на тероризам.

Според дадениот одговор од Управата, „високото раководство“ се применува за клиентисо сложена структура, каде за преземање на одредено дејство е потребно одобрение од Управен одбор, од Надзорен одбор и сл.

9. Прашање: Според членовите 39 и 40, кога доаѓаат странките со документите и кога изгледаат сомнително, нотарите им бараат да ги оставаат документите за да ги разгледаат, но тие речиси никогаш не ги оставаат документите, туку си ги земаат и веднаш си одат. Како нотарите ќе ја известат Управата кога не би можеле по приближно сеќавање ни да ги наведат странките, а не пак правното дело?

Одговор: Според одговорот даден од Управата, нотарот е должен да ја извести Управата само во случај ако успее да задржи каков било документ за конкретниот клиент (на пр. документ за идентификација, договор и сл.).

10. Прашање: Член 52 став 2. Дали тоа значи да се достават во писмена (хартиена) форма по пошта?

Одговор: Членот 52 се однесува на готовински трансакции, па според дадениот одговор од Управата, одредбите од овој член не важат и не се однесуваат на нотарите. Обврската на нотарите за доставување редовни извештаи е утврдена во член 53 став 1 од Законот.

11. Прашање: Како да се утврди вистински сопственик на АД во РМ и во странство кога тоа го нема во тековните состојби?

Одговор: Идентитетот на вистинскиот сопственик на АД се утврдува преку увид во акционерската книга или преку копија од Регистарот на акции. Откако ќе се утврди процентот на уделот што акционерите го имаат во друштвото, вистинскиот сопственик ќе се утврди согласно Упатството за начинот на идентификување на вистинскиот сопственик, донесено од Управата за финансиско разузнавање.

12. Прашање: Според член 54 став 3, дали зборовите „да ги достават“ значи достава по електронски пат?

Ако нотарот ја задржи трансакцијата два или четири часа, и според став 5 Управата не го извести нотарот (во КОЈ РОК, колку време треба да чека нотарот Управата да даде одговор), субјектот може да ја заврши или да ја одбие трансакцијата. И, доколку нотарот потоа ја завери трансакцијата, дали има одговорност??

Одговор: Извештаите засомнителни трансакции истотака се пријавуваат по електронски пат, преку интернет-страницата на Управата.

Рокот за постапување на Управата по доставено известување од нотар за сомнителна трансакција и задржување на трансакцијата е утврден во член 54 став 5, според кој, доколку Управата не го извести субјектот за натамошните активности во роковите определени од ставот 2 на овој член (а тоа се два или четири часа), субјектот може да ја изврши или да ја одбие трансакцијата. Доколку нотарот не добие одговор од Управата во дадениот рок и ја завери трансакцијата, одговорноста на нотарот ќе се проценува од Управата во зависност од конкретниот случај.

13. Прашање: Системот на УФР понекогаш не работи. Дали е грешка кога нотарот ќе го достави во моментот кога системот ќе започне да работи или, дури и тие што се несомнителни трансакции од тој ден кога системот не работел, треба да ги копира и по пошта да ги достава до УФР? Што значи член 56 став 2, кои се тие ситуации?

Одговор: Во случај на пречки и нефункционалност на системот на Управата за доставување извештаи, од страна на Управата е одговорено дека извештаите за редовните трансакции повеќе од 15.000 евра, ќе се достават веднаш откако системот ќе биде пуштен во употреба.

Додека, пак, доколку станува збор за сомнителна трансакција, извештајот треба да се достави до Управата во писмена форма, по пошта.

14. Прашање: Член 53 од Законот вели дека за трансакции повеќе од 15.000 евра, нотарот доставува извештај во електронска форма - тој го дава самиот систем на УФР. Зошто нотарите треба да ги доставуваат скенирани и нотарските акти или солемнизациите, кога тоа е спротивно на член 53?

Одговор: Ниеден од подзаконските акти за доставување извештаи до Управата не пропишува обврска за доставување на договорите како прилози кон извештаите, со исклучок на сомнителните трансакции. За задолжително исполнување на оваа обврска, Управата се повикува на член 53 став 1 од Законот, па под „собраните податоци” ги толкуваат и договорите. Ова барање од нивна страна е и од причина што е воочено дека голем број од субјектите не доставуваат комплетни извештаи од кои Управата треба да црпи податоци за натамошно постапување.

15. Прашање: Во случај кога договорните страни до нотарот доставуваат Договор за дар на недвижност, а не се во никакво сродство и е очигледно дека сакаат на поедноставен начин да ја пренесат сопственоста од едната на другата договорна страна (најчесто се работи за сосопственост, но може да се работи и за други случаи каде не се наметнува мотивот), дали треба да се завери договорот и само да се пријави како промет на имот повеќе од 15.000 евра или треба да се смета за сомнителна трансакција во поглед на плаќањето, бидејќи не се по-

кажуваат пари во прометот и да се постапи како со сомнителна трансакција во поглед на пријавување на истата?

Одговор: Во ваков случај, она што треба да биде преземено од страна на нотарот е да ги провери сите индикатори за препознавање сомнителни трансакции, кои се наведени во Листата на индикатори донесена од Управата за финансиско разузнавање, па доколку се утврди дека постои каков било индикатор, потребно е да поднесе извештај за сомнителна трансакција до Управата, согласно член 54 од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам.

16. Прашање: Треба во практиката да се разграничи што значи сомнителна трансакција, која може да биде и во мал износ (како 1.000 евра и слично) и може да претставува промет на пари од недозволена дејност како финансирање тероризам или трговија со наркотици, а што е фиктивен договор, односно случаите кога фактичката продажба се прикажува како дар, или случаите кога за поголема проценета вредност на предметот на продажба, најчесто недвижност, а може да е во прашање и пренос на удел (на пр. акции и сл.) се прикажува помала пазарна цена. Дали во тој случај ќе се пријави како несомнителен промет со вредност повеќе од 15.000 евра, или, пак, ќе се пријави како сомнителна трансакција?

Одговор: Во ваков случај, доколку станува збор за трансакција повеќе од 15.000 евра, нотарот ќе поднесе редовен извештај до Управата, а по утврдување дека има голема разлика во пазарната цена, потребно е нотарот да поднесе и извештај за сомнителна трансакција. Во обратна ситуација, односно кога нотарот поднел извештај за сомнителна трансакција, тогаш не треба да поднесува и редовен извештај за трансакцијата која изнесува повеќе од 15.000 евра.

17. Прашање: Дали се сомнителни сите договори за возила за кои денес во договорите се пишува продажна цена од 900 евра, иако очигледно е дека се работи за повисока цена, но странките сакаат да го избегнат плаќањето преку банка заради банкарската провизија, а на нашето прашање одговараат дека возилото е хаварисано. После први јули сите возила ќе чинат 490 евра, како тогаш да работиме?

Одговор: Во поглед на ова прашање, од страна на Управата е одговорено дека извештаи за сомнителни трансакции до Управата треба да се доставуваат во случаи кога нотарот ќе утврди дека еден ист клиент по неколку пати заверува вакви договори и во случаи кога пазарната цена на возилото значајно се разликува од договорената цена.

18. Прашање: Според член 54 став 6 субјектите се должни во писмена форма да го известат надлежниот орган за надзор од членот 146 од

овој Закон дека доставиле извештај од ставот 3 на овој член до Управата во рок од три работни дена од доставувањето на извештајот. На кој начин да се доставува известувањето до надзорниот орган; дали треба да се доставуваат и веќе доставените извештаи? Која е улогата на надзорниот орган во врска со овие известувања?

Одговор: Според став 6 од членот 54 субјектите, односно нотарите, се должни во писмена форма да го известат надлежниот орган за надзор (Комисијата на Нотарската комора) дека доставиле извештај за сомнителна трансакција до Управата во рок од три работни дена од денот на доставувањето на извештајот.

По дадениот одговор од Управата, потребно е нотарите до Комисијата на Нотарската комора да достават писмено известување, кон кое ќе бидат приложени доставените извештаи за сомнителни трансакции до Управата. Исто така, најавено е дека во овој дел ќе следат измени на Законот, во насока на елиминирање на оваа обврска.

19. Прашање: При продажба на недвижен или движен имот меѓу странки кои се правни лица, а исплатата на продажната цена е договорена по пат на компензација или асигнација, дали од аспект на правилно постапување на нотарите (во смисла на Законот за спречување перење пари) е потребно да бараме од странките банкарски налог за верен во банката - за извршената компензација, или доволен е само договорот за компензација потпишан од договорите страни?

Одговор: По однос на ова прашање, од Управата се препорачува нотарите да обезбедуваат банкарски налог за извршената компензација.

Исто така, оваа обврска е предвидена и со Законот за платниот промет, каде во член 2 точка 11 е уредено дека „**Плаќање со пресметка**“ претставува меѓусебно намирување на паричните обврски и побарувања меѓу учесниците во платниот промет со компензација, асигнација, цесија, преземање долг и други облици на меѓусебно намирување на обврски и побарувања, а додека, пак, во член 10 ставовите 1 и 2, е уредено дека платниот промет се извршува единствено преку трансакциски сметки кои се пријавени во единствениот регистар на трансакциски сметки и не е дозволено плаќање меѓу учесниците во платниот промет кое не се извршува преку трансакциски сметки.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
нотар Данче Шеримова с.р.

Глава IV

ЈАВНИ ОПОМЕНИ

Д.П. бр.3/2019

ЈАВНА ОПОМЕНА

Нотарската комора на Република Северна Македонија, согласно со член 139 став 2 и член 146 став 1 од Законот за нотаријатот („Сл. весник РМ“ бр. 72/16, 142 и 233/18), објавува дека со конечното решение на Дисциплинскиот совет при Нотарската комора на Република Северна Македонија, Д. П. бр.3/19 од 27.9.2019 година, кон нотарот И. И., именуван за подрачјето на Основните судови на градот С., поради сторени 5 (пет) дисциплински повреди од член 139 став 1 алинеја 3 од Законот за нотаријатот – „неуредно водење на нотарските деловни книги“ е изречена единствена дисциплинска мерка – јавна опомена.

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНАМАКЕДОНИЈА
Претседател
Васил Кузманоски с.р.

Д.П. бр.5/2019

ЈАВНА ОПОМЕНА

Нотарската Комора на Република Северна Македонија, согласно со член 139 став 2 и член 146 став 1 од Законот за нотаријатот („Сл. весник РМ“ бр. 72/16, 142 и 233/18), објавува дека со конечното решение на Дисциплинскиот совет при Нотарската комора на Република Северна Македонија, Д.П. бр. 5/19 од 27.9.2019 година, кон нотарот А.Ѓ., именувана за подрачје на Основните судови на градот С., поради сторена дисциплинска повреда од член 139 став 1 алинеја 3 од Законот за нотаријатот – „неуредно водење на нотарските деловни книги“ и сторена дисциплинска повреда од член 139 став 1 алинеја 5 од Закон за нотаријатот – „за непридржување кон законските одредби во однос на формата на нотарската исправа“ е изречена единствена дисциплинска мерка – јавна опомена.

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
Претседател
Васил Кузманоски с.р.

Д.П. бр.6/2019

ЈАВНА ОПОМЕНА

Нотарската комора на Република Северна Македонија, согласно со член 139 став 2 и член 146 став 1 од Законот за нотаријатот („Сл. весник РМ“ бр.72/16, 142 и 233/18), објавува дека со конечното решение на Дисциплинскиот совет при Нотарската комора на Република Северна Македонија, Д.П. бр.6/19 од 27.9.2019 година, кон заменик-нотарот К.Н. на нотарот А.Б., именувана за подрачјето на Основните судови на градот С., поради сторена дисциплинска повреда од член 139 став 1 алинеја 3 од Законот за нотаријатот – „неуредно водење на нотарските деловни книги“ е изречена дисциплинска мерка – јавна опомена.

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНАМАКЕДОНИЈА
Претседател
Васил Кузманоски с.р.

Глава V

ИНФОРМАЦИИ ЗА НОТАРИ

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

CHAMBRE DES NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE DE MACÉDOINE DU NORD

ИМЕНИК НА НОТАРИТЕ

Нотарска комора на Република Северна Македонија

1000 Скопје, бул. „8 Септември“ бр. 2/2

Тел.: +389 2 3115 816

Секретар (лице за контакт): моб.: +389 78 219 867

e-mail: contact@nkrm.mk • www.nkrm.org.mk

1000 СКОПЈЕ ++389
НОТАРИ СО СЛУЖБЕНО СЕДИШТЕ НА ПОДРАЧЈЕТО НА
ОСНОВНИТЕ СУДОВИ НА ГРАДОТ СКОПЈЕ

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Анита АДАМЧЕСКА	Васил Главинов 3-3/2	02/3 225-365 070/740-461 anita_notar@yahoo.com
02		Мајлинда АЈДАРИ	Крсте Мисирков 918/1/1-8	02/3 203-907 070/374-284 majlinda.ajdari@nkrm.org.mk majlinda.ajdari@gmail.com
03		Фатмир АЈРУЛИ	Ферид Бајрам 48 згр. 1, вл. 1/кат ПР	02/2 656-866 076/260-053 fatmir.ajruli@nkrm.org.mk fatmirajruli@gmail.com
04		Анета ПЕТРОВСКА АЛЕКСОВА	Никола Вапцаров 3/1	02/3114-008; 02/3165-018 078/307-922; 070/307-922 aneta@notari-petrovski.mk beti@notari-petrovski.mk
05		Ванчо АНДОНОВСКИ	Кочо Рацин 7А/1-2	02/3136-178 075/554-433 notarandonovski@t.mk backoffice@t.mk
06		Агрон АРСЛАНИ	Џон Кенеди 155 влез 002, мезанин 007	02/2 667-666 070/251-464; 071/658-555 agron.arsllani@nkrm.org.mk
07		Елизабета АРСОВСКА	Божидар Аџија бр. 3/5	02/2779-309 070/365-502 elizabeta.arsovska@yahoo.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
08		Матилда БАБИЌ	Партизански одреди 55/1-1	02/3 246-641 070/234-817 matilda.babic@nkrm.org.mk babicmat@yahoo.com
09		Ана БРАШНАРСКА	Македонија 31-1/3	02/3 100-130 078/490-037; 072/248-915 info@notarbrasnarska.mk notarbrasnarska@gmail.com
10		Снежана БУБЕВСКА	Јане Сандански 24 локал 5	02/2450-004 070/223-687 snezana.bubevska@nkrm.org.mk notarsb@yahoo.com
11		Џеват БУЧИ	Гоце Делчев 11 локал 1А	02/3 228-070 070/235-930 xhevabuci@yahoo.com dzevat.buci@nkrm.org.mk
12		Мери ВЕСОВА	Ѓорче Петров 11 локал 7	02/ 2039-717 070/227-557 notar_vesova@yahoo.com
13		Снежана ВИДОВСКА	Ѓуро Ѓаковиќ 52	"02/3112-149 070/268-552 sneze@lawyer.com notarvidovska@gmail.com
14		Невенка ЗОЛЧЕВСКА ВУЧИДОЛОВА	Даме Груев 3-5/4"	"02/3115-008 075/271-751 nevenka.z-vucidolova@nkrm.org.mk
15		Владимир ГОЛУБОВСКИ	МАНАПО 2 локал 70	02/3075-066 vladimir.golubovski@nkrm.org.mk

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
16		Андријана ГОРЃЕСКА	1613 22/2-3	02/6121-033 076/440-014 andrijana.gjorgjeska@nkrm.org.mk
17		Олга ДИМОВСКА	50 Дивизија 33 локал 2	"02/3121-361 070/266-258 notarogla@t-home.mk
18		Весна ДОНЧЕВА	Даме Груев 28/1	02/3212-101; 02/3212-102 070/384-859 vesna.donceva@nkrm.org.mk vesnanot@yahoo.com
19		Симон ЗАФИРОСКИ	11 Октомври 19 влез 2 бр. 1	02/ 3213-830 071/247-366 simon.zafiroski@nkrm.org.mk notar.simonzafiroski@gmail.com
20		Махир ЗИБЕРИ	Бутелска 4	02/ 2616-440 072/732-512 mahir.ziberi@nkrm.org.mk mahir.ziberi@hotmail.com
21		Насер ЗИБЕРИ	Џон Кенеди 9А локал 4	02/2617-206; 02/2627-629 070/244-402 naser.ziberi@nkrm.org.mk
22		Драган ИВАНОВ	Њуделхиска 6/1 А-2	02/3 073-777 070/400-019 notardraganivanov@t.mk
23		Нерџиван ИДРИЗИ	Даме Груев 7/7/3	02/3112-006 070/245-426 nerdzivan.idrizi@nkrm.org.mk notarnerdzivan@gmail.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
24		Иљхам ИСМАНИ	Крсте Мисирков 57/1 приземје 3/1	02/3 144-656 076/445-370 ilhamismani@gmail.com notarilhamismani@gmail.com
25		Ана ЈОЛАКОСКА	Александар Македонски ББ	02/3171-571 070/270-946; 071/218-686 notaranajolakoska@gmail.com ana.jolakoska@nkrm.org.mk
26		Ирфан ЈОНУЗОВСКИ	II Македонска бригада 54А	02/2 628-748 070/231-962 notarirfan@gmail.com
27		Сашо КЛИСАРОВСКИ	Маркс и Енгелс 1/5-4	02/3222-355 070/353-757 klisaroskiasaso@hotmail.com klisaroskiasaso@yahoo.com
28		Лазар КОЗАРОВСКИ	11 Октомври 115 А/1	02/3 222-650 071/380-684 lazar.kozarovski@nkrm.org.mk l.kozarovski@gmail.com
29		Кристина КОСТОВСКА	Максим Горки 1/1-2	02/3117-215; 02/3225-073 070/255-309 kristina.kostovska@nkrm.org.mk notarius@t.mk
30		Стела ЛАЗАРЕВСКА	Кузман Ј. Питу 19 локал 50 приземје	02/2466-999; 02/2466-989 070/916-515 stela.lazarevska@nkrm.org.mk
31		Дрита ЛИМАНИ	Христијан Тодоровски Карпош 5	"02/2 624-653 071/216-269 drita.limani@nkrm.org.mk limanidrita@yahoo.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
32		Емилија МАНОЛЕВА	Кочо Рацин 72/3-13	070/688-846 emilijamanoleva@yahoo.com emilija.manoleva@nkrm.org.mk
33		Ермира МЕХМЕТИ	Црвени брегови 30А	02/2 600-531 072/204-856 ermira.mehmeti@nkrm.org.mk ermiramehmeti14@gmail.com
34		Петар МИТКОВ	Јане Сандански ТЦ 13 Ноември локал 21/1	02/2452-030; 02/2403-041 070/273-030; 078/278-605 petar.mitkov@nkrm.org.mk mitkovnot@yahoo.com
35		Катерина МИТРЕВСКА	К. Ј. Питу 26/1 мезанин локал 11	02/2 464-043 070/520-208 notarkaterinamit@yahoo.com
36		Љубица СТЕФКОВА НАЧЕВСКА	Климент Охридски 54 влез 1, кат 1, бр. 1	02/3222-993; 02/3222-994 070/268-676 ljubica.s-nacevska@nkrm.org.mk info@notarka.com.mk
37		Симона НИКОЛИЌ	Народен фронт приземје 1/1	02/3226-208 070/305-747 simona.nikolic@nkrm.org.mk simonanikolic@nkrm.org.mk
38		Жаклина НИКОЛИЌ	Јане Сандански 109А влез 1 приземје Д16	02/2457-404 072/247-608 notarzaklina@outlook.com
39		Роза НИКОЛОВА	Мито Хаџивасилев Јасмин 36/1	02/ 3116-592; 02/ 3129-245 075/238-848 notaroze@yahoo.com roza.nikolova@nkrm.org.mk

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
40		Нада ПАЛИЌ	Пролет 35А	02/3114-900; 02/3114-911 070/205-578 palic@unet.com.mk nada.palic@nkrm.org.mk
41		Весна ПАУНОВА	Наум Охридски 2	02/3237-870 070/393-238 vesnapaunova@yahoo.com notarpaunova@yahoo.com
42		Наташа ПЕЈКОВА	Манапо 3	02/3090-200; 02/3090-203 078/380-904 pejkovanatasa@yahoo.com natasa.pejkova@nkrm.org.mk
43		Елена ПЕНЏЕРКОВСКИ	11 Октомври 13/1 локал 1, кат 1, анекс 2, влез 1	02/3119-499 070/367-107 elena@notarelena.com.mk pendzerkovski@gmail.com
44		Анастасија ПЕТРЕСКА	Васил Ѓорѓов 29/1-000	02/3 101-414 072/211-311 aninikolovska2@yahoo.com petreska.anastasija@yahoo.com
45		Ана ПЕТРОВСКА	Македонија 10/1-2	02/3061-905 075/266-306 notaranakajcevskapetrovska@yahoo.com
46		Билјана ПЕЦОВСКА	Партизански одреди 436 локал 2	02/3245-444; 02/3245-441 070/248-400 biljana.pecovska@nkrm.org.mk notar@t-home.mk
47		Оливера ПЕШИЌ	Вера Јоциќ 1-Д/1-4	02/2776-917 070/233-074 notarpesic@yahoo.com olivera.pesic@nkrm.org.mk

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
48		Слободан ПОПОВСКИ	Васил Главинов 7Б кат 1	02/3118-078 070/239-839 popovskav@t-home.mk
49		Зорица ПУЛЕЈКОВА	Кузман Јосифовски-Питу 15 локал 6	02/2463-495 070/399-513 zorica.pulejkova@nkrm.org.mk zoricapulejkova@gmail.com
50		Јасмина РАДОНЧИЌ	Крсте Мисирков 3	02/3223-015 070/978-681 jasmina.radoncic@nkrm.org.mk jasmina_radoncic@hotmail.com
51		Методија РИСТОСКИ	Маршал Тито 11-2/1	02/ 6153-666 070/248-558 mristoski@yahoo.com metodija.ristoski@nkrm.org.mk
52		Снежана САРЦОВСКА	Народен фронт 19 кат 1 локал 21	02/2784-321 070/233-225 snezana.sardzovska@nkrm.org.mk ssardzovska@yahoo.com
53		Лидија СМИЉАНОСКА	Дрезденска 15 локал 1	02/3078-727 077/828-080 lidija.smiljanoska@nkrm.org.mk
54		Никола СПАСОВСКИ	Метрополит Теодосиј Гологанов 49/1-2	02/3111-169 071/230-792 nikola.spasovski@nkrm.org.mk nspasovski@hotmail.com
55		Вера СТАНОВСКА	1737 30/II-3	02/3214-232 070/791-354 notarvera@yahoo.com vera.stanoevska@nkrm.org.mk

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
56		Виолета ПЕТРОВСКА - СТЕФАНОВСКА	11 Октомври 36	02/3133-274 070/243-861 petrovskastefanovskavioleta@yahoo.com
57		Роберт СТОЈКОВСКИ	Ѓорче Петров 10	02/2040-107; 02/2050-750 notar.robertstojkovski@yahoo.com robert.stojkovski@nkrm.org.mk
58		Дарко СТОЈКОСКИ	Трифун Хаџијанев 1	02/3175-060; 02/3172-700 071/331-386 darko.stojkoski@nkrm.org.mk notardarkostojkoski@yahoo.com
59		Весна СТОЈЧЕВА	Партизански одреди 64А влез 2 мезанин стан 4	02/3069-359 070/311-370 vesna.stojceva@gmail.com notar.stojceva@gmail.com
60		Ирфан ТАХИРИ	Крсте Мисирков 10А	02/3130-332 078/380-467 irfan.tahiri@nkrm.org.mk irfantahiri_@hotmail.com
61		Зоја АНДРЕЕВА - ТРАЈКОВСКА	11 Октомври 21/2-12	02/3119-485 070/333-253 zoja.a-trajkovska@nkrm.org.mk zoja_a_trajkovska@hotmail.com
62		Зафир ХАЦИ-ЗАФИРОВ	Вељко Влаховик 1А-1/2	02/3212-033; 02/3212-936 071/391-540 zhzafirov@gmail.com
63		Хакија ЧОЛОВИЌ	Ниџе Планина 16	02/2763-551 070/316-555 hakija.colovic@nkrm.org.mk colovic.hakija@gmail.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
64		Муамет ШЕХУ	Партизански одреди 106 влез 3	02/3228-749 070/241-664 muamet.sehu@nkrm.org.mk muamet.shehu@gmail.com

2330		БЕРОВО		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Емилија ГЕОРГИЕВСКА АЦИСКА	Димитар Влахов 9	033/470-842 078/334-024 emilija.g-adziska@nkrm.org.mk notaremilija@gmail.com

02		Јован ЃОРЃОВСКИ	23-ти Август 47	078/272-253 078/272-365 notarjovan@yahoo.com
----	---	----------------------------	-----------------	--

03		Татјана МИОВСКА	Задарска 15	033/470-060 070/542-288 tatjana.miovska@nkrm.org.mk notar_tmiovska@yahoo.com
----	--	----------------------------	-------------	---

7000		БИТОЛА		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Александра ПЕТРОВСКА АНГЕЛОВСКА	Стерјо Ѓоргиев 6	047/610-040 070/37 37 49 aleksandrapetrovska@yahoo.com aleksandra.p-angelovska@nkrm.org.mk

02		Виолета АНГЕЛОВСКА	Иван Милутиновиќ 21/1	047/228-880 070/269-061 violeta.angelovska@nkrm.org.mk notarvioleta@yahoo.com
----	---	-------------------------------	--------------------------	--

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
03		Маринчо ВЕЛЈАНОВСКИ	1-ви Мај 208	047/236-255 077/547-013 marinco.veljanovski@nkrm.org.mk notar_marinco.veljanovski@yahoo.com
04		Горан ДИМАНОВСКИ	1-ви Мај 173	047/228-250 076/408-877 notargoran@t.mk
05		Николина ЈАКИМОСКА	Филип Втори Македонски 15-3	047/612-050 072/711-595 nikolina.jakimoska@nkrm.org.mk not_jakimoskan@yahoo.com
06		Билјана ДАМЈАНОВСКА - ЈАНЧЕВСКА	Иван Милутиновиќ 11	047/231-780 070/339-929 notarbiljana.jancevska@gmail.com notardamjanovska@yahoo.com
07		Сашка ЈАНЧЕВСКА ДАМЈАНОВСКА	Иван Милутиновиќ 11	047/231-780 070/339-425 sashka.j-damjanovska@nkrm.org.mk notarsjd@gmail.com
08		Веселинка ДЕРЕБАНОВА- КРСТЕВСКА	Јосиф Христовски 5 ламела	047/222-947; 047/222-615 070/312-324 veselinka.d-krstevska@nkrm.org.mk notar_derebanova@yahoo.com
09		Елеонора ПАПАЗОВА	Стерјо Ѓоргиев 1	047/220-430 075/398-044 eleonora.papazova@nkrm.org.mk elipapaz@gmail.com

1400		ВЕЛЕС		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Тања АСПОРОВА	Борис Карпузов 2	043/230-598 071/338-144 tanja_asporova@yahoo.com notarasporova@gmail.com
02		Гоце ЃУРАКОСКИ	8-ми Септември ББ	043/244-031 070/231-877 goce.gjurakoski@nkrm.org.mk gocegjurasovski@yahoo.com
03		Звонимир ЈОВАНОВ	Алексо Демниевски 3	043/234-027 070/265-027 zvonimir.jovanov@nkrm.org.mk zvonimir.jovanov@yahoo.com
04		Елена МАРТИНОВА	Маршал Тито 62 зграда 1, влез 1 приземје	043/239-378 070/216-617 notar_martinova@yahoo.com
05		Магдалена ОРДЕВА	Владимир Назор 2	043/222-154 070/375-154 magdalena.ordeva@nkrm.org.mk magdalenaordeva@yahoo.com
06		Марија ХАЦИ-ПЕТРУШЕВА	Маршал Тито 62	043/222-369; 043/225-211 071/452-479 marija.h-petruseva@nkrm.org.mk marija_notar@yahoo.com
07		Анида ЦЕЦЕВА	Солунска 2	043/210-303 075/372-227 anida.ceceva@nkrm.org.mk anidaceceva@gmail.com

2310 **ВИНИЦА** **+389**

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Славчо АЛЕКСОВ	Маршал Тито 1/1-1	033/551-013 070/488-500 slavcho.aleksov@nkrm.org.mk aleksov.s969@gmail.com
----	---	---------------------------	----------------------	---

1480 **ГЕВГЕЛИЈА** **+389**

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Маргарита ВАНГЕЛОВА	Димитар Влахов 7	034/212-381 071/366-381 vangelova.margarita@yahoo.com
----	---	--------------------------------	------------------------	---

02		Антонио ЈАНЧЕВ	Борис Карпузов 4	034/611-040 078/237-128 antonio.jancev@nkrm.org.mk antoniojancev73@gmail.com
----	---	---------------------------	---------------------	--

03		Ѓорѓи НИКОЛОВ	Маршал Тито 77-А	034/215-230 070/320-570 nikolovnotar@yahoo.com
----	--	--------------------------	---------------------	--

04		Нада ПРОЧКОВА	Скопска 6	034/211-250; 034/217-250 070/235 352 notarnada@yahoo.com; notarnada@gmail.com
----	---	--------------------------	-----------	--

05		Цеца МАЛЕВА СТОЕВ	7-ми Ноември 1	034/211-909 070/209-901 ceca@notarms.mk notarmalevastoev@gmail.com
----	---	----------------------------------	----------------	---

06		Соња СТОЈЧЕВА	Димитар Влахов 3	034/ 215-655 071/207-407 notar.sonja.sluzben@gmail.com; notarsonja@t-home.mk
----	---	--------------------------	------------------	---

1480		ГЕВГЕЛИЈА		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Весна ВАСИЛЕСКА	Живко Брајкоски ББ	042/271-481 070/462-298 vesna.vasileska@nkrm.org.mk notar.vesna.vasileska@gmail.com
02		Себаедин ДАУТИ	Браќа Ѓиноски ББ	042/222-777 070/309-200 s.dauti@hotmail.com
03		Јакуп ДЕМИРИ	Кеј Вардар 4А	042/221-654 072/210-654 jakup.demiri@nkrm.org.mk jdemiri2016@yahoo.com
04		Башким ЕЛЕЗИ	Браќа Ѓиноски 46	042/521-003 071/221-650 bashkim_elezi@hotmail.com bashim.elezi@nkrm.org.mk
05		Драгица ЗЛАТЕВСКА	Кеј Братство Единство 5А	042/217-661; 042/221-346 042/221-347; 070/251-600 dragica.zlatevska@nkrm.org.mk dragiczlatevska@live.com
06		Вјолца МЕХМЕДИ	Братство Единство 1/2	042/618-990 078/394-777 notar.vjollcamehmedi@hotmail.com vjollca.mehmedi@nkrm.org.mk
07		Прпарим РЕЏЕПИ	Браќа Ѓиноски 64/2-1	042/222-275 070/674-615 prparim.redzepe@nkrm.org.mk prparimrexhepi@yahoo.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
08		м-р Филип ТРИФУНОВСКИ	Браќа Ѓиноски 73	042/216-475; 042/221-552 042/217-787; 078/252-901 filip.trifunovski@nkrm.org.mk filip_notar@yahoo.com

09		Зарија ЏАФЕРИ	Браќа Ѓиноски 75-Б, локал 14	070/988-398 077/887-807 zarija.xhaferi@nkrm.org.mk zarija.xhaferi@gmail.com
----	---	--------------------------	---------------------------------	--

1250		ДЕБАР		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Агрон ЧУТРА	Атанас Илиќ ББ	046/833-949 070/241-870 agron.cutra@nkrm.org.mk

2320		ДЕЛЧЕВО		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Боро АТАНАСОВСКИ	бул. Македонија 39А	033/410-040 070/326-576 boro.atanasovski@yahoo.com boro.atanasovski@nkrm.org.mk

02		Богданка ДИМИТРОВСКА	Македонија ББ	033/413-130 071/675-088 bogdanka.dimitrovska@nkrm.org.mk notar_bogdanka@hotmail.com
----	---	---------------------------------	---------------	---

1430		КАВАДАРЦИ		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС

01		Митко МИЛКОВ	Цано Поп Ристов 54	043/550-230 075/436-275 mitko.milkov@nkrm.org.mk notar_milkov@yahoo.com
----	---	-------------------------	-----------------------	--

02		Пане НАЦЕВ	Илинденска 34	043/360-333 071/219-939 pane.nacev@nkrm.org.mk panenacev@gmail.com
----	---	-----------------------	---------------	---

6250		КИЧЕВО		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС

01		Иса АЈДИНИ	Гоце Делчев ББ	045/220-392 070/223-357 isaajdini1@gmail.com
----	--	-----------------------	----------------	--

02		Букурије АЛИМИ	Ослободување 9/9	045/223-600 072/608-357 bukurije.alimi@nkrm.org.mk bukurije.alimi@live.com
----	---	---------------------------	---------------------	---

03		Елица КОРУНОСКА БОГЕСКИ	Тане Цалески 1/2 приземје и галерија	045/222-557 075/487-501 ekorunoska@gmail.com
----	---	--	--	--

04		Ахмет ХАЛИМИ	Ослободување 31/1	045/222-360 071/585-789 ahmet.halimi@nkrm.org.mk
----	---	-------------------------	----------------------	--

2300 КОЧАНИ +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Менче ЗЛАТКОВСКА	Маршал Тито 86	033/ 271-995 070/272-280 mence.zlatkovska@nkrm.org.mk notarmencezlatkovska@yahoo.com
----	---	-----------------------------	----------------	---

02		Владимир ИВАНОВ	ВМРО 56/1/1/10-11	033/612-434 071/337-434 vladiv1980@gmail.com vladimir.ivanov@nkrm.org.mk
----	---	----------------------------	----------------------	---

03		Светлана КИТАНОВСКА	Маршал Тито 54/IV	033/271-191 071/334-676 svetlanakitanovska@yahoo.com
----	---	--------------------------------	----------------------	--

1360 КРАТОВО +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Мартин БОЖИНОВСКИ до именување на нов нотар	Куманово Димитар Влахов 45 зграда 1, влез 1 ПР број 1	031/613-560 070/334-895 martin.bozinovski@nkrm.org.mk notarmartin@yahoo.com
----	---	--	--	--

1330 КРИВА ПАЛАНКА +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Богданка ДЕЈАНОВСКА	Св. Јоаким Осоговски 228	031/371-900 070/313-995 bogdanka.dejanovska@nkrm.org.mk dejanovska.bogdanka@gmail.com
----	---	--------------------------------	--------------------------------	--

02		Весна МИТРОВСКА	Маршал Тито 162-2	"031/372-610 071/226-493 notar.vesna@hotmail.com notarvesna@yahoo.com"
----	---	----------------------------	----------------------	---

7520 КРУШЕВО +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Нада ПЕТРЕСКА - АНГЕЛЕСКА	Шула Мина 13	048/416-335 078/242-191; 071/242-191 nada.petreska.angeleska@nkrm.org.mk npetreskaangeleska@yahoo.com

1300 КУМАНОВО +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Арбана ДЕСТАНИ - АДЕМИ	11 Октомври 1А	031/429-444 070/381-668 destaninotar@yahoo.com arbana.destani.ademi@nkrm.org.mk

02		Ецевит АЉИЈИ	11 Октомври 1/7	031/422-002 072/666-133 exhevit.aliiji@nkrm.org.mk exhi_78@hotmail.com
----	---	-------------------------	-----------------	---

03		Мартин БОЖИНОВСКИ	Димитар Влахов 45 зграда 1, влез 1 ПР број 1	031/439-007 070/334-895 martin.bozinovski@nkrm.org.mk notarmartin@yahoo.com
----	--	------------------------------	--	--

04		Лорија ВАНЕВСКА	Доне Божинов 9-2/14	031/421-663; 031/421-662 078/220-587 lorija_vanevska@yahoo.com vanevska@hotmail.com
----	---	----------------------------	------------------------	--

05		Драган ГЕОРГИЕВ	Доне Божинов 14	031/414-673 075/366-045 dragan.georgiev@nkrm.org.mk georgievnotar@yahoo.com
----	---	----------------------------	-----------------	--

06		Даниел ЖИВАЧКИ	11 Октомври 1-2/9	031/383 505 075/299-413 daniel.zivacki@nkrm.org.mk danielzivacki@gmail.com
----	---	---------------------------	----------------------	---

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
07		Мице ИЛИЈЕВСКИ	Доне Божинов 11/3	031/415-505 070/334-075 mice.ilijevski@nkrm.org.mk notarmice@hotmail.com
08		м-р Марјан КОЦЕВСКИ	11 Октомври 4-1/1	031/416-349 078/416-349 marjan.kocovski@nkrm.org.mk notarmarjan@yahoo.co.uk
09		Сузан ЛИМАНИ	11 Октомври 1/2	031/411-755 070/870-840 suzan.limani@nkrm.org.mk s.limani81@hotmail.com
10		Јорданка МИТЕВСКА	Доне Божинов 18	031/415-110 070/689-301 jordanka.mitevka@nkrm.org.mk
11		Артан РАХОВИЦА	11 Октомври 7	031/615-959 078/406-666 a_rahovica@outlook.com artan.rahovica-notar@hotmail.com
12		Анита ЦВЕТАНОВСКА	Ленинова 48	031/452-049 075/290-940 ani.cvetanovska@yahoo.com anita.cvetanovska@nkrm.org.mk

1440		НЕГОТИНО		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Зарија АПОСТОЛОВА	Ацо Аџи Илов 15А	043/ 371-770 070/394-001 zarija.apostolova@nkrm.org.mk notar.zarija@yahoo.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
02		Ванчо ТРЕНЕВ	Маршал Тито 148	043/371-010 075/466-433 trenewanco@yahoo.com

6000		ОХРИД		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Станка ГОРИЧАН	Македонски просветители 8	046/ 265-618 075/777-415 stanka.gorican@nkrm.org.mk stanka.gorican@yahoo.com
02		Гордана ДЕСКОСКА	Македонски Просветители 8/II	046/260-001 046/230-008 070/261-229 gordana.deskoska@nkrm.org.mk desko_c@t.mk
03		Момана ИВАНОСКА	Македонски Просветители 8	046/263-705 momana.ivanoska@nkrm.org.mk
04		Васил КУЗМАНОСКИ	Македонски Просветители 5	046/260-104 070/212-475 vasilnot@t.mk
05		Никола КУЗМАНОСКИ	7-ми Ноември 28/5	046/261-505 075/870-444 notnikolakuzmanoski@gmail.com niknot@t.mk
06		Мирче РИСТЕСКИ	Туристичка 50/4-2 ламела 2 локал 8	046/266-080 075/232-202 notar.mristeski@gmail.com notarmirceristeski@gmail.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
07		Едмонд ШАЗИМАНИ	Туристичка ламела 4 приземје 3	046/200-077 070/211-787 edmond.shazimani@nkrm.org.mk notaredmond@gmail.com

7500		ПРИЛЕП		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Натали АЦЕСКА	Прилепски бранители 6-2	048/424-422 075/613-348 notarnatali@gmail.com natali.aceska@gmail.com
02		Наташа ВЕЛЕСКА	Гоце Делчев 49/2	048/522-994 070/505-756 notar_natasa_velska@outlook.com natasha.velska@nkrm.org.mk
03		Богe ДАМЕСКИ	Кузман Јосифоски 8	048/415-870 070/536-062 boge.dameski@nkrm.org.mk bogedameski@hotmail.com
04		Татјана АДАМОСКА - КОНЕСКА	Гоце Делчев 49/9	048/417-733 070/356-735 adamoskat@gmail.com
05		Трајко МАРКОСКИ	Сотка Ѓорѓиоски 4"	048/413-967 048/414-777 070/532-302 trajko.markoski@nkrm.org.mk notar.markoski@gmail.com
06		Елизабета СТОЈАНОСКА	Гоце Делчев 8-г	048/418-188 070/308-293 notarelizabeta@yahoo.com

2420 РАДОВИШ +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Љупчо ЈОРДАНОВ	Ацо Караманов 1-1	032/630-286; 070/266-607; 078/303-705 ljupco.jordanov@nkrm.org.mk ljupco.jordanov@gmail.com
----	---	---------------------------	----------------------	--

7310 РЕСЕН +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Мексуд МАКСУД	Мите Богоевски ББ	047/453-132 070/261-883 meksud.maksud@nkrm.org.mk notarmaksud@hotmail.com
----	---	--------------------------	-------------------	--

02		Николче ПАВЛОВСКИ	Гоце Делчев 3	047/453-837 070/232-963 nikolce.pavlovski@nkrm.org.mk notarnikolce@yahoo.com
----	---	------------------------------	---------------	---

2220 СВЕТИ НИКОЛЕ +389

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
---	-------	---------------	--------	-----------

01		Јадранка КОЦЕВСКА	Ленинова 14	032/444-801 075/375-988 jadranka.kocevska@nkrm.org.mk jadrankakocevaska@yahoo.com
----	---	------------------------------	-------------	--

6330		СТРУГА		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Неѓми АЛИУ	ЈНА 1-1/3	046/700-071 071/390-808 nexhmi.aliu@nkrm.org.mk nexhmi_aliu@hotmail.com
02		Вирџинија БАУТА	Кеј 8 Ноември бр. 1/5-13 зграда 1/Б	046/780-700 070/212-963 virgjinija.bauta@nkrm.org.mk notarbauta@yahoo.com
03		Афрдита БИЛАЛИ	Братство Единство ББ	046/781-556 070/578-438 afreditabilali@yahoo.com
04		Сашо ЃУРЧИНОСКИ	Маршал Тито 52	046/782-050 070/249-798 notarsaso@t.mk notarsaso@yahoo.com
05		Беса КАДРИУ	Кеј 8-ми Ноември 1 влез 2	046/550-066 071/349-804 besa.kadriu@nkrm.org.mk besa.kadriu@eust.edu.mk
06		Анита КИПАРИЗОВСКА - КРСТЕСКА	ЈНА 1/1-1	046/782-232 071/223-060 anita.k-krsteska@nkrm.org.mk
07		Генци МУХАРЕМИ	ЈНА 1-1/1	046/700 - 096 070/356 - 381 genci.muharemi@hotmail.com genci.muharemi@nkrm.org.mk

2400		СТРУМИЦА		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Соња БОЖИНКОЧЕВА	Ленинова ББ	034/346-500; 034/330-526 070/306-111 sonja.bozinkocheva@nkrm.org.mk notar_sonja@yahoo.com
02		Валентина ВЕЛКОВА	Маршал Тито 10	034/324-088 075/614-440 valentina.velkova@nkrm.org.mk
03		Стевица ЈАНЕВА	Ленинова 3 зграда 1/1- пр	034/342-900; 034/342-902 070/317-900 stevicajaneva@yahoo.com notarstevica@gmail.com
04		Аница МАЏУНКОВА	Ленинова 12	034/345-533 070/618-298 notar_anica@yahoo.com
05		Јанко МИЛУШЕВ	Ленинова 42	034/345-850 070/214-050 jankom@t.mk
06		Јован ПЕШОВСКИ	Маршал Тито 5	034/550-700 070/754-112 jovan.peshovski@nkrm.org.mk jovanpeshovski@outlook.com
07		Верица ПАНОВА - СТЕВКОВА	Ленинова ББ	034/347-700; 034/348-700 070/253-434 notarvericapanova@gmail.com
08		Данче ШЕРИМОВА	Маршал Тито 2	034/320-400; 034/321-000 070/309-400 notarsherimova@yahoo.com notardance@t-home.mk

1200		ТЕТОВО		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Лирим АБДИЛИ	Илинденска ГТЦ 2-1/5	044/618-688 070/371-124 lirim.abdili@nkrm.org.mk lirim.abdili@gmail.com
02		Васка БЛАЖЕВСКА	Благоја Тоска 57-1/3	070/777-874 044/363-700 vaska.blazevska@nkrm.org.mk notar.vaska@gmail.com
03		Тодор БОШКОВСКИ	ЈНА 61	044/332-077 070/329-127 todor.boskovski@nkrm.org.mk todor.boskovski@yahoo.com
04		Снежана ГОРЃЕСКА - ВИДОЕСКА	Јане Сандански 91/3	044/331-848 070/568-488 snezana.g-vidoeska@nkrm.org.mk
05		Фатиме ДУРМИШИ	Илинденска 1-1	044/333-096 075/360-501 dfatime@hotmail.com notarfatime@gmail.com
06		Наџи ЗЕКИРИ	Дервиш Цара 35	044/345-207ч 044/345-208 070/256-114 nadzi.zeciri@nkrm.org.mk naxhi_zeqiri@yahoo.com
07		Ариф НЕЗИРИ	Дервиш Цара 10	044/377-900; 075/22 22 33 arif.neziri@nkrm.org.mk neziri.arif@gmail.com
08		Нита ЏАФЕРИ - ИСЕНИ	Дервиш Цара 28	044/383-833 075/336-006 nita.xhaferi-iseni@nkrm.org.mk nitaxhaferiiseni@gmail.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
09		Весна МАСЛОВАРИЌ КОСТОВСКА	Благоја Тоска 214/1	044/ 351- 999 071/772-123 vesna.maslovaric-kostovska@nkrm.org.mk notar.vesnamk@yahoo.com
10		Иво СЕРАФИМОСКИ	ЈНА 2	044/333-370 070/263-663 ivo.serafimoski@nkrm.org.mk ivo.notar@t.mk
11		М-р Ненад ТРИПУНОСКИ	Дервиш Цара 2	044/614-604 070/321-885 notarnenad@yahoo.com nenad_tripunoski@yahoo.com
12		Љиљана ТРПОВСКА	Илинденска ББ	044/341-400 070/240-608 ljiljana.trpovska@nkrm.org.mk
13		Зоран ЧУКЕЛОВСКИ	ЈНА 53	044/331-559 070/814-401 077/976-970 zoran.cukelovski@nkrm.org.mk
2000		ШТИП		+389
#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01		Марија БАРЗОВА	Јосиф Ковачев 8	032/612-312 071/264-046 marija.barzova@nkrm.org.mk marija.barzova@gmail.com
02		Весна ВЕСЕЛИНОВСКА	Јордан Стојанов 7Д Пробиштип	032/480-280 078/399-360 vesna.veselinovska@nkrm.org.mk veselinovskavesna@yahoo.com

#	СЛИКА	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
03		Александар ГУЊОВСКИ	Страшо Пинџур 2	032/605-502 078/292-502 notar.gunjovski@gmail.com aleksandar.gunjovski@nkrm.org.mk
04		Лидија ИЛИЕВСКА	Ленинов Плоштад2 Пробиштип	032/482-567; 032/481-999 070/264-167 lidija.ilievska@nkrm.org.mk notarilievska@yahoo.com
05		Ленче КАРАНФИЛОВСКА	Кеј Маршал Тито 35	032/385-341 karanfilovski@gmail.com lence.karanfilovska@nkrm.org.mk
06		Соња КАТРАНЦИСКА - КИМОВА	Кузман Јосифовски 2	032/382-165 075/433-266; 071/796-806 sonja.k-kimova@nkrm.org.mk notar.sonja@gmail.com
07		Искра КИРОВСКА	Кузман Јосифовски Питу 2	032/609-477 075/368-962; 070/210-962 n_kirovska@yahoo.com
08		Лидија РИБАРЕВА	Ванчо Прке 72/1	075/368-808 032/607-807 lidjaribareva@gmail.com notarlidjaribareva@gmail.com
09		Елена РИСТОВСКА	Ванчо Прке 121	032/607-665 075/761-008 elena.ristovska@nkrm.org.mk elena_mijalkova_82@yahoo.com
10		Лидија СИМОНОВА ТРАЈЧЕВА	Тошо Арсов 55 локал 5	032/391-070 070/336-602 lidija.s-trajceva@nkrm.org.mk lidija_sim@yahoo.com

ИМЕНИК НА ПОМОШНИЦИ - НОТАРИ

1. **МАРИЈА АВРАМОВИЌ**
помошник нотар на Нотарот Снежана Ѓорѓеска-Видоеска од Тетово;

2. **АРЛИНД АЈДИНИ**
помошник нотар на нотарот Иса Ајдини од Кичево;

3. **ЖАКЛИНА АНДОНОВСКА**
помошник нотар на Нотарот Ванчо Андоновски од Скопје;

4. **ЕЛЕОНОРА АНДРЕЕВ**
помошник нотар на Нотарот Тања Аспорова од Велес;

5. **ЕМИЛИЈА АРИТНОСКА**
помошник нотар на Нотарот Елена Пенџерковски од Скопје;

6. **АЗЕМИНА АСИМОВСКА**
помошник нотар на Нотарот Хакија Чоловиќ од Скопје;

7. **РАДИЦА ХАЌИ ПЕТРУШЕВА АРСОВСКА**
помошник нотар на Нотарот Марија Хаџи Петрушева од Велес;

8. **ВАЛЕНТИНА БЛАЖЕВА**
помошник нотар на Нотарот Снежана Видовска од Скопје;

9. **АЛЕКСАНДРА БОНЕВА**
помошник нотар на Нотарот Стевица Јанева од Струмица;

10. **АНИТА ВЕЛИНОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Богданка Дејановска од Крива Паланка;

11. **СУЗАНА ВИДОВСКА**
помошник нотар на нотарот Снежана Сарџовска од Скопје;

12. **ИВАНА ВРАНГАЛОСКА**
помошник нотар на нотарот Методија Ристоски од Скопје;

13. **ГОРДАНА ДИМИТРОВСКА - ГОЛУБОВИЌ**
помошник нотар на нотарот Матилда Бабиќ од Скопје;

14. **ФЕРХИДЕ ДАУТИ**
помошник нотар на нотарот Иво Серафимоски од Тетово;

15. **МИТКО ДЕСКОСКИ**
помошник нотар на нотарот Гордана Дескоска од Охрид;

-
16. **БЕТИ ЃЕОРЃИЕВА**
помошник нотар на нотарот Зорица Пулејкова од Скопје;
-
17. **АНА ПЕНДОВСКА-ЃОРЃЕВСКА**
помошник нотар на нотарот Катерина Митревска од Скопје;
-
18. **СЛАВИЦА ЃОРЃИЕСКИ**
помошник нотар на нотарот Башким Елези од Гостивар;
-
19. **АНЕТА ЗДРАВКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Насер Зибири од Скопје;
-
20. **САЊА ЗЛАТАНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Олга Димовска од Скопје;
-
21. **СОЊА ЗЛАТАНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Нада Палиќ од Скопје;
-
22. **ЕЛЕНА НЕТКОВА ИВКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Анита Адамческа од Скопје;
-
23. **ЛУИЗА КАБА ИСАКУ**
помошник нотар на нотарот Вирџинија Баута од Струга;
-
24. **САНДРА ЈАЊИЌ**
помошник нотар на нотарот Џеват Бучи од Скопје;
-
25. **ГОРАН КАРАНФИЛОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Ленче Каранфиловска од Штип;
-
26. **БИЛЈАНА КОСТОВСКА**
помошник нотар на нотарот Кристина Костовска од Скопје;
-
27. **ЦВЕТАНКА ЛУКИЌ**
помошник нотар на нотарот Весна Стојчева од Скопје;
-
28. **ЕМИЛИЈА МАРКОСКА**
помошник нотар на нотарот Трајко Маркоски од Прилеп;
-
29. **ОЛГИЦА МАТЕВСКА**
помошник нотар на нотарот Себаедин Даути од Гостивар;
-
30. **АЛЕКСАНДРА МАХОВСКА ЛАЗОРСКА**
помошник нотар на нотарот Васил Кузманоски од Охрид;
-
31. **СОЊА СТОЈЧЕВА-НИКОЛОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Агрон Арслани од Скопје;
-
32. **САЛИХА НУМАНОВИЌ**
помошник нотар на нотарот Иљхам Исмани од Скопје;
-
33. **ТАЊА МИНОВА ПЕТКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Анастасија Петреска од Скопје;
-

-
34. **ЕМИЛИЈА МИТРЕВА**
помошник нотар на нотарот Фатмир Ајрули од Скопје;
-
35. **МЕРИ МИТРОВСКА**
помошник нотар на нотарот Весна Митровска од Крива Паланка;
-
36. **СНЕЖАНА МИХАИЛОВА**
помошник нотар на нотарот Аница Маџункова од Струмица;
-
37. **КОСАРА НАУМОВСКА**
помошник нотар на нотарот Ана Брашнарска од Скопје;
-
38. **ВЕНЦИСЛАВА НЕШОВИЌ**
помошник нотар на нотарот Зафир Хаџи Зафиров од Скопје;
-
39. **ХРИСТИНА ПЕТКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Ана Јолакоска од Скопје;
-
40. **ДИЈАНА ДАМЕСКА ПЕТРЕСКИ**
помошник нотар на нотарот Боге Дамески од Прилеп;
-
41. **ТАТЈАНА ПЕТРОВСКА**
помошник нотар на нотарот Светлана Китановска од Кочани;
-
42. **КИРИЛ ПЕТРОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Анета Петровска-Алексова од Скопје;
-
43. **ЕЛЕНА МИЛУШЕВА САПУНѢИЕВА**
помошник нотар на нотарот Јанко Милушев од Струмица;
-
44. **АЛЕКСАНДРА СИМОНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Нерџиван Идризи од Скопје;
-
45. **КРИСТИНА КИРКОВА - СПАСОВА**
помошник нотар на нотарот Зафир Хаџи-Зафиров од Скопје;
-
46. **МАГДАЛЕНА ПАУНКОВА СПАСОВА**
помошник нотар на нотарот Вера Станоевска од Скопје;
-
47. **ГАБРИЕЛА ДЕНКОВСКА - СПАСОВСКА**
помошник нотар на нотарот Марјан Коцевски од Куманово;
-
48. **ХРИСТИНА СТЕФАНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Елизабета Стојаноска од Прилеп;
-
49. **ИВАНА СТОЈАНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Анета Петровска Алексова од Скопје;
-
50. **ЛИДИЈА ЃОРЃИЕВСКА-СТОЈКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Вера Станоевска од Скопје;
-
51. **СВЕТЛАНА СТОЈНЕВА**
помошник нотар на нотарот Лидија Смиљаноска од Скопје;

52. **ЕЛЕНА ТОДОРОВСКА**
помошник нотар на нотарот Виолета Петровска-Стефановска од Скопје;
-
53. **АНЕТА МЛАДЕНОВСКА ТОДОРОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Богданка Дејановска од Крива Паланка;
-
54. **САЊА ТОМОВСКА**
помошник нотар на нотарот Билјана Пецовска од Скопје;
-
55. **САЊА ТРАЈКОСКА**
помошник нотар на нотарот Веселинка Дербанова Крстевска од Битола;
-
56. **ТАТЈАНА ТРАЈКОВСКА**
помошник нотар на нотарот Јорданка Митевска од Куманово;
-
57. **ДИВНА ТРАЈЧОВА**
помошник нотар на нотарот Љубица Стефкова Начевска од Скопје;
-
58. **ИВИЦА ТРИФУНОВСКИ**
помошник нотар на нотарот Анита Адамческа од Скопје;
-
59. **ВАЛЕНТИНА ЦВЕТАНОВСКА**
помошник нотар на нотарот Елена Пенџерковски од Скопје;
-
60. **АЛЕКСАНДРА ЦАЛЕВА**
помошник нотар на нотарот Ана Брашнарска од Скопје.

НОТАРИ НА КОИ ИМ ПРЕСТАНАЛА СЛУЖБАТА ВО 2019 ГОДИНА

1. Нотар **РИСТО ПАПАЗОВ**,
именуван за подрачјето на Основните судови на градот Скопје – 5.1.2019 година

2. Нотар **Ајдин Мехмеди**
именуван за подрачјето на Основниот суд во Кичево – 16.1.2019 година

3. Нотар **Луиза Христова**
именувана за подрачјето на Основниот суд во Битола – 10.5.2019 година

4. Нотар **Василка Гоновска**
именувана за подрачјето на Основниот суд во Битола – 11.8.2019 година

5. Нотар **Ристо Самарџиев**
именуван за подрачјето на Основниот суд во Кавадарци – 26.8.2019 година

6. Нотар **Ирфан Асани**
именуван за подрачјето на Основниот суд во Тетово – 18.10.2019 година

7. Нотар **Силвана Шандуловска**
именувана за подрачјето на Основните судови на градот Скопје – 6.11.2019 година

8. Нотар **Тана Топалоска**
именувана за подрачјето на Основниот суд во Охрид – 28.11.2019 година
